

**Nacrt od:  
01. novembar 2010.**

---



## **UGOVOR O KONCESIJI**

između

**Države Crne Gore**  
koju predstavlja **Ministarstvo Ekonomije**

i

**[Sponzor]**

dana [•] 2011.

## SADRŽAJ

<b>Član 1</b>	<b>Definicije; Tumačenje .....</b>	<b>2</b>
1.1	Definicije .....	2
1.2	Tumačenje .....	2
<b>Član 2</b>	<b>Dan stupanja na snagu .....</b>	<b>3</b>
2.1	Stupanje na snagu .....	3
<b>Član 3</b>	<b>Davanje Koncesionih prava i realizacija Projekta .....</b>	<b>3</b>
3.1	Osnivanje Društva .....	3
3.2	Novacija Ugovora o koncesiji .....	4
3.3	Davanje Koncesionih prava.....	4
3.4	Bez diskriminacije; Bez eksproprijacije .....	4
3.5	Finansiranje .....	5
3.6	Obaveza ostvarivanja Finansijskog zatvaranja; Obavještenje o odlaganju .....	6
3.7	Ugovorna kazna zbog kašnjenja ili propusta da se ostvari Finansijsko zatvaranje; Obavještenje o odlaganju .....	6
3.8	Zemljište i prava na zemljištu.....	6
3.9	Odvojeno računovodstvo .....	8
3.10	Obaveze nečinjenja.....	8
3.11	Transakcije sa Povezanim licima .....	9
3.12	Struktura kapitala Društva .....	9
3.13	Ostvarivanje prihoda.....	9
3.14	Transfer prenosne mreže .....	9
3.15	Izmještanje i izgradnja puteva .....	9
3.16	Učešće Koncedenta.....	10
3.17	Imenovanje Nezavisnog inženjera.....	10
3.18	Kompenzacija EPCG-u za EPCG Tehničku dokumentaciju.....	11
3.19	Istraživanja nakon Dana potpisivanja.....	11
<b>Član 4</b>	<b>Odobrenja.....</b>	<b>12</b>
4.1	Koncesionarevi zahtjevi za Odobrenja .....	12
4.2	Status zahtjeva za Odobrenje.....	13
4.3	Podrška Koncedenta u pribavljanju Odobrenja .....	13
4.4	Uslovi Odobrenja.....	14
<b>Član 5</b>	<b>Imenovanje i korišćenje Izvođača .....</b>	<b>15</b>
5.1	Imenovanje i korišćenje Izvođača .....	15
<b>Član 6</b>	<b>15</b>	

<b>Izgradnja Projekta.....</b>	<b>15</b>
6.1    Izgradnja Projektnih objekata.....	15
6.2    Obaveza da se postigne Ugovorni kapacitet.....	17
6.3    Ugovorna kazna za propuštanje dostizanja Ugovornog kapaciteta.....	17
6.4    Dužnosti Nezavisnog inženjera.....	17
6.5    Ugovorne kazne za kašnjenje u ostvarivanju Dana početka rada; Obavještenje o odlaganju.....	18
6.6    Podnošenje izvještaja i informacija.....	19
6.7    Koncedentove posete.....	20
<b>Član 7    Stavljanje u pogon, Dan početka rada.....</b>	<b>21</b>
7.1    Prethodna sinhronizacija, Naknadna sinhronizacija i Testovi za stavljanje u pogon 21	21
7.2    Obavještenje i usklađenost sa procedurama testiranja.....	24
7.3    Primjerci rezultata testova.....	24
7.4    Osporavanje testova.....	25
<b>Član 8    Upravljanje, održavanje; Osoblje.....</b>	<b>25</b>
8.1    Upravljanje i održavanje HE na Morači.....	25
8.2    Zapošljavanje kvalifikovanog osoblja.....	26
8.3    Održavanje radnih evidencija.....	26
8.4    Bez Tereta.....	26
8.5    Koncedentovo pravo na inspekciju za vrijeme rada.....	26
<b>Član 9    Revitalizacija.....</b>	<b>27</b>
9.1    Revitalizacija.....	27
<b>Član 10   Prenos nakon isteka Koncesionog perioda.....</b>	<b>28</b>
<b>Član 11   Koncesiona naknada i Naknada po osnovu podjele prihoda.....</b>	<b>30</b>
11.1   Kvartalna isplata Koncesione naknade i Naknade po osnovu podjele prihoda.....	30
11.2   Postupak godišnjeg sravnjivanja.....	31
11.3   Refinansiranje Projekta.....	32
<b>Član 12   Prenos sredstava.....</b>	<b>33</b>
12.1   Prenos sredstava.....	33
<b>Član 13   Pitanja Zaštite životne sredine, zdravlja i bezbjednosti; Smanjenje emisije.....</b>	<b>33</b>
13.1   Zaštita životne sredine, zdravlje i bezbjednost.....	33
13.2   Procjena uticaja na životnu sredinu.....	34

13.3	Isključivo pravo Koncesionara na Smanjenje emisije¶	34
13.4	Prihodi od Smanjenja emisije¶	34
<b>Član 14</b>	<b>Finansijska podrška</b>	<b>35</b>
14.1	Saglasnost na sredstva obezbeđenja koja pruža Koncesionar	35
<b>Član 15</b>	<b>Porezi i kontrola uvoza</b>	<b>35</b>
15.1	Porezi koji se primjenjuju na Koncesionara	35
15.2	Porezi primjenjivi na Sponzora i Društvo	35
15.3	Pravo uvoza; Carinske obaveze	36
<b>Član 16</b>	<b>Kontrola imigracije</b>	<b>36</b>
16.1	Kontrola imigracije	36
<b>Član 17</b>	<b>Zaposlenje, obuka i crnogorski resursi</b>	<b>36</b>
17.1	Obuka i zaposlenje građana Crne Gore	36
17.2	Obuka	37
17.3	Crnogorski resursi	37
<b>Član 18</b>	<b>Osiguranje</b>	<b>38</b>
18.1	Održavanje polisa osiguranja	38
18.2	Slučaj Gubitka	39
18.3	Potvrda i drugi dokazi osiguranja	39
18.4	Izveštaj o osiguranju	40
18.5	Učinak Slučaja političke više sile	40
18.6	Razno	40
<b>Član 19</b>	<b>Izjave i garancije</b>	<b>41</b>
19.1	Izjave i garancije Koncesionara	41
19.2	Izjave i garancije Koncedenta	41
<b>Član 20</b>	<b>Ograničenje odgovornosti</b>	<b>42</b>
20.1	Ograničenje odgovornosti	42
<b>Član 21</b>	<b>Kršenje; Raskid</b>	<b>42</b>
21.1	Slučajevi kršenja Ugovora od strane Koncesionara	42
21.2	Slučajevi kršenja Ugovora od strane Koncedenta	44
21.3	Obavještenje o raskidu	46
21.4	Raskid usled Slučaja političke više sile	46
21.5	Raskid usled Drugog slučaja više sile	46
21.6	Obaveze nakon osporenog Obavještenja o raskidu	47

21.7	Druga pravna sredstva .....	47
<b>Član 22</b>	<b>Prava i obaveze prilikom raskida; Naknada.....</b>	<b>47</b>
22.1	Raskid usled Kršenja od strane koncesionara.....	47
22.2	Raskid usled Kršenja od strane koncedenta .....	47
22.3	Raskid usled Slučaja političke više sile .....	48
22.4	Raskid usled Drugog slučaja više sile .....	48
22.5	Istek Opcija Otkupa .....	48
22.6	Obaveze nakon izdavanja Obavještenja o otkupu .....	48
<b>Član 23</b>	<b>Viša sila.....</b>	<b>49</b>
23.1	Definicija .....	49
23.2	Obaveze obavještanja .....	50
23.3	Dužnost umanjenja .....	51
23.4	Kašnjenja izazvana Slučajem više sile .....	51
<b>Član 24</b>	<b>Rješavanje sporova.....</b>	<b>52</b>
24.1	Obavještenje o Sporu.....	52
24.2	Procedura rješavanja Sporova .....	52
24.3	Tehnički sporovi.....	53
24.4	Arbitraža .....	55
24.5	Povezani Sporovi.....	56
24.6	Nastavak obaveza .....	57
24.7	Imunitet; Nadležnost.....	57
<b>Član 25</b>	<b>Razno .....</b>	<b>58</b>
25.1	Obavještenja .....	58
25.2	Izmjene .....	59
25.3	Produženo važenje.....	59
25.4	Koristi trećih lica .....	59
25.5	Nepostojanje odricanja .....	60
25.6	Odnos između Strana.....	60
25.7	Troškovi Strana.....	60
25.8	Saglasnost .....	60
25.9	Jezik .....	60
25.10	Mjerodavno pravo.....	61
25.11	Cjelokupnost Ugovora .....	61
25.12	Ustupanje .....	61
25.13	Podugovaranje .....	61
25.14	Povjerljivost.....	61
25.15	Nepostojanje odgovornosti za pregled .....	62
25.16	Specifično ispunjenje.....	63
25.17	Tvrđenje.....	63
25.18	Primjerci Ugovora .....	63

25.19	Dalja uvjeravanja .....	64
25.20	Razdvoјivost .....	64
25.21	Djelimična nevažnost .....	64

## **Prilozi**

<b>Prilog 1</b>	<b>Definicije</b>
<b>Prilog 2</b>	<b>Iznosi naknade za otkup</b>
<b>Prilog 3</b>	<b>Sporazumi o otkupu</b>
<b>Prilog 4</b>	<b>Nacrt Ugovora o novaciji</b>
<b>Prilog 5</b>	<b>Osiguranje</b>
<b>Prilog 6</b>	<b>Opis Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta, Pomoćnog zemljišta</b>
<b>Prilog 7</b>	<b>Tehnički uslovi</b>
<b>Prilog 8</b>	<b>Plan razvoja projekta</b>

**OVAJ UGOVOR O KONCESIJI** (“Ugovor”) je zaključen dana [•] [2011] (“**Dan zaključenja**”) u [•], na osnovu odluke o davanju koncesije [•] Skupštine Crne Gore br. [•] od [•] godine, između:

- (1) Države Crne Gore koju predstavlja Ministarstvo ekonomije, (“**Koncedent**”).
- (2) [**Sponzor**] (**Koncesionar**, kao što je definisano u Prilogu 1), [•] osnovano u skladu sa pravom [•], sa sedištem u [•];

Koncedent i Koncesionar su u daljem tekstu pojedinačno označeni kao “**Strana**” a zajedno kao “**Strane**”.

### **PREAMBULA**

- A. Država Crna Gora ima namjeru da uključi privatni sektor u projekat izgradnje hidroelektrana u cilju korišćenja hidroenergetskog potencijala rijeke Morače koji uključuje:
- (i) projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje, izgradnju, upravljanje, održavanje i revitalizaciju hidroelektrana na rijeci Morači od strane Koncesionara i prenos tih hidroelektrana na Koncedenta nakon isteka Koncesionog perioda (kao što je niže definisano),
  - (ii) projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje i izgradnju prenosne mreže neophodne za povezivanje ovih hidroelektrana na prenosni sistem PRENOSA (kao što je niže definisano) od strane Koncesionara i transfer prenosne mreže na PRENOS u skladu sa Ugovorom o upravljanju i korišćenju prenosne mreže (kao što je niže definisano),
  - (iii) projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje i izgradnju svih puteva koji se moraju izmestiti ili novih puteva koji su neophodni da zamijene one puteve koji su postali neupotrebljivi izgradnjom HE na Morači (kao što je niže definisano), Prenosne mreže (kao što je niže definisano) ili usled potapanja Potopljenog zemljišta (kao što je niže definisano) od strane Koncesionara kao i prenos ovih puteva na Koncedenta;
  - (iv) eksproprijaciju od strane Koncedenta svog zemljišta potrebnog u vezi sa izgradnjom HE na Morači, Prenosne mreže, odnosno Projektnih puteva (kako je niže definisano) ili potrebnog u vezi sa potapanjem Potopljenog zemljišta; i
  - (v) sanaciju kompleksa manastira Morača od strane Koncedenta.
- (“**Projekat**”);
- B. Istovremeno sa zaključenjem ovog Ugovora između Koncedenta i Sponzora u svojstvu Koncesionara, Sponzor će potpisati sa Koncedentom Ugovor o podršci sponzora;

- C. Sponzor će osnovati privredno društvo u svom potpunom vlasništvu u skladu sa Propisima Crne Gore (kao što je niže definisano), a zatim će da novira ovaj Ugovor na Društvo (kao što je to niže definisano), nakon čega će Društvo u svojstvu Koncesionara realizovati Projekat; i
- D. Koncedent zaključuje ovaj Ugovor radi podsticanja privatnih investicija u energetske sektor u Crnoj Gori i radi obezbjeđenja podrške i beneficija Koncesionaru u vezi sa realizacijom Projekta.

**STOGA**, Strane su saglasne o sledećem:

## **Član 1** **Definicije; Tumačenje**

### **1.1 Definicije**

U ovom Ugovoru, osim ukoliko kontekst nalaže drugačije, termini napisani velikim početnim slovom imaju značenje koje im je dodijeljeno u Prilogu 1.

### **1.2 Tumačenje**

- (a) U ovom Ugovoru, osim ukoliko je očigledna suprotna namjera:
  - (i) Jednina uključuje množinu i suprotno;
  - (ii) Upućivanje na bilo koje Lice uključuje i njegove pravne sledbenike ali, ako je to primjenjivo, samo ukoliko takvi pravni sledbenici nijesu zabranjeni ovim Ugovorom, i upućivanje na Lice u određenom svojstvu isključuje to Lice u bilo kom drugom svojstvu ili kao pojedinca;
  - (iii) Upućivanje na jedan rod uključuje i drugi rod;
  - (iv) Upućivanje na bilo koji ugovor ili dokument označava takav ugovor ili dokument sa izmjenama, odnosno dopunama i na snazi u skladu sa njegovim odredbama;
  - (v) Upućivanje na bilo koji propis ili odredbu propisa uključuje upućivanje na bilo koju izmjenu ili ponovno usvajanje istog i bilo koju odredbu koja bude zamijenila takav propis ili odredbu propisa;
  - (vi) “ispod,” “ovog,” “uz ovo” i riječi sličnog značenja smatraće se upućivanjem na ovaj Ugovor kao cjelinu a ne na pojedinu Tačku, Prilog ili drugu njegovu odredbu;
  - (vii) “uključujući” (zajedno sa povezanim terminom “uključuje”) znači uključujući bez ograničavanja opštosti opisa datog prije tog termina;



- (viii) U vezi sa određenjem bilo kog perioda vremena “od” znači “od uključujući” a “do” znači “do isključujući”; i
- (ix) Upućivanje na dokumente ili ugovore smatraće se upućivanjem i na sve njegove anekse, dodatke, priloge, ili izmjene i dopune.
- (b) Sadržaj i naslovi u ovom Ugovoru su samo radi upućivanja i ne predstavljaju dio ovog Ugovora i neće biti uzeti u obzir prilikom tumačenja ovog Ugovora.
- (c) Upućivanje u tekstu Ugovora na Članove, Tačke i Priloge (i Anekse istog) je na Članove, Tačke i Priloge (i Anekse) ovog Ugovora, osim ukoliko je drugačije navedeno. Upućivanje u bilo kom Prilogu na Članove, Tačke i Anekse je na Članove, Tačke i Anekse tog Priloga, osim ako je drugačije navedeno. Upućivanje u bilo kom Prilogu (ili Aneksu) na Članove i Tačke Ugovora je upućivanje na tekst ovog Ugovora, osim ukoliko je drugačije navedeno.
- (d) U ispunjavanju svojih obaveza i dužnosti, i u obezbeđivanju procjena po ovom Ugovoru, svaka Strana će imati obavezu da postupa u dobroj vjeri.
- (e) Osim ukoliko je drugačije navedeno u ovom Ugovoru, upućivanje na vrijeme znači upućivanje na Centralno-evropsko standardno vrijeme ili Centralno-evropsko ljetnje vrijeme, koje bude primjenjivo.
- (f) Ovaj Ugovor je dogovoren između Strana koje su imale pravne zastupnike i pravila tumačenja koja inače nalažu da ovaj Ugovor bude tumačen na štetu neke od Strana, neće biti primjenjiva na tumačenje ovog Ugovora.
- (g) U slučaju konflikta između odredaba ovog Ugovora i bilo kog Priloga ili Aneksa, prednost će imati odredbe ovog Ugovora.

## **Član 2**

### **Dan stupanja na snagu**

#### **2.1 Stupanje na snagu**

Ovaj Ugovor stupa na snagu na Dan zaključenja. Ovaj Ugovor će prestati da važi po isteku Koncesionog perioda, izuzev ukoliko prestane da važi na drugi način (“**Period**”).

## **Član 3**

### **Davanje Koncesionih prava i realizacija Projekta**

#### **3.1 Osnivanje Društva**

Sponzor će osnovati privredno društvo u skladu sa Propisima Crne Gore radi sprovođenja Projekta (“**Društvo**”) najkasnije šezdeset (60) Dana nakon Dana zaključenja.

### 3.2 Novacija Ugovora o koncesiji

Najkasnije deset (10) Dana od dana osnivanja Društva u skladu sa Tačkom 3.1, Koncedent, Sponzor i Društvo će potpisati ugovor o novaciji, u sadržini koja je priložena kao Prilog 4 (“**Ugovor o novaciji**”), u svrhu novacije ovog Ugovora sa Sponzora na Društvo.

### 3.3 Davanje Koncesionih prava

Koncedent ovim putem dodjeljuje Koncesionaru pravo:

- (a) na projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje, izgradnju, upravljanje, održavanje, izvršenje Revitalizacije, i (nakon isteka Koncesionog perioda) prenos HE na Morači na Koncedenta.
- (b) da do transfera Prenosne mreže na PRENOS u skladu sa Tačkom 3.14, vrši projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje i izgradnju Prenosne mreže; i
- (c) na prodaju bilo kom kupcu kapaciteta, neto proizvedene električne energije, pomoćnih i sistemskih usluga i bilo kog Smanjenja emisije iz HE na Morači za vrijeme Koncesionog perioda;

u svakom slučaju u skladu sa Propisima Crne Gore, Standardima zaštite životne sredine, Odobrenjima, ovim Ugovorom i drugim Projektnim ugovorima (sva prava zajedno “**Koncesiona prava**”).

### 3.4 Bez diskriminacije; Bez eksproprijacije

- (a) Koncedent neće preduzeti, i obezbijediće da nijedan Državni organ ne preduzme, nijednu radnju koja bi bitno i negativno uticala na Koncesionara ili njegovu mogućnost da ispunjava obaveze iz ovog Ugovora ili Projektnih ugovora zbog stranog vlasništva ili kontrole nad Koncesionarom, i Koncedent će tretirati, i osiguraće da drugi Državni organi tretiraju, Koncesionara na način koji nije nepovoljniji nego što se tretiraju druga pravna lica koja obavljaju sličnu djelatnost u Crnoj Gori, u skladu sa odredbama Člana 8 Ustava Crne Gore.
- (b) Ni Koncedent ni drugi Državni organ neće eksproprijisati, nacionalizovati ili, izuzev ukoliko je ovdje drugačije propisano, prinudno steći (ili preduzeti ili na drugi način odobriti bilo koju radnju ili više radnji koje samostalno, ili preduzete zajedno, suštinski imaju isti efekat kao bilo šta od gore pomenutog) bitan dio Projekta, akcije Koncesionara ili njegovu imovinu, prava ili interese, u cjelosti ili djelimično, s tim što gore pomenuto neće zabranjivati preduzimanje radnji od strane Koncedenta, Državnog organa ili PRENOS-a u skladu sa njihovim pravima i obavezama koje proizilaze iz ovog Ugovora ili Projektnih ugovora.

## **3.5 Finansiranje**

### **3.5.1 Pravo na odobravanje; Finansijska dokumenta; Refinansiranje**

- (a) Koncedent ima pravo da odobri Zajmodavce i kamatnu stopu, naknade za finansiranje (*financing fees*) i angažovanje sredstava (*commitment fees*), uslove osiguranja i ostale bitne odredbe i uslove Finansijskih dokumenata i zaduživanja po tom osnovu. Koncesionar će Koncedentu dostaviti, najmanje trideset (30) dana prije Zahtjevanog dana finansijskog zatvaranja konačne nacрте Finansijskih dokumenata radi odobrenja Koncedenta. Koncedent će u roku od petnaest (15) dana od prijema istih odlučiti i obavjestiti o tome Koncesionara.
- (b) Najkasnije pet (5) Radnih dana nakon Finansijskog zatvaranja (ili zatvaranja bilo kog Refinansiranja) Koncesionar će dostaviti Koncedentu primjerke svih Finansijskih dokumenata potpisanih od strane Koncesionara na ili prije Finansijskog zatvaranja ili na ili prije zatvaranja bilo kog Refinansiranja zajedno sa potvrdom koja potvrđuje da su ti primjerci tačni, precizni i potpuni primjerci tih Finansijskih dokumenata.
- (c) Nakon Finansijskog zatvaranja (ili zatvaranja bilo kog Refinansiranja), Koncesionar će dostavljati Koncedentu primjerke svih izmjena ili dopuna Finansijskih dokumenata u roku od deset (10) Radnih dana od njihovog potpisivanja ili stupanja na snagu.
- (d) Koncesionar neće sprovesti bilo kakvo Refinansiranje niti će na drugi način zaključiti bitne izmjene Finansijskih dokumenata, bez prethodne pisane saglasnosti Koncedenta.
- (e) Pod uslovima iz Tačke 3.5.1(d), Koncesionar će preduzeti Refinansiranje kao što je predviđeno Tačkom 10.3.
- (f) Koncesionar će preduzeti sve neophodne radnje kako bi ispoštovao Zajmodavčeve smjernice.

### **3.5.2 Obavještenje o Sponzorovim uplatama kapitala; Potvrda**

- (a) Koncesionar će obavjestiti Koncedenta ako kapital koji je predviđen da bude uplaćen od strane Sponzora u skladu sa Finansijskim dokumentima, ne bude uplaćen u roku od tri (3) Radna dana od datuma dospjelosti.
- (b) Nakon uplate svih iznosa koji su predviđeni da budu uplaćeni kao kapital u Koncesionara od strane Sponzora u skladu sa Finansijskim dokumentima, Koncesionar će dostaviti Koncedentu potvrdu, ovjerenu od strane svog nezavisnog revizora, u kojoj se potvrđuje da su svi ti iznosi uplaćeni.

### **3.6 Obaveza ostvarivanja Finansijskog zatvaranja; Obavještenje o odlaganju**

- (a) Koncesionar će obezbjediti da se Finansijsko zatvaranje ostvari do Zahtjevanog dana finansijskog zatvaranja.
- (b) Nakon što dođe do Finansijskog zatvaranja, Koncesionar će odmah dati ili obezbjediti da se Koncedentu da obavještenje o tome da je došlo do Finansijskog zatvaranja.
- (c) Odmah nakon saznanja informacije koja sugerije da se Finansijsko zatvaranje neće obaviti do Zahtjevanog dana finansijskog zatvaranja, Koncesionar će obavjestiti Koncedenta o tom odlaganju.

### **3.7 Ugovorna kazna zbog kašnjenja ili propusta da se ostvari Finansijsko zatvaranje; Obavještenje o odlaganju**

- (a) Ukoliko Koncesionar prekrši svoju obavezu da ostvari Finansijsko zatvaranje do Zahtjevanog dana finansijskog zatvaranja iz Tačke 3.6(a), Koncesionar će isplatiti Koncedentu ugovornu kaznu za svaki Dan nakon Zahtjevanog dana finansijskog zatvaranja do Dana kada zaista dođe do Finansijskog zatvaranja u Dnevnom iznosu od dvadeset sedam hiljada sedamsto sedamdeset osam Eura (€27,778); u tim što, Koncesionarovo plaćanje ugovorne kazne prema ovoj Tački 3.7 neće preći pet miliona Eura (€5.000.000).
- (b) Odmah nakon saznanja informacije koja sugerije da se Finansijsko zatvaranje neće ostvariti do Zahtjevanog dana finansijskog zatvaranja, Koncesionar će obavjestiti Koncedenta o tom odlaganju.
- (c) Ukoliko se Kršenje od strane koncesionara dogodi prije Finansijskog zatvaranja i Koncedent raskine ovoj Ugovor nakon Kršenja od strane koncesionara, Koncesionar će platiti Koncedentu ugovornu kaznu u iznosu od pet miliona Eura (€5.000.000).
- (d) Obaveza Koncesionara da plati ugovornu kaznu u skladu sa Tačkom 3.7(a) i Tačkom 3.7(c) biće obezbjeđena Garancijom finansiranja koju pruža Sponzor u skladu sa Tačkom 6.3 (*Garancija finansiranja*) Ugovora o podršci sponzora.

### **3.8 Zemljište i prava na zemljištu**

#### **3.8.1 Sticanje zemljišta**

- (a) Strane konstatuju da će biti neophodno da Koncesionar stekne određena prava na Projektnoj lokaciji, Potopljenom zemljištu i Pomoćnom zemljištu kako bi se omogućilo Koncesionaru izvršavanje obaveza iz Projektnih ugovora.

- (b) U slučaju da Koncedent ne posjeduje dio zemljišta koje je dio Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta ili Pomoćnog zemljišta, Koncedent će, o svom isključivom trošku, steći (i/ili zakupiti, u odnosu na Pomoćno zemljište) to zemljište, odnosno odgovarajuća prava na tom zemljištu, putem ugovora sa privatnim vlasnicima ili putem eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, i nakon sticanja (i/ili zakupa, u odnosu na Pomoćno zemljište) tog zemljišta, ili odgovarajućih prava na tom zemljištu od strane Koncedenta, Koncesionar će na tom zemljištu, odnosno na pravima na tom zemljištu, steći prava opisana u Tački 3.8.2.

### **3.8.2 Davanje prava na zemljištu Koncesionaru**

- (a) Koncedent se ovim putem obavezuje da Koncesionaru u svrhu realizacije Projekta preda u mirnu državinu, sa pravom da drži i koristi, bez uznemiravanja od strane Koncedenta ili trećih lica i bez Tereta:

- (i) Lokacije HE na Morači, najkasnije 9 meseci nakon Finansijskog zatvaranja, pa sve do isteka Perioda ili do dana raskida ovog Ugovora u skladu sa njegovim odredbama;
- (ii) Potopljeno zemljište, najkasnije 24 meseca nakon Finansijskog zatvaranja, pa sve do isteka Perioda ili do dana raskida ovog Ugovora u skladu sa njegovim odredbama;
- (iii) Pomoćno zemljište, najkasnije 9 meseci nakon Finansijskog zatvaranja, pa sve do Dana početka rada ili do dana raskida ovog Ugovora u skladu sa njegovim odredbama;
- (iv) Trase projektних puteva, najkasnije [●]<sup>1</sup> meseci nakon [●]<sup>2</sup>, pa sve do dana kada Koncesionar prenese Projektne puteve u skladu sa Tačkom 3.15(c) ili do dana raskida ovog Ugovora u skladu sa njegovim odredbama;
- (v) Trase prenosne mreže, najkasnije [●]<sup>3</sup> meseci nakon [●]<sup>4</sup>, pa sve do dana kada Koncesionar transferiše Prenosnu mrežu na PRENOS u skladu sa Tačkom 3.14(a)(i) ili do dana raskida ovog Ugovora u skladu sa njegovim odredbama;

i ta prava neće biti predmet Koncesionarevog plaćanja zakupa, poreza ili drugih naknada ili dohodovnih primanja bilo koje vrste Koncedentu, izuzev Koncesione naknade i Naknade po osnovu podjele prihoda.

- (b) Koncedent i Koncesionar će potpisati Zapisnik o primopredaji posjeda na Projektnoj lokaciji, Pomoćnom zemljištu i Potopljenom zemljištu.

---

<sup>1</sup> Rok zavisi od tehničkog rješenja

<sup>2</sup> Rok zavisi od tehničkog rješenja

<sup>3</sup> Rok zavisi od tehničkog rješenja

<sup>4</sup> Rok zavisi od tehničkog rješenja

### **3.9 Odvojeno računovodstvo**

Koncesionar će obezbjediti da svi troškovi Projekta (uključujući aktivnosti i troškove Koncesionara u vezi Projekta) i sve druge aktivnosti i poslovanja Koncesionara izvan Projekta budu vođeni odvojeno i uredno, osim ukoliko je drugačije odobreno od strane Koncedenta ili ERA-a.

### **3.10 Obaveze nečinjenja**

#### ***3.10.1 Bez drugih poslovnih obaveza***

Društvo neće, bez prethodne pismene saglasnosti Koncedenta, izuzev (samo u slučajevima iz Tačaka 3.10.1(b), 3.10.1(c) i 3.10.1(d)) ukoliko kumulativna vrijednost investicija ili troškova Društva u bilo koje vrijeme ne pređu tri miliona Eura (€3,000,000):

- (a) učestvovati u ili obavljati neku djelatnost izuzev Projekta osim ukoliko je to izričito dopušteno u Projektnim ugovorima;
- (b) započeti nijedno poslovanje, niti obrazovati, steći ili imati interes u bilo kom povezanom licu ili zajedničkom poduhvatu;
- (c) steći bilo koji udio ili zajam, ili hartiju od vrednosti ili drugu investiciju ili interes u drugom licu ili privrednom društvu;
- (d) učestvovati u poslovanju ili aktivnosti, partnerstvu ili zajedničkom poduhvatu ili na drugi način sa bilo kojim licem, zaključivati bilo koji ugovor, investirati ili steći imovinu ili preuzeti obavezu, bilo potencijalnu ili ne, izuzev u okviru i dozvoljenu Projektom ili u vezi Projekta;
- (e) zaključiti ugovor o diobi profita ili dobiti, ili drugi sličan ugovor putem koga se njegov prihod ili dobit dijeli ili može dijeliti sa drugim licima ili zaključiti menadžerski ugovor, ili drugi sličan ugovor putem koga se njegovim poslovanjem ili aktivnostima upravlja od strane drugih lica, izuzev:
  - (i) u skladu sa Projektnim ugovorima;
  - (ii) onih predviđenih i dozvoljenih ili pratećih u odnosu na Projekat; ili
  - (iii) u vezi poslovanja ili usluge koja je sporedna ili prateća u odnosu na Projekat i koja je ili nebitna za cjelokupan Projekat, ili je prethodno pismeno odobrena od strane Koncedenta.

### **3.10.2 Održavanje statusa**

Koncesionar neće preduzimati ili dozvoliti statusnu promjenu ili promjenu pravne forme ili promjenu svog sjedišta bez prethodne pismene saglasnosti Koncedenta, koja neće biti bez razloga uskraćena ili odložena.

### **3.11 Transakcije sa Povezanim licima**

Društvo neće obavljati transakcije ili zaključivati ugovore o prodaji kapaciteta, neto električne energije ili pomoćnih i sistemskih usluga sa Povezanim licem, izuzev u okviru Dozvoljenih transakcija sa povezanim licima.

### **3.12 Struktura kapitala Društva**

Društvo će obezbjediti da njegov odnos dugova i kapitala ne premaši šezdeset procenata (60%) duga prema četrdeset procenata (40%) kapitala u bilo kom trenutku tokom Perioda.

### **3.13 Ostvarivanje prihoda**

Društvo će imati pravo da izvozi električnu energiju koju proizvede u HE na Morači u skladu sa Propisima Crne Gore i svi prihodi ostvareni od izvoza predstavljace Projektne prihode.

### **3.14 Transfer prenosne mreže**

Koncesionar će:

- (i) PRENOS-u dati pravo da upravlja, održava i koristi Prenosnu mrežu, u svakom slučaju kao integralni dio Prenosnog sistema PRENOSA; i
- (ii) prenijeti sva svoja prava i interese u vezi sa Prenosnom mrežom na PRENOS,

u svakom slučaju u skladu sa Ugovorom o upravljanju i korišćenju prenosne mreže uz naknadu utvrđenu tim ugovorom koja se plaća tokom perioda od najviše dvadeset (20) godina, a sve u skladu sa Zakonom o energetici.

### **3.15 Izmještanje i izgradnja puteva**

Koncesionar će da:

- (a) izmjesti one djelove postojećeg puta od Podgorice do Kolašina i sve druge postojeće puteve koji će postati neupotrebljivi zbog Projekta;

- (b) da izgradi sve nove puteve neophodne radi pristupa postojećoj imovini:
  - (i) koja nije ekspropisana,
  - (ii) čiji će postojeći prilazni putevi postati neupotrebljivi zbog Projekta, i
  - (iii) koja neće postati neupotrebljiva zbog Projekta,u svemu u skladu sa Tehničkim uslovima, Planom realizacije Projekta, Standardima zaštite životne sredine i Propisima Crne Gore; i
- (c) prenese sva svoja prava i interese u vezi sa Projektnim putevima na Koncedenta odmah po završetku izmještanja ili izgradnje i dobijanju odgovarajućih upotrebnih dozvola za, ako je primjenjivo, takve Projektne puteve od strane Koncesionara.

### **3.16 Učešće Koncedenta**

Koncedent će aktivno učestvovati u Projektu investiranjem u sredstva izvan Društva, uključujući:

- (a) finansiranje sticanja (ili zakupa, u slučaju Pomoćnog zemljišta) onih dijelova Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta i Pomoćnog zemljišta koji nijesu u vlasništvu Koncedenta na Dan zaključenja u skladu sa Tačkom 3.8.1;
- (b) davanje Koncesionaru prava na korišćenje Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta i Pomoćnog zemljišta prema Tački 3.8.2; i
- (c) sanaciju kompleksa manastira Morača.

### **3.17 Imenovanje Nezavisnog inženjera**

- (a) Najkasnije šezdeset (60) Dana nakon Dana zaključenja, Koncedent će imenovati Nezavisnog inženjera radi nadgledanja napretka u projektovanju, istraživanju, vršenju inženjeringa, finansiranju, izgradnji, upravljanju, održavanju i Revitalizaciji Projektnih objekata, kako je primjenjivo, sa ciljem da se Koncedentu potvrdi da se to projektovanje, istraživanje, vršenje inženjeringa, izgradnja, upravljanje, održavanje i Revitalizacija obavlja u skladu sa Tehničkim uslovima, Planom realizacije projekta i drugim zahtjevima iz Projektnih ugovora u skladu sa najvišim profesionalnim standardima i pažnjom prema Koncedentu.
- (b) Koncesionar će Nezavisnom inženjeru dati pravo pristupa Projektnoj lokaciji, Potopljenom zemljištu i Pomoćnom zemljištu koje je neophodno da bi Nezavisni inženjer vršio dužnosti Nezavisnog inženjera opisane u Tački 3.17(a).
- (c) Troškovi i naknada na koje Nezavisni inženjer ima pravo u skladu sa odredbama i uslovima njegovog angažovanja će snositi Koncesionar.



### **3.18 Kompenzacija EPCG-u za EPCG Tehničku dokumentaciju<sup>5</sup>**

Koncedent će o svom trošku:

- (a) obezbjediti Koncesionaru pravo da od Dana potpisivanja koristi EPCG tehničku dokumentaciju;
- (b) u roku od 5 dana od Finansijskog zatvaranja u korist Koncesionara ustanoviti besplatnu, prenosivu, trajnu, pod-licencu na svim patentima, zaštićenom dizajnu, autorskim pravima i drugim informacijama ili drugim pravima intelektualne svojine koja EPCG ima na EPCG Tehničkoj dokumentaciji, u mjeri u kojoj to dozvoljavaju prava EPCG-a na EPCG Tehničkoj dokumentaciji bez pribavljanja saglasnosti bilo koje treće strane.

Sva prava na EPCG tehničkoj dokumentaciji ustanovljena u korist Koncesionara se ustanovljavaju u viđenom stanju bez ikakve izričite ili prećutne garancije o tačnosti, istinitosti ili potpunosti iste ili podobnosti za korišćenje iste u neku posebnu svrhu.

### **3.19 Istraživanja nakon Dana potpisivanja**

Koncesionar će u periodu od Dana zaključenja do Dana otpočinjanja izgradnje izvršiti sve ili bilo koje potrebne radove uz poštovanje Propisa Crne Gore kako bi utvrdio uslove Projektne lokacije, Potopljenog Zemljišta i Pomoćnog Zemljišta.

Koncesionar će, na zahtjev Koncedenta, prije sprovođenja ovih radova, kupiti odgovarajuće osiguranje zahtjevano Članom 18 Ugovora i dostaviti dokaze Koncedentu da je to osiguranje obezbjeđeno u skladu sa Tačkom 18.3.

Koncesionar će u pisanoj formi unaprijed obavjestiti Koncedenta o tim namjeravanim radovima i snosiće sve troškove izvođenja takvih radova.

Ne dovodeći u pitanje bilo koju drugu odredbu ovog Ugovora, smatraće se da Koncesionar prije Dana otpočinjanja gradnje jeste i da garantuje da:

- (a) je pregledao i na zadovoljavajući način provjerio Projektnu lokaciju, Potopljeno zemljište i Pomoćno zemljište, kao i njihovu okolinu, tamo gdje je primjenjivo, sve postojeće objekte ili radove na ili ispod Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta i Pomoćnog zemljišta;
- (b) se uvjerio u prirodu geoloških, geotehničkih, podzemnih uslova, klimatskih, hidroloških, kao i uslova zaštite životne sredine i opštih uslova Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta i Pomoćnog zemljišta, prirodom zemljišta, oblikom i prirodom Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta i Pomoćnog zemljišta;

---

<sup>5</sup> Zavisi od tehničkog rješenja

- (c) se uvjerio u:
  - (i) sredstva komunikacije sa i pristup Projektnoj lokaciji, Potopljenom zemljištu i Pomoćnom zemljištu, kao i potrebna prilagođavanja;
  - (ii) bezbjednosne mjere, kao i vrijeme i način rada koji su neophodni kako bi se spriječilo štetno djelovanje ili smetanje, privatno ili javno, prema trećim licima;
  - (iii) stanje imovine na kojoj će steći prava i prirodu i mjeru rizika koje će preuzeti na osnovu ovog Ugovora;
- (d) je prikupio sve informacije koje su potrebne kako bi izvršio obaveze predviđene ovim Ugovorom, uključujući:
  - (i) informacije o prirodi, lokaciji i uslovima Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta i Pomoćnog zemljišta (uključujući geološke, geotehničke, podzemne, klimatske, hidrološke uslove, kao i uslove zaštite životne sredine); i
  - (ii) informacije vezane za arheološka nalazišta, područja od arheološkog, naučnog ili prirodnog značaja, lokalne uslove i objekte i kvalitet postojećih objekata;
- (e) je detaljno ispitao, pregledao, prekontrolisao i uvjerio se u adekvatnost, tačnost i podobnost EPCG tehničke dokumentacije koju je Koncesionar usvojio ili koristio ili koju Koncesionar namjerava da usvoji ili koristi;
- (f) je pribavio sve potrebne informacije koje se odnose na:
  - (i) rizike, mogućnosti i druge okolnosti koje mogu uticati na njegovu sposobnost da izvrši Projekat; i
  - (ii) sve druge faktore koji bi uticali na njegovu odluku da zaključi ovaj Ugovor ili uslove pod kojima bi ga zaključio.

## **Član 4 Odobrenja**

### **4.1 Koncesionarevi zahtjevi za Odobrenja**

#### **4.1.1 Koncesionar da podnese zahtjeve**

Koncesionar će blagovremeno podnijeti ili će obezbjediti da budu podnijeti svi zahtjevi (bilo inicijalni ili oni za produženje) za Odobrenja u Propisanoj formi odobrenja i sa Propisanim naknadom za odobrenje odgovarajućem Državnom organu i uredno će pratiti

sve te zahtjeve. Informacije sadržane u zahtjevima će biti potpune i precizne i zadovoljavaće materijalne i proceduralne zahtjeve Propisa Crne Gore koji se primjenjuju na nediskriminatoran način.

#### **4.1.2 Bez diskriminacije**

Korišćenje termina “nediskriminatoran” ili “diskriminatoran” u ovom Ugovoru nema svrhu da na bilo koji način onemogući ili ograniči Koncedenta ili Državni organ u pravljenu racionalnih razlika između Strana ili u korišćenju mjera, postavljanju uslova ili prinudnih zahtjeva koji, u svakom slučaju, služe ili su namjenjeni ispunjenju svrhe Odobrenja ili programa koje sprovodi Koncedent ili Državni organ. Namjera je, međutim, da se zabrani upotreba Državnog organa, putem Odobrenja, radi, između ostalog, uskraćivanja pogodnosti iz ovog Ugovora Koncesionaru, tako što bi se samo prema Koncesionaru ili prema Koncesionaru i još nekim licima, primjenili viši standardi od onih koji se primjenjuju prema drugima u sličnoj situaciji i to zbog, na primjer, njegovog stranog vlasništva ili finansijske dobiti ili političke prednosti.

#### **4.2 Status zahtjeva za Odobrenje**

- (a) Koncesionar će dostavljati Ministarstvu ekonomije najmanje kvartalne izvještaje sa rasporedom za podnošenje zahtjeva za Odobrenje ili za obnovu tih zahtjeva, status svih nerješenih zahtjeva za Odobrenje, obavještenja o davanju ili uskraćivanju Odobrenja ili obnovi Odobrenja, kao i obavještenja o svim kršenjima Odobrenja.
- (b) Svaki izvještaj će uključivati i primjerke svih zahtjeva i obavještenja navedenih u izvještaju koji nijesu dostavljeni sa prethodnim izvještajem. Prvi dio svakog izvještaja će prezentovati sve probleme u vezi bitnih Odobrenja ili zahtjeva za Odobrenje koji mogu uticati na ispunjenje Koncesionarevih obaveza prema ovom Ugovoru.
- (c) U slučaju Isteka odobrenja, Koncesionar će podnijeti Koncedentu izvještaj u skladu sa ovom Tačkom 4.2 u roku od tri (3) Radna dana nakon što postane svjestan te činjenice.

#### **4.3 Podrška Koncedenta u pribavljanju Odobrenja**

- (a) Pod uslovom da Koncesionar blagovremeno podnosi izvještaje predviđene Tačkom 4.2, na zahtjev Koncesionara, Koncedent će podržati i upotrebiti, i obezbjeđiće da PRENOS podrži i upotrebi, sve razumne napore radi brzog razmatranja Koncesionarevih zahtjeva za Odobrenjima ili njihovim ponovnim izdavanjem podnijetim u skladu sa Tačkom 4.1, i blagovremenog izdavanja ili reizdavanja Odobrenja koje je podložno Isteku odobrenja od strane bilo kog Državnog organa.

- (b) Svaki zahtjev za podršku prema ovoj Tački 4.3 biće podniet od strane Koncesionara i biće praćen primjerkom zahtjeva za Odobrenje, obavještenjem da je izdavanje ili reizdavanje Odobrenja uskraćeno ili odloženo, i izjavom o Koncesionarevim dosadašnjim naporima u pribavljanju ili reizdavanju Odobrenja.

#### 4.4 Uslovi Odobrenja

Koncedent ili Državni organ mogu uključiti nediskriminatorne odredbe ili uslove za izdavanje ili obnavljanje Odobrenja u skladu sa Propisima Crne Gore, i uključivanje takvih odredbi ili uslova neće samo po sebi predstavljati povredu ovog Ugovora od strane Koncedenta, Slučaj više sile prema Članu 22 (izuzev ukoliko je u pitanju Izmjena propisa) ili Slučaj kršenja od strane Koncedenta iz Tačke 21.2. Koncesionar će poštovati sve takve odredbe. Ukoliko Koncesionar ne poštuje neku od odredaba Odobrenja, Koncedent i Državni organ mogu upotrebiti sva prava prema Propisima Crne Gore u pogledu tog nepoštovanja i ta upotreba neće sama po sebi predstavljati povredu ovog Ugovora od strane Koncedenta, Slučaj više sile prema Članu 22 ili Slučaj kršenja od strane koncedenta iz Tačke 21.2, s tim što

- (a) u pogledu svih Odobrenja koje izda Koncedent ili Državni organ, Koncedent neće staviti van snage, i obezbjediće (ukoliko Koncedent ima te nadležnosti prema Propisima Crne Gore) da nijedan Državni organ ne stavi van snage, Odobrenje prije dana isteka niti opozove to Odobrenje prije kasnijeg od sledećeg:
  - (i) trideset (30) Dana nakon dostavljanja Koncesionaru pismenog obavještenja Koncedenta ili Državnog organa o tom nepoštovanju; i
  - (ii) vremenskog perioda, ukoliko isti postoji, koji mora da protekne prema Propisima Crne Gore ili odgovarajućem Odobrenju prije stavljanja van snage ili opoziva Odobrenja.
- (b) Ništa u ovoj Tački 4.4 ne ograničava Koncedenta ili Državni organ u:
  - (i) preduzimanju svih radnji u vezi povrede ili nepoštovanja Odobrenja (koje nijesu otkaz ili opoziv) koje imaju pravo da preduzmu prema Propisima Crne Gore; ili
  - (ii) traženju da Koncesionar prestane da upravlja HE na Morači.

## **Član 5**

### **Imenovanje i korišćenje Izvođača**

#### **5.1 Imenovanje i korišćenje Izvođača**

##### **5.1.1 Korišćenje Izvođača radi izgradnje, upravljanja i održavanja**

Koncesionar će projektovati, istraživati, vršiti inženjering, finansirati, izgraditi, upravljati, održavati i izvršiti Revitalizaciju Projektnih objekata, kako je primjenjivo; s tim što Koncesionar može ugovoriti sa:

- (a) EPC Izvođačem da projektuje, istražuje, vrši inženjering i izgradi HE na Morači i Prenosnu mrežu;
- (b) Izvođačem radova na putevima da izvrši izmještanje odnosno rekonstrukciju, Projektnih puteva;
- (c) EPC Izvođačem revitalizacije da izvrši Revitalizaciju; i
- (d) Izvođačem upravljanja i održavanja da upravlja i održava HE na Morači;

u svakom slučaju u skladu sa Tačkom 25.13.

##### **5.1.2 Upravljanje HE na Morači od strane Koncesionara**

Bez obzira na druge odredbe ovog Člana 5 Koncesionar će imati pravo da angažuje sopstveno osoblje i upravlja HE na Morači ili, ukoliko je Ugovor o upravljanju i održavanju istekao ili je raskinut od strane Koncesionara u skladu sa njegovim odredbama, da angažuje nekog od osoblja ili cjelokupno osoblje bivšeg Izvođača upravljanja i održavanja i upravlja HE na Morači uz prethodno obavještanje Koncedenta.

## **Član 6**

### **Izgradnja Projekta**

#### **6.1 Izgradnja Projektnih objekata**

- (a) Koncesionar će preduzeti sve radnje koje su neophodne da bi se postiglo da Dan otpočinjanja građenja bude u roku od najkasnije 30 Dana nakon Dana na koji je potpisan Zapisnik o primopredaji iz Tačke 3.8.2(b) u odnosu na Lokacije HE na Morači, Pomoćno zemljište, Trase projektnih puteva i Trase prenosne mreže.

- (b) Koncesionar će dostaviti Koncedentu primjerak obavještenja o otpočinjanju, datog u skladu sa EPC Ugovorom, u roku od tri (3) Radna dana od Dana otpočinjanja građenja zajedno sa potvrdom da je Dan otpočinjanja građenja ostvaren.
- (c) Koncesionar će obezbjediti da EPC radovi i Radovi na putevima budu obavljeni sa svom potrebnom stručnošću i pažnjom i u svim bitnim aspektima u skladu sa:
  - (i) ovim Ugovorom, uključujući Tehničke uslove i Plan realizacije projekta;
  - (ii) Ugovorom o upravljanju i korišćenju prenosne mreže;
  - (iii) Ugovorom o priključenju na prenosni sistem;
  - (iv) Propisima Crne Gore;
  - (v) Saglasnost za priključenje;
  - (vi) Odobrenjima;
  - (vii) Standardima zaštite životne sredine;
  - (viii) Savjesnom praksom proizvođača;
  - (ix) valjanom inženjerskom i građevinskom praksom, uključujući takvu inženjersku i građevinsku praksu koja se zahtjeva prema odgovarajućim standardima i kodeksima Crne Gore, ili, u odsustvu odgovarajućih standarda i kodeksa, praksom koja se zahtjeva prema međunarodno priznatim standardima i kodeksima, kao što su ASTM, ISO, DIN, BS, SS, EN i drugi slični standardi i kodeksi;
  - (x) svim primjenjivim Zajmodavčevim Smjernicama; i
  - (xi) Procjenom uticaja na životnu sredinu, uključujući i sve mjere smanjenja uticaja na životnu sredinu koje su u njoj sadržane,

kao što je primjenjivo, tako da:

- (A) se može razumno očekivati da brane, građevinske i strukturalne komponente HE na Morači imaju vijek trajanja od najmanje sto (100) godina nakon Dana početka rada,
- (B) se može razumno očekivati da električni i mehanički sistemi HE na Morači imaju vijek trajanja od najmanje pedeset (50) godina nakon Dana početka rada,
- (C) se može razumno očekivati da Postrojenja za priključenje imaju vijek trajanja od najmanje pedeset (50) godina nakon Dana početka rada, i

- (D) se može razumno očekivati da Prenosna mreža ima vijek trajanja od najmanje pedeset (50) godina nakon Dana početka rada.
- (d) Koncesionar će:
- (i) obaviti i završiti EPC radove na način da postigne Dan početka rada do Zahtjevanog dana početka rada; i
  - (ii) sprovesti i okončati Radove na putevima tako da je izvršeno izmještanje i izgradnja, gde je primjenjivo, svih Projektnih puteva i izvršen prenos na Koncedenta u skladu sa Tačkom 3.15(c), prije plavljenja Potopljenog zemljišta.
- (e) Koncesionar će obezbjediti da sva oprema koja je trajno ugrađena od strane EPC izvođača kao dio HE na Morači, ili Prenosne mreže, bude nova i nekorišćena u vrijeme ugradnje i da na ostale načine ispunjava zahtjeve iz Priloga 7.
- (f) Koncesionar neće, bez prethodne saglasnosti Koncedenta, vršiti izmjene ili dopune HE na Morači, Prenosne mreže ili Projektnih puteva koji nijesu predviđeni Planom realizacije Projekta i koji imaju ili može se razumno predvidjeti da će imati bitno negativan uticaj na rad Projektnih objekata ili na sposobnost Koncesionara da izvršava svoje obaveze iz ovog Ugovora.

## **6.2 Obaveza da se postigne Ugovorni kapacitet**

Koncesionar će obezbjediti da svaki Agregat, svaka hidroelektrana koja je dio HE na Morači i HE na Morači u cjelini kao i Prenosna mreža postigne odgovarajući Ugovorni kapacitet.

## **6.3 Ugovorna kazna za propuštanje dostizanja Ugovornog kapaciteta**

- (a) Ukoliko Koncesionar propušta da dostigne Ugovorne kapacitete u skladu sa Tačkom 6.2 Koncesionar će platiti Koncedentu kao ugovornu kaznu iznos od dvesta hiljada Eura (€200,000) za svaki stoti dio procenta (.01%) smanjenja; pri čemu je maksimalni iznos ugovorne kazne koju Koncesionar plaća u skladu sa ovom Tačkom 6.3(a) pedeset miliona Eura (€50.000.000).
- (b) Koncesionareva obaveza da isplati ugovornu kaznu u skladu sa Tačkom 6.3.(a) biće obezbjeđena Garancijom izgradnje, koja je dostavljena od strane Sponzora u skladu sa Tačkom 6.4 (*Garancija izgradnje*) Ugovora o podršci sponzora.

## **6.4 Dužnosti Nezavisnog inženjera**

Nezavisni inženjer će obavljati dužnosti Nezavisnog inženjera date u ovom Ugovoru, uključujući:

- (i) potvrđivanje tačnosti Izvještaja o izgradnji;
- (ii) inspekciju EPC radova i Radova na priključenju;
- (iii) prisustovanje svim testovima;
- (iv) izdavanje Potvrde spremnosti za sinhronizaciju;
- (v) izdavanje Potvrde spremnosti za stavljanje u pogon;
- (vi) izdavanje Potvrde o stavljanju agregata u pogon;
- (vii) izdavanje Potvrde o kapacitetu agregata;
- (viii) izdavanje Potvrde o stavljanju hidroelektrane u pogon;
- (ix) izdavanje Potvrde o kapacitetu hidroelektrane;
- (x) izdavanje Potvrde o stavljanju prenosne mreže u pogon;
- (xi) izdavanje Potvrde o kapacitetu prenosne mreže;
- (xii) izdavanje Potvrde o stavljanju HE na Morači u pogon;
- (xiii) izdavanje Potvrde o kapacitetu HE na Morači;
- (xiv) preduzimanje svih drugih testova ili aktivnosti koji prema Ugovoru treba da budu izvršeni od strane Nezavisnog inženjera; i
- (xv) preduzimanje svih drugih testova ili aktivnosti dogovorenih između Strana, koje Strane mogu razumno zahtjevati, s vremena na vrijeme,

u svemu u skladu sa ovim Ugovorom i Propisima Crne Gore.

## **6.5 Ugovorne kazne za kašnjenje u ostvarivanju Dana početka rada; Obavještenje o odlaganju**

- (a) Ukoliko Koncesionar povrijedi svoju obavezu iz Tačke 6.1(d) da ostvari Dan početka rada do Zahtjevanog dana početka rada, Koncesionar će isplatiti Koncedentu ugovornu kaznu za svaki Dan nakon Zahtjevanog dana početka rada do stvarnog Dana početka rada u Dnevnom iznosu od dvjesto sedamdeset sedam hiljada sedamsto sedamdeset osam Eura (€277.778); s tim što Koncesionarevo plaćanje ugovorne kazne prema ovoj Tački 6.5 neće preći pedeset miliona Eura (€50.000.000).
- (b) Odmah nakon saznanja informacije koja sugeriše da se Dan početka rada neće dogoditi do predviđenog Dana početka rada, Koncesionar će obavjestiti Koncedenta o tom odlaganju.



- (c) Ukoliko se Kršenje od strane koncesionara dogodi posle Finansijskog zatvaranja i prije Dana početka rada, i Koncedent raskine ovoj Ugovor nakon Kršenja od strane koncesionara, Koncesionar će platiti Koncedentu ugovornu kaznu u iznosu od pedeset miliona Eura (€50.000.000).
- (d) Koncesionareva obaveza da isplati ugovornu kaznu u skladu sa Tačkom 6.5.(a) i Tačkom 6.5(c) biće obezbjeđena Garancijom izgradnje dostavljenom od strane Sponzora u skladu sa Tačkom 6.4 (*Garancija izgradnje*) Ugovora o podršci sponzora.

## **6.6 Podnošenje izvještaja i informacija**

### **6.6.1 Podnošenje izvještaja i informacija od strane Koncesionara**

Koncesionar će dostaviti ili će obezbjeđiti da Koncedentu i Nezavisnom inženjeru budu dostavljeni sledeći dokumenti na ili prije određenih datuma:

- (a) počev od trideset (30) Dana nakon Dana otpočinjanja građenja pa sve do Dana početka rada:
  - (i) razumno detaljni Izvještaji o izgradnji najkasnije poslednjeg dana marta, juna, septembra i decembra, uključujući i sve dopune rasporeda gradnje koji su u njima sadržani;
  - (ii) izvještaji, kada i ako Koncesionar postane svjestan toga, o svim uslovima, događajima ili promenama tih uslova i događaja koji će imati bitan i negativan uticaj na blagovremeni završetak izgradnje Projektnih objekata;
  - (iii) lista sa Odobrenjima koje je Koncesionar ili Izvođač zahtevao ali još uvek nijesu izdata ili ih nije dobio, najkasnije poslednjeg dana marta, juna, septembra i decembra i procjene vremena u kojem će ta Odobrenja biti pribavljena;
- (b) odmah nakon pribavljanja, primjerak svakog od Odobrenja, koje je potrebno za projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje, izgradnju, upravljanje, održavanje Projektnih objekata i Revitalizaciju,
- (c) najmanje šezdeset (60) Dana prije predviđenog početka testiranja i Stavljanja u pogon, preliminarni plan početka rada i testiranja ;
- (d) što je prije moguće, ali najkasnije trideset (30) Dana od dana Testova za stavljanje u pogon, dva primjerka rezultata relevantnih Testova za stavljanje u pogon, uključujući testove bitne opreme, testove povezane opreme za mjerenje električne energije, i potvrdu Nezavisnog inženjera o svakom uspješnom Testu za stavljanje u pogon;

- (e) najkasnije trideset (30) Dana nakon svakog uspješnog Testa za stavljanje u pogon, za svaki bitan dio postrojenja uključenog u HE na Morači i Prenosnu mrežu, jedan (1) primjerak svih proizvođačevih specifikacija i proizvođačevih uputstava za upravljanje i održavanje koje je Koncesionar primio u skladu sa EPC Ugovorom;

### **6.6.2 Zahtjevi za dokumentima od strane Koncesionara**

Koncedent će dostaviti Koncesionaru u roku od petnaest (15) Radnih dana nakon prijema pismenog zahtjeva Koncesionara dokumente i podatke koje posjeduje i kontroliše a koji mogu biti razumno neophodni Koncesionaru radi obavljanja Radova na priključenju, EPC radova i Radova na putevima.

### **6.6.3 Obavještenja**

- (a) Koncesionar će bez odlaganja obavještavati Koncedenta kad god utvrdi da je očekivani datum Stavljanja u pogon neostvariv ili neodgovarajući, i naznačiće izmjenjeni datum za Stavljanje u Pogon koji ni u kom slučaju neće biti prije isteka deset (10) Radnih dana nakon što Koncedent primi to obavještenje.
- (b) Svaka Strana će blagovremeno obavještavati drugu Stranu, čim sazna za iste, o svim promjenama u odnosu na informacije date drugoj Strani prema ovoj Tački 6.6.3.

## **6.7 Koncedentove posjete**

Koncedent ima pravo da, permanentno i uz razumno prethodno obavještenje Koncesionara, preko svojih službenika, zaposlenih i predstavnika, nadgleda napredak EPC radova, Radova na priključenju, Radova na putevima i drugih radova na Projektnim objektima. Koncesionar će poštovati sve razumne zahtjeve Koncedenta i pomoći će u organizovanju svih tih posjeta. Koncedentove posjete će biti razumne i u pogledu učestalosti i u pogledu broja lica. Sva lica koja posjećuju Projektne objekte, Projektne lokacije, Potopljeno zemljište ili Pomoćno zemljište u ime Koncedenta će poštovati Koncesionareva i Izvođačeva opšte važeća pravila i procedure bezbjednosti koja su učinjena dostupnim tim osobama i poštovaće razumne instrukcije i uputstva Koncesionara i Izvođača, i neće nerazumno prouzrokovati ometanje ili prekid aktivnosti Koncesionara ili Izvođača na Projektnim lokacijama, Potopljenom zemljištu ili Pomoćnom zemljištu.

## **Član 7**

### **Stavljanje u pogon, Dan početka rada**

#### **7.1 Prethodna sinhronizacija, Naknadna sinhronizacija i Testovi za stavljanje u pogon**

##### **7.1.1 Test procedura**

- (a) *Testovi prethodne sinhronizacije.* Prije sinhronizacije Agregata, Koncesionar će sprovesti Testove prethodne sinhronizacije opisane u Prilogu 7 na takvom Agregatu. Kada Koncesionar bude uvjeren da je Agregat uspješno prošao Test prethodne sinhronizacije, Koncesionar će zahtijevati da Nezavisni inženjer izda Potvrdu spremnosti sinhronizacije tog Agregata.
- (b) *Testovi naknadne sinhronizacije.* Nakon što Nezavisni inženjer izda Potvrdu spremnosti sinhronizacije u vezi sa konkretnim Agregatom, Koncesionar će sprovesti Testove naknadne sinhronizacije, opisanih u Prilogu 7 na tom Agregatu. Kada Koncesionar bude uvjeren da je Agregat uspješno prošao Testove naknadne sinhronizacije i da je podoban za kontinuiran i pouzdan rad, Koncesionar će zahtijevati od Nezavisnog inženjera da izda Potvrdu spremnosti za stavljanje u pogon tog Agregata. Nakon što izda Potvrde spremnosti za stavljanje u pogon svih Agregata konkretne Hidroelektrane, Nezavisni inženjer će izdati Potvrdu spremnosti za stavljanje u pogon te Hidroelektrane. Nakon što izda Potvrde spremnosti za stavljanje u pogon svih Hidroelektrana, Nezavisni inženjer će izdati Potvrdu spremnosti za stavljanje u pogon HE na Morači i Prenosne mreže.
- (c) *Testovi za stavljanje agregata u pogon.* Nakon što Nezavisni inženjer izda Potvrdu spremnosti za stavljanje u pogon za konkretan Agregat, Koncesionar će sprovesti Testove za stavljanje agregata u pogon na tom Agregatu, koji su opisani u Prilogu 7. Kada Koncesionar bude uvjeren da je Agregat uspješno prošao Testove za stavljanje agregata u pogon, Koncesionar će zahtijevati od Nezavisnog inženjera da izda Potvrdu o stavljanju agregata u pogon i Potvrdu o kapacitetu agregata koje se odnose na taj Agregat.
- (d) *Testovi za stavljanje hidroelektrane u pogon.* Nakon što Nezavisni inženjer izda Potvrdu spremnosti za stavljanje u pogon za konkretnu Hidroelektranu i Potvrdu o stavljanju agregata u pogon za svaki Agregat u okviru Hidroelektrane, Koncesionar će sprovesti Testove za stavljanje hidroelektrane u pogon na toj Hidroelektrani, koji su opisani u Prilogu 7. Kada Koncesionar bude uvjeren da je Hidroelektrana uspješno prošla Testove za stavljanje hidroelektrane u pogon, Koncesionar će zahtijevati od Nezavisnog inženjera da izda Potvrdu o stavljanju hidroelektrane u pogon i Potvrdu o kapacitetu hidroelektrane koje se odnose na tu Hidroelektranu.
- (e) *Testovi za stavljanje prenosne mreže u pogon.* Nakon što Nezavisni inženjer izda Potvrdu spremnosti za stavljanje u pogon Prenosne mreže, a prije stavljanja pod napon Prenosne mreže ili nekog njenog dijela, Koncesionar će sprovesti Testove stavljanja prenosne mreže u pogon, koji su opisani u Prilogu 7. Kada Koncesionar

bude uvjeren da je Prenosna mreža uspješno prošla Testove za stavljanje prenosne mreže u pogon, Koncesionar će zahtijevati od Nezavisnog inženjera da izda Potvrdu o stavljanju prenosne mreže u pogon i Potvrdu o kapacitetu prenosne mreže.

(f) *Testovi za stavljanje HE na Morači u pogon.* Nakon što Nezavisni inženjer izda:

- (i) Potvrdu spremnosti za stavljanje u pogon HE na Morači;
- (ii) Potvrdu o stavljanju hidroelektrane u pogon, za svaku Hidroelektranu; i
- (iii) Potvrdu o stavljanju prenosne mreže u pogon,

Koncesionar će sprovesti Testove stavljanja HE na Morači u pogon. Kada Koncesionar bude uvjeren da su HE na Morači uspješno prošle Testove za stavljanje HE na Morači u pogon, Koncesionar će zahtijevati od Nezavisnog inženjera da izda Potvrdu o stavljanju HE na Morači u pogon i Potvrdu o kapacitetu HE na Morači.

(g) *Procedura testiranja.* Svi testovi sprovedeni u skladu sa ovom Tačkom 7.1.1 će biti sprovedeni po procedurama utvrđenim u Prilogu 7, i dodatnim procedurama testiranja koje mogu biti dogovorene između Strana na zahtjev bilo koje Strane.

(h) *Minimalni kriterijumi učinka.* Minimalni kriterijumi učinka za Testove za stavljanje u pogon su dati u Prilogu 7.

(i) *Upotrebna dozvola.* Nakon izdavanja Potvrde o stavljanju agregata u pogon, Potvrde o stavljanju hidroelektrane u pogon, Potvrde o stavljanju HE na Morači u pogon ili Potvrde o stavljanju prenosne mreže u pogon, Koncesionar će podnijeti zahtjev za dobijanje Upotrebne dozvole u odnosu na odgovarajući Agregat, Hidroelektranu, HE na Morači ili Prenosnu mrežu.

(j) Nezavisni inženjer će nadgledati sve testove koji se sprovode u skladu sa ovom Tačkom 7.1.1. Koncesionar će obavjestiti Koncedenta i Nezavisnog inženjera o predloženom datumu i vremenu izvođenja svakog od takvih testova najmanje deset (10) Radnih dana prije tog datuma. U slučaju da Nezavisni inženjer ili Koncedent nijesu u mogućnosti da posmatraju izvođenje testa dana i datuma koje je predložio Koncesionar, oni će obavjestiti Koncesionara da nijesu u mogućnosti da posmatraju izvođenje testa dana i datuma koje je odredio Koncesionar, a Koncesionar, Nezavisni inženjer i Koncedent će uložiti sav trud da se usaglase o zajednički odgovarajućem vremenu za izvođenje testa koje treba da bude najkasnije deset (10) dana posle početnog datuma koji je predložio Koncesionar.

### **7.1.2 Dodatni Testovi**

(a) Koncesionar neće imati pravo da sprovede više od deset (10) ponavljanja bilo kog testa koji se sprovodi u skladu sa Tačkom 7.1.1 kako bi se zadovoljili minimalni kriterijumi za postizanje Dana početka rada; s tim što nijedan test sproveden od

strane Koncesionara neće biti uračunat u tih deset (10) testova ukoliko je Koncesionar spriječen da završi testiranje iz razloga koji se pripisuje Koncedentu ili nedostatku prenosnog kapaciteta na prenosnom sistemu PRENOS-a.

- (b) Koncesionar će dati Koncedentu obavještenje o svakom dodatnom testu koji želi da obavi najmanje tri (3) Dana unaprijed.

### **7.1.3 Prethodni uslovi za Dan početka rada**

- (a) Postizanje Dana početka rada je uslovljeno sledećim prethodnim uslovima na razumno zadovoljstvo Koncedenta:
  - (i) Koncedent je primio
    - (A) Potvrdu o stavljanju HE na Morači u pogon;
    - (B) Potvrdu o kapacitetu agregata za svaki Agregat koja navodi da je Testirani kapacitet tog Agregata jednak ili veći od devedeset pet procenata (95%) Ugovornog kapaciteta tog Agregata;
    - (C) Potvrdu o kapacitetu hidroelektrane za svaku Hidroelektranu koja navodi da je Testirani kapacitet te Hidroelektrane jednak ili veći od devedeset pet procenata (95%) Ugovornog kapaciteta te Hidroelektrane; i
    - (D) Potvrdu o kapacitetu HE na Morači koja navodi da je Testirani kapacitet HE na Morači jednak ili veći od devedeset pet procenata (95%) Ugovornog kapaciteta HE na Morači.
  - (ii) Nezavisni inženjer je dostavio Koncedentu potvrdu da je izgradnja Projektnih objekata obavljena u svim bitnim aspektima u skladu sa odredbama ovog Ugovora.
  - (iii) Koncesionar je platio Koncedentu ugovorne kazne dugovane u skladu sa Ugovorom, uključujući ugovorne kazne koje su plative u skladu sa Tačkama 3.7, 6.3 i 6.5.
  - (iv) Koncesionar je:
    - (A) pribavio sva osiguranja koja je potrebno pribaviti u skladu sa Članom 18; i
    - (B) dostavio Koncedentu sve potvrde o osiguranju koje je potrebno dostaviti u skladu sa Tačkom 18.3.
  - (v) Koncesionar je prenio sva svoja prava, ovlašćenja i interese na Prenosnoj mreži na PRENOS u skladu sa Ugovorom o upravljanju i korišćenju prenosne mreže.

- (vi) Koncesionar će predati Koncedentu potvrdu ovlaštenog zastupnika Koncesionara koji je upoznat sa Projektom i koja je sačinjena nakon urednog ispitivanja u kojoj se navodi da:
  - (A) su sva Odobrenja potrebna radi otpočinjanja komercijalnih aktivnosti pribavljena i da su u potpuno punovažna i važeća i da Koncesionar nije u prekršaju u vezi bilo kog od tih Odobrenja;
  - (B) Koncesionar poštuje i sposoban je da nastavi da poštuje sve odredbe ovog Ugovora u svakom pogledu;
  - (C) Koncesionar posluje u skladu sa, i Projektni objekti su u skladu sa svim važećim Standardima zaštite životne sredine; i
  - (D) Koncesionar ne krši nijedan od Projektnih ugovora.
- (vii) Koncesionar je predao nazad Koncedentu ili zakupodavcu, u zavisnosti od slučaja, svo Pomoćno zemljište, pošto je prethodno isto vratio u prvobitno stanje koje je postojalo u trenutku primopredaje istog Koncesionaru;
- (viii) Koncedentu je od strane Koncesionara dostavljen primjerak Upotrebnih dozvola za sve Projektno objekte.

## **7.2 Obavještenje i usklađenost sa procedurama testiranja**

- (a) Koncesionar će dati Koncedentu, najmanje dvadeset četiri (24) časa unaprijed, prethodno pismeno obavještenje o svakom testiranju ili Stavljanju u pogon u skladu sa ovim Članom 7 i Koncedent će imati pravo da bude prisutan i da posmatra svako testiranje i Stavljanje u pogon kako bi potvrdio da su testiranje ili Stavljanje u pogon obavljene u skladu sa zahtjevima iz ovog Ugovora.
- (b) Koncedent može osporiti rezultate svih testova ili Stavljanja u pogon koji nijesu izvršeni u skladu sa ovim Članom 7 i Prilogom 9.

## **7.3 Primjerci rezultata testova**

- (a) Koncesionar će dostaviti Koncedentu primjerke rezultata svih testova obavljenih u skladu sa:
  - (i) Članom 7, ili
  - (ii) zahtjevima Propisa Crne Gore.
- (b) Koncedent neće koristiti ili otkriti te rezultate izuzev u vezi sprovođenja i izvršenja ovog Ugovora.

## 7.4 Oспорavanje testova

Svaki Spor između Koncesionara i Koncedenta koji proizilazi iz ovog Člana 7 će biti riješen u skladu sa odredbama Člana 24; s tim što će, u slučaju Spora u vezi uspješnog završetka Testova za stavljanje u pogon, potvrđenih od strane Nezavisnog inženjera, taj Spor, izuzev ukoliko se Strane drugačije ne dogovore, biti kvalifikovan kao Tehnički spor u smislu procedure za rješavanje Sporova iz člana 24.

## **Član 8 Upravljanje, održavanje; Osoblje**

### 8.1 Upravljanje i održavanje HE na Morači

- (a) Koncesionar će upravljati i održavati, i obezbjediće da njegovi Izvođači upravljaju i održavaju HE na Morači u skladu sa:
  - (i) ovim Ugovorom, uključujući i Tehničke uslove i Plan realizacije projekta;
  - (ii) Propisima Crne Gore;
  - (iii) Odobrenjima;
  - (iv) Standardima zaštite životne sredine;
  - (v) Savjesnom praksom proizvođača;
  - (vi) pravilima održavanja i bezbjednosti sadržanih u međunarodnim i lokalnim standardima i kodeksima, kao što su oni objavljeni od strane ICOLD-a, USBR-a, US Corps-a i ASCE-a, i međunarodnim standardima IEC-a i IEEE-a i slično za mehaničke i električne uređaje;
  - (vii) svim Smjericama zajmodavca, u mjeri u kojoj su iste primjenjive; i
  - (viii) Procjenom uticaja na životnu sredinu, uključujući i sve mjere smanjenja uticaja na životnu sredinu koje su u njoj sadržane.
- (b) Koncesionar će održavati HE na Morači u stanju takvom da su one podobne za upotrebu u skladu sa Ugovorenim operativnim parametrima i bez odlaganja će obavjestiti Koncedenta o bilo kojoj nemogućnosti da se istim upravlja u skladu sa tim Ugovorenim operativnim parametrima.
- (c) Koncesionar će upravljati HE na Morači u naponskom rasponu definisanom u Tehničkim uslovima.

## **8.2 Zapošljavanje kvalifikovanog osoblja**

Od prvog dana kada je električna energija isporučena iz prvog Agregata koji je sinhronizovan, Koncesionar će obezbjediti da je njegovo osoblje ili osoblje Izvođača stalno na dužnosti u HE na Morači, i da je to osoblje adekvatno kvalifikovano i obučeno, kao i da posjeduje iskustvo koje je neophodno i odgovarajuće za izvršenje dužnosti radi koje je angažovano na HE na Morači.

## **8.3 Održavanje radnih evidencija**

- (a) Koncesionar će voditi kompletne i precizne evidencije i druge podatke koji su razumno potrebni za uredno administriranje ovog Ugovora.
- (b) Sve te evidencije i podaci će biti čuvani najmanje sedamdesetdva (72) mjeseca nakon sačinjavanja evidencije ili podataka, kao i u dodatnom vremenskom periodu koji zahtjevaju Propisi Crne Gore ili Državni organ koji ima nadležnost nad Koncesionarem i Koncesionar se neće osloboditi ili uništiti takvu evidenciju ili podatke nakon tog perioda od sedamdesetdva (72) mjeseca izuzev uz prethodnu saglasnost Koncedenta.
- (c) Koncedent će imati pravo, nakon prethodnog pismenog obavještenja druge Strane datog deset (10) Dana unaprijed, da pregleda evidencije i podatke koje Koncesionar drži u skladu sa Tačkom 8.3(a) u bilo koje vrijeme tokom redovnog radnog vremena u periodu u kome te evidencije i podaci koji su ovdje navedeni treba da budu vođeni.

## **8.4 Bez Tereta**

Koncesionar neće ustanoviti bilo kakav Teret na Projektnim objektima izuzev onih u korist Zajmodavaca dopuštenih prema Tački 25.12.

## **8.5 Koncedentovo pravo na inspekciju za vrijeme rada**

- (a) Nakon Stavljanja u pogon prvog Agregata koji treba da bude stavljen u pogon, predstavnici Koncedenta će, u svako razumno vrijeme, uključujući vikende i noći, i uz prethodno obavještenje dato razumno unaprijed, imati pristup HE na Morači radi sprovođenja svih nadležnih inspekcija, nadgledanja održavanja, pregleda poslovnih izvještaja o radu i podataka o radu koji su relevantni za obezbjeđenje ispunjenja ovog Ugovora.
- (b) Dok su u HE na Morači, ti predstavnici će poštovati bezbjednosne mjere koje zahtjeva Koncesionar i ponašaće se na način koji neće ometati poslovanje HE na Morači.



- (c) Posjete HE na Morači od strane Koncedenta ili njegovih predstavnika neće se tumačiti kao podrška Koncedenta procedurama poslovanja, održavanja, izmjena i popravki koje se primjenjuju od strane Koncesionara u HE na Morači.

## **Član 9** **Revitalizacija**

### **9.1 Revitalizacija**

- (a) Koncesionar će projektovati, sprovesti istraživanja, vršiti inženjering, vršiti izgradnju (ukoliko je primjenjivo) i na drugi način sprovesti Radove na revitalizaciji opisane u Tački 9.1(b)(i) na dobar i stručan način i u svim aspektima u skladu sa:
- (i) Propisima Crne Gore;
  - (ii) Standardima zaštite životne sredine;
  - (iii) valjanom inženjerskom i građevinskom praksom, uključujući takvu inženjersku i građevinsku praksu koja se zahtjeva prema odgovarajućim međunarodno priznatim standardima i kodeksima, kao što su ASTM, ISO, DIN, BS, SS, EN i drugi slični standardi i kodeksi; i
  - (iv) Savjesnom praksom proizvođača.

tako da Radove na revitalizaciji Koncesionar završi do isteka Koncesionog perioda.

- (b) Koncesionar i Koncedent će, najkasnije osam (8) godina prije isteka Koncesionog perioda, zajedno imenovati međunarodno privredno društvo savjetodavnih inženjera sa iskustvom u revitalizaciji hidroenergetskih projekata sličnih HE na Morači (**“Inženjer projekta revitalizacije”**) radi pripreme projekta (**“Projekat revitalizacije”**) koji će:
- (i) Bez obzira na odredbu tačke 6.1(c) Ugovora, definisati opseg radova (**“Radovi na revitalizaciji”**) potrebnih da bi se:
    - (A) revitalizovale HE na Morači tako da HE na Morači budu u stanju da, nakon završetka Revitalizacije, postignu Ugovorene operativne parametre;
    - (B) produžio očekivani vijek trajanja električnih i mehaničkih sistema HE na Morači, tako da imaju očekivani vijek trajanja koji je jednak ili duži od dvadeset (20) godina nakon isteka Koncesionog perioda; i

- (C) produžio očekivani vijek trajanja brana, građevinskih i strukturalnih komponenti HE na Morači, tako da imaju očekivani vijek trajanja jednak ili duži od sedamdeset (70) godina nakon isteka Koncesionog perioda; i
- (ii) procjeniti trošak obavljanja Radova na revitalizaciji (**“Procjena troškova radova na revitalizaciji”**).
- (c) Uslovi angažovanja za Projekat revitalizacije će zahtjevati da Inženjer projekta revitalizacije završi Projekat revitalizacije u roku od šest (6) mjeseci od njegovog imenovanja. Obje Strane će podjednako snositi troškove Projekta revitalizacije. Koncesionar i Koncedent će imati pravo da komentarišu nacрте Projekta revitalizacije i da daju svoje komentare o tome Inženjeru projekta revitalizacije. Spor između strana u vezi sa Projektom revitalizacije predstavlja Tehnički spor u smislu postupka za rješavanje sporova u Članu 23.
- (d) Nakon završetka Projekta revitalizacije, Koncesionar će otpočeti deponovanje jedne šezdesetine (1/60) Procjene troškova radova na revitalizaciji uvećane za trideset procenata (30%) u Fond za revitalizaciju svakog mjeseca tako da iznos deponovan u Fond za revitalizaciju bude dovoljan da plati Revitalizaciju tokom poslednje dvije i po (2 1/2) godine Koncesionog perioda.
- (e) Fond za revitalizaciju će biti deponovan na račun sa posebnom namjenom otvoren kod poslovne banke ovlašćene da posluje u Crnoj Gori na osnovu ugovora o računu sa posebnom namjenom razumno prihvatljiv za Koncesionara, Koncedenta i banku kod koje je Fond za revitalizaciju deponovan.
- (f) Ukoliko Procjena troškova radova na revitalizaciji bude viša od stvarnih troškova Revitalizacije tako da sredstva preostanu na računu sa posebnom namjenom nakon plaćanja svih troškova u vezi Revitalizacije, tada će ta Sredstva biti isplaćena Koncesionaru sa računa sa posebnom namjenom.
- (g) Koncesionar je obavezan da snosi sve troškove Revitalizacije uključujući i višak troškova Revitalizacije preko Procjene troškova radova na revitalizaciji.
- (h) Koncesionar će, što je prije moguće nakon nastupanja okolnosti koje mogu uticati na sadržaj Projekta revitalizacije i/ili Procjenu troškova radova na revitalizaciji obavjestiti o tome Koncedenta i Inženjera projekta revitalizacije radi izmjene/dopune Projekta revitalizacije i/ili Procjene troškova radova na revitalizaciji. Koncesionar će u roku od 15 Dana od prijema izmjena/dopuna Procjene troškova radova na revitalizaciji izvršiti uplatu dodatnih sredstava u Fond za revitalizaciju kako bi bio u mogućnosti da u potpunosti izvrši Revitalizaciju.

## **Član 10 Prenos nakon isteka Koncesionog perioda**

Nakon isteka Koncesionog perioda:

- (a) Koncesiona prava data u skladu sa Tačkom 3.3 će isteći;
- (b) pravo korišćenja Projektnih lokacija, kako je primjenjivo, i Potopljenih zemljišta dato u skladu sa Tačkom 3.8.2(a) će isteći; i
- (c) Koncesionar će prenijeti sva svoja prava, vlasništvo i interes na:
  - (i) Projektnim objektima, kako je to primjenjivo;
  - (ii) svim dnevnicima, spisima i drugim dokumentima koji su isključivo u vezi sa Projektnim objektima;
  - (iii) bilo kom uređaju, mašini, materijalima, nepokretnostima, udjelima u nepokretnosti, intelektualnoj svojini, udjelima na intelektualnoj svojini ili drugoj imovini bilo koje vrste koju Koncesionar ima u vlasništvu, zakupljuje ili licencira ili u kojoj Koncesionar na drugi način ima pravni ili korisnički interes i koju Koncesionar koristi u vezi sa Projektom ili izvršavanjem Koncesionarovih obaveza na osnovu Projektnih ugovora; i
  - (iv) Projektnim ugovorima i svim drugim ugovorima koji su u vezi sa Koncesionarevim učešćem u Projektu od i nakon Dana isteka Koncesionog perioda;
- (d) Koncesionar nije obavezan da preda ili prenese sledeće:
  - (i) novac u gotovini i u banci;
  - (ii) komercijalne i knjigovodstvene dugove i potraživanja koji pripadaju Koncesionaru prije, ali koji su neizmireni na Dan isteka Koncesionog perioda; i
  - (iii) koristi od zahtjeva iz garancija, naknada šteta i polisa osiguranja koje proističu iz bilo kog događaja ili okolnosti nastalih prije Dana isteka Koncesionog perioda, osim Neplaćenih potraživanja po osnovu osiguranja, iz garancija i naknada šteta u mjeri u kojoj se takvi zahtjevi vezuju za fizički Gubitak ili štetu ili mane na Projektnim objektima koje nastanu prije, ali ostanu nepopravljene do Dana isteka Koncesionog perioda.
- (e) Koncesionar će predati ili obezbjediti Koncedentu:
  - (i) dokumente o prenosu, transferu, ustupanju, novaciji, notarske isprave i druge dokumente (uredno snabdjevene pečatom ili potpisane kao isprava Koncesionara) zajedno sa povezanim dokumentima o pravima, a na razuman zahtjev Koncedenta, u cilju ispunjenja zahtjeva iz ovog Člana 10 i prenijeti na Koncedenta sva prava na stvari i imovinu koja se u njoj

navodi i omogućiti Koncedentu da preuzme i uđe u posjed Projektnih objekata, kako je to primjenjivo; i

- (ii) državinu na Projektnim objektima, kako je primjenjivo.
- (f) Koncesionar će, o sopstvenom trošku i izdatku, obučiti Koncedentove zaposlene ili lica koja je on imenovao, za rad i održavanje Projektnih objekata, kako je primjenjivo tako da će Koncedentovi zaposleni (ili lica koja je on odredio) biti u potpunosti sposobni za rad i održavanje Projektnih objekata na Dan isteka Koncesionog perioda.
- (g) Koncedent će odrediti zaposlene koje će Koncesionar obučiti za rad i održavanje Projektnih objekata najkasnije četiri (4) mjeseca prije Dana isteka Koncesionog perioda. Koncesionar će započeti obuku najkasnije tri (3) mjeseca prije Dana isteka Koncesionog perioda.

a Koncedent će platiti Koncesionaru nominalnu cijenu od jednog Eura (€1).

## **Član 11** **Koncesiona naknada i Naknada po osnovu podjele prihoda**

### **11.1 Kvartalna isplata Koncesione naknade i Naknade po osnovu podjele prihoda**

- (a) Koncesiona naknada i Naknada po osnovu podjele prihoda će početi da se obračunavaju od trenutka prve prodaje kapaciteta, neto električne energije ili pomoćnih i sistemskih usluga ili Smanjenja emisija bilo koje od HE na Morači od strane Koncesionara; pri čemu će bilo koja od tih naknada koja dospije prije Dana početka rada biti plaćena od strane Koncesionara kroz prvu kvartalnu isplatu koja dopijeva na način opisan u Tački 11.1 (b).
- (b) Tokom trideset (30) Dana od kraja svakog kalendarskog tromjesečja, Koncesionar će :
  - (i) Koncedentu dostaviti Koncesionarov Nerevidirani kvartalni bilans uspjeha sa detaljnim prikazom Projektnih prihoda po pojedinim kategorijama za okončano kalendarsko tromjesečje (svaki označen kao „**Nerevidirani kvartalni bilans uspjeha**“); i
  - (ii) platiti Koncedentu Koncesionu naknadu i Naknadu po osnovu podjele prihoda a na osnovu Projektnih prihoda koje je Koncesionar iskazao u Nerevidiranom kvartalnom bilansu uspjeha za taj kvartal.

## 11.2 Postupak godišnjeg sravnjivanja

- (a) U roku od sto dvadeset (120) Dana nakon što Koncesionar zaključi svaku fiskalnu godinu, Koncesionar će:
- (i) dostaviti Koncedentu godišnje finansijske izvještaje Koncesionara za fiskalnu godinu koja se upravo završila, koji su revidirani od strane nezavisnog revizora, licenciranog za obavljanje djelatnosti u Crnoj Gori („**Revidirani godišnji finansijski izvještaj**“); i
  - (ii) dostaviti Koncedentu Godišnji izvještaj o sravnjenju, koji pokazuje:
    - (A) razliku između (ako ih bude):
      - (1) Naknade po osnovu podjele prihoda koje je platio Koncesionar u odnosu na Projektne prihode koje Koncesionar ostvari tokom fiskalne godine na osnovu Nerevidiranih kvartalnih bilansa uspjeha Koncesionara, i
      - (2) stvarnog iznosa Naknada po osnovu podjele prihoda, na osnovu Revidiranih godišnjih finansijskih izvještaja Koncesionara, i
    - (B) razliku između (ako ih bude):
      - (1) Koncesione naknade koju je platio Koncesionar u odnosu na Projektne prihode koje Koncesionar ostvari tokom fiskalne godine na osnovu Nerevidiranih kvartalnih bilansa uspjeha Koncesionara; i
      - (2) stvarnog iznosa Koncesione naknade, na osnovu Revidiranih godišnjih finansijskih izvještaja Koncesionara.
- (b) Ako Godišnji izvještaj o sravnjenju pokaže da je Koncesionar platio manje nego što iznose stvarno dospjele Naknade po osnovu podjele prihoda i Koncesione naknade onda će Koncesionar platiti neisplaćeni iznos Koncedentu zajedno sa kamatom po Kamatnoj stopi u roku od tri (3) Radna dana od dostavljanja Koncedentu Godišnjeg izvještaja o sravnjenju. Ako Godišnji izvještaj o sravnjenju pokaže da je Koncesionar platio više nego što iznose stvarno dospjele Koncesione naknade i Naknade po osnovu podjele prihoda, onda će iznos viška biti kreditiran u odnosu na sledeću Naknadu po osnovu podjele prihoda ili Koncesionu naknadu koju plaća Koncesionar, u zavisnosti od slučaja.

## **11.3 Refinansiranje Projekta**

### ***11.3.1 Dioba Dobiti refinansiranja***

- (a) Koncesionar će uložiti komercijalno razumne napore da, s vremena na vrijeme, utvrdi da li će Refinansiranje ishodovati u Troškovima finansiranja nižim nego što su bili Troškovi finansiranja prema Početnom finansiranju ili prema postojećem Refinansiranju. Ukoliko Koncesionar želi da pristupi Refinansiranju, on će prije nego što to učini, i što je prije moguće, dostaviti Koncedentu Izvještaj o troškovima refinansiranja.
- (b) Tamo gde Koncedent bude razumno utvrdio da postoji Dobit refinansiranja, dostaviće Koncesionaru obavještenje kojim će tražiti da se utvrdi da li će Refinansiranje ishodovati u Troškovima finansiranja nižim nego što su bili Troškovi finansiranja prema Početnom finansiranju ili prema postojećem Refinansiranju.
- (c) Nakon ove inicijative shodno Tački 11.3.1(a) ili nakon obavještenja u skladu sa Tačkom 11.3.1(b), Koncesionar će što je prije moguće Koncedentu dostaviti Izvještaj o troškovima refinansiranja. Koncesionar će snositi troškove izrade Izvještaja o troškovima refinansiranja.

Ukoliko je Izvještajem o troškovima refinansiranja dostavljenim Koncedentu u skladu sa Tačkom 11.3.1(c) utvrđeno da bi Refinansiranje u tom trenutku obezbjedilo značajnu Dobit refinansiranja, Koncesionar će produžiti sa Refinansiranjem.

- (d) Ukoliko ishod Refinansiranja dovede do Dobiti refinansiranja, Koncedent će primiti pedeset (50%) posto te Dobiti refinansiranja kroz povećanje Naknade po osnovu podjele prihoda za ostatak Perioda od dana Refinansiranja.
- (e) Strane će pregovarati u dobroj vjeri o metodu izračunavanja primjerenog povećanja Naknade po osnovu podjele prihoda kako bi ista iskazala udio Koncedenta od pedeset (50%) posto u Dobiti refinansiranja.

### ***11.3.2 Metodologije***

U Tački 11.3 biće korišćene sledeće metodologije:

- (a) Svaki Izvještaj o troškovima refinansiranja biće:
  - (i) pripremljen u skladu sa dosledno primjenjenim međunarodnim računovodstvenim standardima; i
  - (ii) snabdjeven potvrdom Koncesionarevih revizora da je proračun ispravan i da su međunarodni računovodstveni standardi pravilno primjenjeni; i

- (b) Dobit refinansiranja biće izračunata nakon uzimanja u obzir svih razumno učinjenih troškova i izdataka Koncesionara u vezi sa Refinansiranjem uključujući i:
- (i) sve troškove i izdatke prerane otplate, otkaza, prekida i raskida (kako god bili označeni) koji su nastali shodno Finansijskim dokumentima a koji su u vezi sa finansiranjem koje je predmet Refinansiranja („**Postojeće finansiranje**“),
  - (ii) troškove i izdatke nastale shodno Finansijskim dokumentima a koji su u vezi sa Refinansiranjem (uključujući i naknade za organizovanje, pokroviteljstvo, zastupništva i koordinacije, kao i troškove i izdatke zajmodavaca koje snosi Koncesionar ( kako god bili označeni)); i
  - (iii) sve profesionalne i troškove i izdatke rukovođenja koji su razumno učinjeni zbog Refinansiranja ili prerane otplate, isplate, otkaza ili raskida Postojećeg finansiranja,

a sa namjerom da Dobit refinansiranja bude oslobođena od troškova i izdataka koje je Koncesionar razumno učinio prilikom finansijskog zaduživanja u vezi sa Refinansiranjem, preranom otplatom, otkazivanjem ili raskidom Postojećeg finansiranja.

## **Član 12 Prenos sredstava**

### **12.1 Prenos sredstava**

Koncedent će dozvoliti slobodan prenos svih sredstava kao i sve finansijske sporazume neophodne za izvršenje i sprovođenje Projekta ili kako je određeno ovim Ugovorom u skladu sa Propisima Crne Gore, i obezbjediće puno, pravovremeno i neometano pravo repatrijacije u odnosu na navedena sredstva.

## **Član 13 Pitanja Zaštite životne sredine, zdravlja i bezbjednosti; Smanjenje emisije**

### **13.1 Zaštita životne sredine, zdravlje i bezbjednost**

- (a) Koncesionar će u skladu sa Savjesnom praksom proizvođača preduzeti neophodne i primjerene korake kako bi svoje postupanje:
- (i) uskladio sa Zdravstvenim i bezbjednosnim standardima;
  - (ii) uskladio sa Standardima zaštite životne sredine; i

(iii) preduprijedio Narušavanje stanja životne sredine,

u svim slučajevima, bilo da je izazvano od strane Koncesionara ili njegovih Izvođača, zastupnika ili zaposlenih.

- (b) Ukoliko, kao rezultat propusta da uskladi svoje postupanje sa odredbama Tačke 13.1 (a), dođe do Stanja životne sredine, Koncesionar će, o svom trošku, bez odlaganja preduzeti sve korake za sanaciju koji su predviđeni Standardima životne sredine.
- (c) Koncesionar će bez odlaganja (ali ne kasnije od deset (10) Radnih dana nakon takvog događaja) obavjestiti nadležni Državni organ o svakom ugrožavanju životne sredine i nastaviti da periodično izvještava, najmanje jedanput mjesečno nakon navedenog događaja, o programima sanacije i planovima postupanja u slučaju ugrožavanja životne sredine u vezi sa Projektnim objektima.

### **13.2 Procjena uticaja na životnu sredinu**

Koncesionar će:

- (a) izvršiti Procjenu uticaja na životnu sredinu i pribaviti odobrenje takve procjene u skladu sa Propisima Crne Gore; i
- (b) sastaviti Plan upravljanja životnom sredinom radi nadzora i ublažavanja štetnih društvenih uticaja ili štetnih uticaja na životnu sredinu identifikovanih u Procjeni uticaja na životnu sredinu.

### **13.3 Isključivo pravo Koncesionara na Smanjenje emisije¶**

- (a) Koncesionar je ovlašćen i imaće isključivo pravo da o svom trošku obavlja razvoj, trgovanje i prodaju Smanjenja emisije u vezi sa HE na Morači.¶
- (b) Koncedent će, na zahtjev Koncesionara i uz plaćanje razumnih troškova Koncedenta, izvršiti, potpisati, ili obezbjediti izvršenje odnosno potpisivanje svih akata, potvrda, stvari, dokumenata i uvjerenja koja su potrebna kako bi se omogućilo Koncesionaru da razvije, trguje i prodaje Smanjenja emisije i na drugi način će razumno saradivati sa Koncesionarom kako bi se ispunila ova Tačka 13.3.

### **13.4 Prihodi od Smanjenja emisije¶**

Ukoliko Koncesionar dobije bilo kakav dohodak ili prihod od prodaje Smanjenja emisije, takav dohodak ili prihod predstavlja Projektni prihod.



## **Član 14**

### **Finansijska podrška**

#### **14.1 Saglasnost na sredstva obezbjeđenja koja pruža Koncesionar**

Koncedent je saglasan da:

- (a) Na zahtjev Zajmodavaca zaključi i izvrši razuman i primjeren direktan ugovor koji će pružiti obezbjeđenje Zajmodavcu u pogledu sredstava uložениh u finansiranje Projekta, bez obaveze Koncedenta da garantuje Zajmodavcu za obaveze Koncesionara po osnovu Finansijskih dokumenata uključujući i odobrenje i prihvatanje finansijskog obezbjeđenja po ovom Ugovoru, zajedno sa svim ostalim dokumentima čije bi zaključenje sa ciljem kreiranja ili uspostavljanja navedenog finansijskog obezbjeđenja mogli zahtjevati Koncesionar ili Zajmodavci, i
- (b) obezbjedi razumnu potporu u administrativnom postupanju i da Zajmodavcima pruži razumna i primjerena uvjeravanja u okviru razumnih zahtjeva Koncesionara a radi ostvarivanja gorenavedenog;

s tim da Koncedent neće biti obavezan da potpisuje ovakve dokumente ili instrumente ukoliko i u mjeri u kojoj bi njihovo potpisivanje umanjilo prava ili zaštitu ili nametnulo obaveze koje ne bi bile u skladu sa raspodjelom rizika i odgovornosti na način kako je to predviđeno ovim Ugovorom ili Projektnim ugovorima; i, s tim što će Koncedentu biti dostavljeni primjerci dokumenata ili instrumenata za koje se traži da budu potpisani kao i svi dokumenti i instrumenti nužni za puno razumjevanje prava i obaveza strana u direktnom ugovoru sa Zajmodavcima i to dovoljno prije očekivanog trenutka za pregovaranje o i potpisivanju tih dokumenata.

## **Član 15**

### **Porezi i kontrola uvoza**

#### **15.1 Porezi koji se primjenjuju na Koncesionara**

Sve sadašnje i buduće državne, opštinske i druge zakonom propisane Poreze primjenjive na Koncesionara, a koji potiču ili su u vezi sa pravima i obavezama iz ovog Ugovora, izmiriće Koncesionar u vrijeme i na način na koji je to predviđeno Propisima Crne Gore.

#### **15.2 Porezi primjenjivi na Sponzora i Društvo**

Sponzor i Društvo će biti oporezovani u Crnoj Gori saglasno svim Poreskim sporazumima koji su na snazi kao i svim Propisima Crne Gore, a u slučaju da nema primjenjivog Poreskog sporazuma saglasno Propisima Crne Gore.

### **15.3 Pravo uvoza; Carinske obaveze**

Koncedent preporučuje Koncesionaru i njegovim Izvođačima da, u mjeri u kojoj je to komercijalno isplativo u okviru Koncesionarovog učešća u Projektu, koriste što više lokalno proizvedenog materijala, opreme i drugih sredstava. Ipak, Koncesionar i njegovi Izvođači će biti ovlašćeni da bez ograničenja uvezu mašine i opremu koji nijesu lokalno proizvedeni, a koji su potrebni za projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje, izgradnju, korišćenje, održavanje i Revitalizaciju Projektnih objekata, u zavisnosti od slučaja, s tim da se moraju pridržavati ograničenja propisanih Propisima Crne Gore (uključujući i izmirenje Carinskih obaveza i relevantnih Poreza) pod uslovom da se te mašine i oprema koriste u vezi sa Projektom i da ne budu prodane ili na drugi način otuđene ili korišćene od strane Lica koja nijesu Koncesionar ili njegovi Izvođači.

## **Član 16 Kontrola imigracije**

### **16.1 Kontrola imigracije**

Pod uslovom da Koncesionar i njegovi Izvođači postupaju u skladu sa Propisima Crne Gore, Koncedent će hitno odobravati prijave Koncesionara i njegovih Izvođača za radne dozvole, odobrenja zaposlenja, vize i druge dozvole koje su neophodne za osobe uključene u Projekat. I pored gore navedenog, Koncedent može, u svakom pojedinom slučaju, a u skladu sa Propisima Crne Gore, odbiti da odobri prijavu, ili prinudno udaljiti već primljenu osobu.

## **Član 17 Zaposlenje, obuka i crnogorski resursi**

### **17.1 Obuka i zaposlenje građana Crne Gore**

- (a) Strane su saglasne da je obuka građana Crne Gore u projektovanju, istraživanju, inženjeringu, finansiranju, izgradnji, upravljanju, održavanju i izvršenju Revitalizacije Projektnih objekata, kako je to primjenjivo, kao i transfer tehnologije su od najvećeg interesa za Koncedenta u Projektu. Koncesionar će, stoga, u razumnoj mjeri, u projektovanju, istraživanju, inženjeringu, finansiranju, izgradnji, upravljanju, održavanju i Revitalizaciji, gdje je to moguće, zapošljavati građane Crne Gore imajući u vidu njihovu raspoloživost i potrebnu stručnost.
- (b) Koncesionar će jednom godišnje podnositi izvještaje Ministarstvu ekonomije u kojima će u pojedinostima opisati ostvareni napredak u ispunjavanju ciljeva navedenih u Tački 17.1(a).

## 17.2 Obuka

Koncesionar će:

- (a) prema potrebi u redovno poslovanje uključiti programe obuke zaposlenih koji će, povremeno, uključivati i neophodnu ili razumno primjerenu obuku u projektovanju, istraživanju, finansiranju, izgradnji, upravljanju, održavanju i Revitalizaciji Projektnih objekata, kako je to primjenjivo. Programi obuke će povremeno uključivati tehnička i administrativna pitanja, uključujući i administriranje ugovora; i
- (b) jednom godišnje podnositi Ministarstvu ekonomije izvještaje u kojima će u pojedinostima opisati programe obuke zaposlenih koje je sproveo, samo sprovođenje i cijenu tih programa tokom razdoblja koje se opisuje.

## 17.3 Crnogorski resursi

- (a) U zavisnosti od zahtjeva za nabavke vezanih za svako finansiranje dato Koncesionaru (ili koje tek treba da bude dato) u vezi sa Projektom (ili njegovim materijalnim dijelom) Koncesionar će dati prednost:
  - (i) kupovini crnogorske robe i materijala za potrebe Projekta; pod uslovom da su te robe i materijali:
    - (A) jednakog ili boljeg kvaliteta od sličnih roba i materijala dostupnih na međunarodnom tržištu;
    - (B) pravovremeno dostupni u odgovarajućim količinama, i
    - (C) dostupni pod istim ili nižim cijenama i pod konkurentnim uslovima kao i slične robe i materijali na međunarodnom tržištu; i
  - (ii) angažovanju crnogorskih Izvođača u mjeri u kojoj su oni finansijski i tehnički sposobni i u kojoj posjeduju neophodne vještine da obave posao potreban Koncesionaru kao i u mjeri u kojoj su pravovremeno raspoloživi pod konkurentnim uslovima (uključujući i cijene) u odnosu na Izvođače koji slične usluge, pod sličnim uslovima i okolnostima nude na međunarodnom tržištu.
- (b) Koncesionar će uspostaviti odgovarajuće tenderske postupke za crnogorsku robu, materijale i usluge:
  - (i) uzimajući u obzir uslove na lokalnom tržištu Crne Gore; i
  - (ii) omogućavajući građanima i preduzećima iz Crne Gore da konkurišu da bi postali snabdjevači roba, materijala i usluga, u skladu sa Tačkom 17.3.

## **Član 18** **Osiguranje**

### **18.1 Održavanje polisa osiguranja**

#### **18.1.1 Zahtjevi osiguranja**

- (a) O svom sopstvenom trošku Koncesionar će pribaviti i održavati na snazi ili obezbjediti da budu pribavljene i održavane na snazi sledeće polise osiguranja:
  - (i) ne manje od polisa navedenih u Tački 1 Priloga 5 (i zadovoljavajući opšte uslove postavljene u Tački 2 Priloga 5); ili
  - (ii) ukoliko su veće, onda treba da budu održavane u skladu sa Savjesnom praksom proizvođača.
- (b) Osiguranje koje Koncesionar treba da pribavi u skladu sa Tačkom 18.1.1 biće pribavljeno od osiguravača od kojih Koncesionar može kupovati polise osiguranja u skladu sa Propisima Crne Gore.

#### **18.1.2 Izuzeci od zahtjeva osiguranja**

- (a) Smatraće se da Koncesionar nije prekršio obaveze iz Tačke 18.1.1 u onoj mjeri i dok god:
  - (i) ili:
    - (A) određeno osiguranje (ili bilo koja zahtjevana izmjena) nije dostupno Koncesionaru pod razumnim komercijalnim uslovima iz razloga koji se ne mogu pripisati nemaru, kršenju od strane ili stanju Koncesionara, pod uslovom da je Koncesionar o tome Koncedentu dostavio obavještenje sa izvještajem jednog (1) nezavisnog međunarodno priznatog konsultanta osiguranja koji potvrđuje da to osiguranje nije razumno dostupno niti komercijalno izvodljivo na komercijalnom tržištu osiguranja i koji detaljno objašnjava osnov takvog zaključivanja; ili
    - (B) određeno osiguranje (ili bilo koja zahtjevana izmjena) nije dostupno od osiguravača od koga Koncesionar može prema Propisima Crne Gore da kupuje polise u skladu sa Tačkom 18.1.1 (b), pod uslovom da je Koncesionar o tome Koncedentu dostavio obavještenje sa izvještajem jednog (1) nezavisnog međunarodno priznatog konsultanta osiguranja koji potvrđuje da to osiguranje nije dostupno od osiguravača od koga Koncesionar može prema Propisima Crne Gore da kupuje polise; i

- (ii) Koncesionar će uložiti razuman trud da pribavi o svom trošku, drugo osiguranje koje daje, u najvećoj razumno mogućoj mjeri, uporedivu zaštitu od rizika od kojih se osigurava i Koncedentu će dostaviti obavještenje o uslovima osiguranja sa izvještajem jednog (1) nezavisnog međunarodno priznatog konsultanta osiguranja koji potvrđuje da to osiguranje u najvećoj razumno mogućoj mjeri, daje uporedivu zaštitu od rizika od kojih se Koncesionar osigurava.
- (b) Svaka polisa će biti izdata od osiguravača (ili reosiguravača ukoliko se radi o reosiguranju) stabilnog finansijskog stanja. Smatraće se da osiguravači (ili reosiguravači) sa kojima Koncesionar ima polise osiguranja imaju „stabilno finansijsko stanje“ ukoliko imaju “Rejting mogućnosti otplate dugova” najmanje A- kod Standard & Poor ili “Rejting ekonomske snage” najmanje A kod A.M. Best (ili ukoliko bude prekinuto vršenje nekog od ovih vrednovanja, određenje suštinski istog vrednovanja će predstavljati Tehnički spor u smislu postupka za rješavanje sporova u Članu 24).

## **18.2 Slučaj Gubitka**

### ***18.2.1 Obavještenje o šteti i gubitku***

Ukoliko bilo koji suštinski ili značajan dio Projektnih objekata pretrpi Gubitak ili se desi događaj koji sprječava Koncesionara da postupi u skladu sa ovim Ugovorom usled fizičkog oštećenja značajnog dijela Projektnih objekata, Koncesionar će bez odlaganja a u svakom slučaju u roku od pet (5) Dana od saznanja o takvom događaju obavjestiti Koncedenta.

### ***18.2.2 Događaj koji prouzrokuje Gubitak***

Ukoliko se desi događaj koji sprječava Koncesionara da postupi u skladu sa ovim Ugovorom usled fizičkog oštećenja značajnog dijela Projektnih objekata, iznos osiguranja će biti iskorišćen radi popravke i vraćanja u pređašnje stanje opreme, materijala i objekata, osim ukoliko se Strane saglase drugačije.

## **18.3 Potvrda i drugi dokazi osiguranja**

### ***18.3.1 Obaveza obezbjeđenja***

- (a) Najkasnije na Dan otpočinjanja građenja i prilikom svake obnove polise (a u svakom slučaju bar jedanput godišnje), Koncesionar će naložiti svojim osiguravačima ili zastupnicima da Koncedentu obezbjede potvrde osiguranja koje podrazumjevaju polise i eventualne izmjene izdate shodno Tački 18.1, i u kojima će biti navedeno ime i adresa osiguravača, tip, osnovna pokrivenost i ime osiguranika i „dodatnih osiguranika“.

- (b) U roku od dva (2) radna dana od Dana otpočinjanja građenja ili što je prije moguće nakon toga, Koncesionar će dostaviti primjerke svih polisa osiguranja uzetih shodno Tački 1.1.
- (c) Koncesionar će dostaviti, kako i kada budu ažurirani, primjerke svih polisa osiguranja uzetih shodno Tački 18.1.

### **18.3.2 Propust da se dostave dokazi o Osiguranju**

- (a) Ukoliko Koncesionar ne pruži dokaze o osiguranju na način određen Tačkom 18.3.1 Koncedent može sam uzeti takvo osiguranje i platiti premije ukoliko bi to bilo neophodno da bi osiguranje i dalje važilo.
- (b) Koncesionar će u roku od 15 dana od zahtjeva Koncedenta nadoknaditi Koncedentu cjelokupan iznos svih troškova koje je Koncedent imao u vezi sa pribavljanjem Osiguranja u skladu sa Tačkom 18.3.2(a).
- (c) Propust Koncedenta da pribavi osiguranje u skladu sa odredbama Tačke 18.3.2 (a) ne oslobađa Koncesionara obaveza u vezi sa osiguranjem iz Člana 18 niti na drugi način ograničava obaveze Koncesionara iz ovog Ugovora.

### **18.4 Izvještaj o osiguranju**

Koncesionar će dostaviti Koncedentu primjerke svih izvještaja procjenitelja rizika ili drugih tehničkih izvještaja koje bilo koji osiguravač bude dostavio Koncesionaru.

### **18.5 Učinak Slučaja političke više sile**

Nakon Slučaja političke više sile, u mjeri u kojoj osiguranje zahtjevano ovim Ugovorom nije dostupno Koncesionaru po komercijalno razumnim cijenama usled Slučaja političke više sile, Koncesionar će takve dodatne troškove naplatiti od Koncedenta. Dodatna naknada pružena saglasno Tački 18.5 će prestati čim cijena Koncesionarovog osiguranja ne bude više pod uticajem Slučaja političke više sile.

### **18.6 Razno**

Propust Koncesionara da pribavi osiguranje ili potvrdu osiguranja shodno ovom Članu 18 neće ni na koji način osloboditi ili ograničiti obaveze i odgovornosti Koncesionara po osnovu bilo koje odredbe ovog Ugovora.

## **Član 19**

### **Izjave i garancije**

#### **19.1 Izjave i garancije Koncesionara**

Koncesionar izjavljuje i garantuje da:

- (a) je Koncesionar propisno organizovan i da obavlja djelatnost u skladu sa zakonima [•];
- (b) je zaključenje, izvršenje i postupanje Koncesionara po ovom Ugovoru odobreno svim potrebnim odlukama njegovih organa;
- (c) ovaj Ugovor je punovažno zaključen i isti predstavlja zakonsku i važeću obavezu Koncesionara, koja može biti izvršena protiv njega u skladu sa njegovim odredbama, stim što, u odnosu na izvršivost pravnih sredstava, važe ograničenja ustanovljena Propisima Crne Gore koji regulišu oblast stečaja, insolventnosti, reorganizacije ili drugih sličnih propisa koji imaju uticaj na izvršivost prava povjerilaca i opštim principima pravičnosti;
- (d) zaključenje ovog Ugovora nije u suprotnosti sa bilo kojom odredbom, niti predstavlja kršenje bilo koje zaloge, hipoteke ili drugog bitnog ugovora koji obavezuje Koncesionara ili bilo koje važeće naredbe bilo kog suda, ili bilo koje regulatorne agencije ili drugog tijela kome Koncesionar podliježe;
- (e) zaključenje i ispunjenje ovog Ugovora od strane Koncesionara, poštovanje njegovih odredbi i realizacija Projekta, niti će biti u suprotnosti, niti će imati za posledicu, kršenje Osnivačkih akata ili bilo koje odredbe, uslova ili norme bilo kog Propisa Crne Gore ili bilo koje dozvole, naredbe, podneske, privremene mjere, presude ili odluke bilo kog Državnog organa protiv Koncesionara; i
- (f) izjava sadržana u Tački 25.17(a) ovog Ugovora je istinita i tačna u odnosu na Koncesionara.

#### **19.2 Izjave i garancije Koncedenta**

Koncedent izjavljuje i garantuje da:

- (a) ovaj Ugovor je punovažno zaključen od strane Koncedenta i isti predstavlja zakonsku i važeću obavezu Koncedenta, koja može biti izvršena protiv njega u skladu sa njegovim odredbama a, u odnosu na izvršivost pravnih lijekova, pod ograničenjem opštih principa pravičnosti;
- (b) zaključenje ovog Ugovora nije u suprotnosti sa bilo kojom odredbom, niti predstavlja kršenje neke odredbe bilo koje zaloge, hipoteke ili drugog bitnog

ugovora koji obavezuje Koncedenta ili bilo koje važeće naredbe bilo kog suda, ili bilo koje regulatorne agencije ili drugog tijela kome Koncedent podleže; i

- (c) zaključenje i ispunjenje ovog Ugovora od strane Koncedenta, poštovanje njegovih odredbi i realizacija Projekta nije, niti će biti u suprotnosti, niti će imati za posledicu, kršenje bilo koje odredbe, uslova ili norme bilo kog Propisa Crne Gore ili bilo koje dozvole, naredbe, pismena, privremene mjere, presude ili odluke bilo kog Državnog organa protiv Koncedenta; i
- (d) izjava sadržana u Tački 25.17(a) je istinita i tačna u odnosu na Koncedenta.

## **Član 20** **Ograničenje odgovornosti**

### **20.1 Ograničenje odgovornosti**

Osim ukoliko je drugačije izričito predviđeno u Ugovoru, nijedna Strana neće biti odgovorna drugoj Strani po osnovu ugovora, delikta, garancije, objektivne odgovornosti ili po bilo kom drugom pravnom institutu za bilo koje posredne, posledične, sporedne, kaznene ili primjerne štete. Nijedna Strana neće biti odgovorna drugoj Strani osim u skladu sa Ugovorom ili zbog njegovog kršenja; s tim što se ovom odredbom ne ustanovljava odricanje od prava jedne Strane prema drugoj u odnosu na pitanja koja nijesu vezana za ovaj Ugovor ili radnje kojima se ovaj Ugovor ne bavi.

## **Član 21** **Kršenje; Raskid**

### **21.1 Slučajevi kršenja Ugovora od strane Koncesionara**

Svi dolje navedeni slučajevi biće smatrani kršenjem Ugovora od strane Koncesionara (“**Kršenje od strane koncesionara**”):

- (a) propust Koncesionara da izvrši bilo koje dospelje plaćanje prema Koncedentu po osnovu Ugovora u roku od deset (10) Radnih dana po prijemu pisanog obavještenja od Koncedenta da je takav iznos dospio, a koje obavještenje će precizirati propušteno plaćanje na razumno detaljan način;
- (b) pokretanje postupka stečaja ili likvidacije nad Koncesionarom;
- (c) netačna izjava u pogledu bitne činjenice na Dan zaključenja sadržana u izjavama i garancijama Koncesionara u ovom Ugovoru koja ima bitno negativne posledice na Koncedenta ili na Projekat a koje posledice nijesu otklonjene u roku od četrdesetpet (45) dana od detaljno obrazloženog Koncedentovog obavještenja o netačnoj izjavi; s tim što, ukoliko Koncesionar započne sa preduzimanjem



primjerenih radnji na otklanjanju netačne izjave u roku od tih četrdesetpet (45) Dana i nakon toga prilježno nastavi sa otklanjanjem netačne izjave, period otklanjanja će biti produžen za dodatnih devedeset (90) Dana;

- (d) ustupanje ili prenos prava i obaveza Koncesionara po ovom Ugovoru o koncesiji, osim onih dozvoljenih shodno Tački 25.12(a);
- (e) propust Koncesionara da, prilikom vršenja Koncesionih prava, otkloni ugrožavanje životne sredine, zdravlja ljudi, ili zakonom zaštićenih područja i objekata, nezavisno od toga da li se to u vrijeme dodjele Koncesionih prava moglo predvidjeti;
- (f) propust Koncesionara da ispoštuje i izvrši bilo koju bitnu obavezu iz ovog Ugovora, a koju Koncesionar ne otkloni u roku od trideset (30) Dana od detaljno obrazloženog Koncedentovog pisanog obavještenja o propustu Koncesionaru sa zahtjevom da ovaj bude otklonjen; s tim što, ukoliko Koncesionar započne sa preduzimanjem primjerenih radnji na otklanjanju propusta u roku od tih trideset (30) Dana i nakon toga savjesno nastavi sa otklanjanjem propusta, period otklanjanja će biti produžen za dodatnih devedeset (90) Dana;
- (g) propust Koncesionara da postigne Finansijsko zatvaranje do dana koji nastupa tri (3) mjeseca nakon Zahtjevanog dana finansijskog zatvaranja, ili da postigne Dan početka građenja najkasnije devedeset (60) Dana nakon Dana na koji je potpisan Zapisnik o primopredaji iz Tačke 3.8.2(b) u odnosu na Projektne lokacije i Pomoćno zemljište ili da postigne Dan početka rada na dan koji nastupa šest (6) mjeseci nakon Zahtjevanog dana početka rada;
- (h) ukoliko je Testirani kapacitet manji od 95% relevantnog Ugovornog kapaciteta i Koncesionar ne otkloni ovaj propust u roku od trideset (30) Dana od detaljno obrazloženog Koncedentovog pisanog obavještenja Koncesionaru sa zahtjevom da ovaj bude otklonjen; s tim što, ukoliko Koncesionar započne sa preduzimanjem primjerenih radnji na otklanjanju propusta u roku od tih trideset (30) Dana i nakon toga savjesno nastavi sa otklanjanjem propusta, period otklanjanja će biti produžen za dodatnih devedeset (90) Dana;
- (i) propust Koncesionara da, nakon Dana otpočinjanja građenja a prije Dana početka rada, na savjestan način obavlja Koncesionarevo učešće u Projektu u periodu od trideset (30) uzastopnih Dana bez prethodnog obavještenja i pismenog odobrenja Koncedenta;
- (j) nastupanje Kršenja od strane sponzora (kako je ovaj pojam definisan u Ugovoru o podršci sponzora) po osnovu Ugovora o podršci sponzora; i
- (k) pravosnažna sudska ili upravna odluka kojom je Koncesionaru zabranjeno obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije;
- (l) prosječni kapacitet HE na Morači u bilo kom periodu od najmanje dvanaest (12) mjeseci je ispod osamdeset procenata (80%) Testiranog kapaciteta; s tim što, neće

postojati Kršenje od strane koncesionara ukoliko Koncesionar započne sa preduzimanjem primjerenih radnji na otklanjanju uzroka smanjenja kapaciteta i nakon toga savjesno nastavi sa otklanjanjem uzroka za taj propust, osim ukoliko uzrok ne bude otklonjen u dodatnom periodu od dvanaest (12) mjeseci.

s tim što nijedan od ovih događaja se neće smatrati Kršenjem od strane koncesionara ukoliko je u cjelini ili djelimično posledica:

- (i) kršenja ili propusta Koncedenta shodno odredbama ovog Ugovora (uključujući bilo koje Kršenje od strane koncedenta); ili
- (ii) Slučaja više sile (osim u slučaju iz Tačke 21.1 (a)).

## 21.2 Slučajevi kršenja Ugovora od strane Koncedenta

Svi dolje navedeni slučajevi biće smatrani kršenjem Ugovora od strane Koncedenta (“**Kršenje od strane koncedenta**”):

- (a) prestanak postojanja PRENOSA u skladu sa Propisima Crne Gore, osim u slučajevima spajanja, reorganizacije ili restrukturiranja, u zavisnosti od slučaja, u kom slučaju su sve obaveze PRENOSA po Ugovoru o priključenju na prenosni sistem i Ugovoru o upravljanju i korišćenju prenosne mreže preuzete u skladu sa Propisima Crne Gore ili stečene, putem novacije ili na drugi način, od strane jednog (1) ili više pravnih lica, od kojih će svako biti u mogućnosti da izvršava svoje obaveze po tim ugovorima;
- (b) netačna izjava u pogledu bitne činjenice na Dan zaključenja sadržana u izjavama i garancijama Koncesionara u ovom Ugovoru koja ima bitno negativne posledice na Koncesionara ili na Projekat a koje posledice nijesu otklonjene u roku od četrdesetpet (45) Dana od detaljno obrazloženog pisanog Koncesionarevog obavještenja Koncedentu o netačnoj izjavi; s tim što, ukoliko Koncedent započne sa preduzimanjem primjerenih radnji na otklanjanju netačne izjave u roku od tih četrdesetpet (45) dana i nakon toga savjesno nastavi sa otklanjanjem netačne izjave, period otklanjanja će biti produžen za dodatnih devedeset (90) dana;
- (c) propust Koncedenta da ispoštuje i izvrši bilo koju bitnu obavezu iz ovog Ugovora a koju Koncedent ne otkloni u roku od trideset (30) Dana od detaljno obrazloženog Koncesionarevog pisanog obavještenja Koncedentu o propustu sa zahtjevom da ovaj bude otklonjen; s tim što, ukoliko Koncedent započne sa preduzimanjem primjerenih radnji na otklanjanju propusta u roku od tih trideset (30) Dana i nakon toga savjesno nastavi sa otklanjanjem propusta, period otklanjanja će biti produžen za dodatnih devedeset (90) dana;
- (d) propust Koncedenta da izvrši bilo koje dospjelo plaćanje prema Koncesionaru po osnovu Ugovora u roku od deset (10) Radnih dana po prijemu pisanog

obavještenja od Koncesionara da je takav iznos dospio, a koje obavještenje će precizirati propušteno plaćanje na razumno detaljan način;

- (e) propust Koncedenta da preda Koncesionaru Projektnu lokaciju i/ili Pomoćno zemljište i/ili Potopljeno zemljište u skladu sa odredbama Tačke 3.8.2 (a) i neotklanjanje tog propusta u roku od sto osamdeset (180) Dana; s tim što, ukoliko Koncedent počne sa preduzimanjem primjerenih radnji da otkloni propust u roku od sto osamdeset (180) Dana i nakon toga savjesno nastavi sa otklanjanjem propusta, razdoblje otklanjanja će se produžiti za dodatnih sto osamdeset (180) Dana;
- (f) eksproprijacija, prinudna kupovina ili nacionalizacija od strane Koncedenta ili Državnog organa:
  - (i) bilo kog Vlasničkog interesa, ili
  - (ii) imovine ili prava Koncesionara (izuzev na način predviđen Projektnim ugovorima);
- (g) bilo koja Izmjena propisa koja:
  - (i) čini nezakonitom, neizvršivom, nevažećom ili ništavom bilo koju obavezu Koncedenta ili PRENOS-a, po osnovu ovog Ugovora, Ugovora o podršci Sponzora, Ugovora o priključenju na prenosni sistem ili Ugovora o upravljanju i korišćenju prenosne mreže, u zavisnosti od slučaja;
  - (ii) čini nezakonitim da Koncesionar dâ ili primi odnosno da Zajmodavci ili Sponzor prime neku značajnu uplatu (uključujući kamatu), ili da Koncesionar ispuni bilo kakvu značajnu obavezu, odnosno da uživa ili sprovede neko bitno pravo iz ovog Ugovora ili bilo kog Projektnog ugovora vezanog za Projekat; ili
  - (iii) postavlja materijalna ograničenja (izvan ograničenja koja postoje na Dan zaključenja) prava na repatrijaciju kapitala, dividendi, dobiti, ili drugih novčanih sredstava od Koncesionara (pod uslovom da iste nijesu u vezi sa kršenjem ovog Ugovora),a koji u gore navedenim slučajevima pod (i), (ii), i (iii) ima kontinuirano trajanje od preko sto osamdeset (180) Dana uz odsustvo sporazuma koji bi stranu pogođenu takvom Izmjenom propisa izuzeo od takve Izmjene propisa ili otklonio učinak Izmjene propisa na nju; i
- (h) svaki Istek odobrenja koji traje duže od devedeset (90) uzastopnih Dana;
- (i) u slučaju:

- (i) kršenja od strane PRENOS-a (na način na koji je to definisano u Ugovoru o priključenju na prenosni sistem ) po osnovu Ugovora o priključenju na prenosni sistem; ili
- (ii) kršenja od strane PRENOS-a (na način na koji je to definisano u Ugovoru o upravljanju i korišćenju prenosne mreže) po osnovu Ugovora o upravljanju i korišćenju prenosne mreže;

s tim što se nijedan od navedenih događaja neće smatrati Kršenjem od strane koncedenta ukoliko je u cjelini ili bitnom djelu uzrokovan:

- (iii) kršenjem ili propustom Koncesionara shodno odredbama ovog Ugovora (uključujući sva Kršenja od strane koncesionara); ili
- (iv) Slučajem više sile (osim u slučaju iz Tačke 21.2 (d)).

### **21.3 Obavještenje o raskidu**

U slučaju Kršenja od strane koncesionara ili Kršenja od strane koncedenta koji traje, Strana koja ne krši Ugovor može dostaviti obavještenje o raskidu („**Obavještenje o raskidu**“) Strani koja krši Ugovor, a koje će precizirati na razumno detaljan način Kršenje od strane koncesionara ili Kršenje od strane koncedenta, u zavisnosti od slučaja, a koje je dovelo do Obavještenja o raskidu. Ovaj Ugovor će biti raskinut na dan koji je određen u Obavještenju o raskidu, a koji neće biti prije isteka deset (10) Radnih dana od dana na koji je uručeno Obavještenje o raskidu drugoj Strani niti pak kasnije od trideset (30) dana od dana uručenja istog.

### **21.4 Raskid usled Slučaja političke više sile**

Ukoliko dođe do Slučaja političke više sile koji, bez prekida, traje sto osamdeset (180) dana (ne računajući njegove posledice) ili duže od pisanog obavještenja Koncesionara Koncedentu o tom Slučaju političke više sile, Koncesionar može raskinuti ovaj Ugovor. Da bi raskinuo Ugovor, Koncesionar će predati obavještenje o raskidu koje će stupiti na snagu trideset (30) dana od predaje istog Koncedentu. Odredbe Člana 22 će se primjeniti nakon raskida.

### **21.5 Raskid usled Drugog slučaja više sile**

U slučaju da:

- (a) Projektni objekti (ili neki njihov dio) budu oštećeni usled Drugog slučaja više sile;
- (b) posledice Drugog slučaja više sile traju u razdoblju od šest (6) mjeseci ili duže; i
- (c) prosječni kapacitet HE na Morači tokom tih šest (6) mjeseci ili duže bude ispod pedeset (50%) posto od Testiranog kapaciteta,

i Koncedent i Koncesionar će imati pravo da raskinu ovaj Ugovor. Da bi raskinula ovaj Ugovor, bilo koja od Strana će predati Obavještenje o raskidu koje će stupiti na snagu trideset (30) Dana od predaje istog Koncedentu. Odredbe Člana 21 će se primjeniti nakon ovog raskida.

## **21.6 Obaveze nakon osporenog Obavještenja o raskidu**

Strane će nastaviti da ispunjavaju svoje obaveze iz ovog Ugovora u očekivanju konačnog rješenja Spora koji je pokrenula Strana koja je primila i osporila Obavještenje o raskidu shodno Tački 21.3 ili Obavještenje o raskidu shodno Tački 21.4.

## **21.7 Druga pravna sredstva**

- (a) Izuzev u skladu sa odredbama Tačke 21.7(b), korišćenje prava na raskid ovog Ugovora, ne sprečava Stranu koja raskida da koristi druga pravna sredstva koja su ovdje navedena ili koja su propisana zakonom; s tim što, nijedna Strana nema pravo da ovaj Ugovor raskine ili ga smatra raskinutim izuzev u skladu sa odredbama ovog Ugovora.
- (b) Bez obzira na Tačku 21.7(a), pravni lijekovi i naknade propisane Članom 22 su isključivi pravni lijekovi dostupni bilo kojoj Strani u odnosu na raskid ovog Ugovora koji je nastupio posledicom događaja navedenih u Članu 22.
- (c) U skladu sa odredbama Člana 20 i osim ukoliko je drugačije navedeno u ovom Ugovoru, pravni lijekovi su kumulativni i njihovo korišćenje ili propuštanje da se iskoriste, jedan ili više njih od strane neke Strane, neće ograničiti niti isključiti korišćenje, niti će pak značiti odricanje te Strane od drugih pravnih lijekova.

## **Član 22**

### **Prava i obaveze prilikom raskida; Naknada**

#### **22.1 Raskid usled Kršenja od strane koncesionara**

U slučaju da Koncedent raskine Ugovor u skladu sa Tačkom 21.1 zbog Kršenja od strane koncesionara, Koncedent ili od njega imenovano lice ima pravo, ali ne i obavezu da realizuje Opciju otkupa i to dostavljanjem Koncesionaru Obavještenja o otkupu. Ukoliko se Koncedent odluči da realizuje Opciju otkupa, Koncedent će Koncesionaru platiti Isplatu po osnovu raskida u slučaju kršenja od strane koncesionara.

#### **22.2 Raskid usled Kršenja od strane koncedenta**

U slučaju da Koncesionar raskine Ugovor shodno Tački 21.2 zbog Kršenja od strane koncedenta, Koncesionar ima pravo, ali ne i obavezu da realizuje Opciju otkupa i to davanjem obavještenja o otkupu Koncedentu. Ukoliko se Koncesionar odluči da realizuje

Opciju otkupa, Koncesionar će Koncedentu platiti Isplatu po osnovu raskida u slučaju kršenja od strane koncedenta.

### **22.3 Raskid usled Slučaja političke više sile**

U slučaju da Koncesionar raskine Ugovor shodno Tački 21.4 zbog Slučaja političke više sile, Koncesionar ima pravo, ali ne i obavezu da iskoristi Opciju otkupa i to davanjem obavještenja o otkupu Koncedentu. Ukoliko se Koncesionar odluči da realizuje Opciju otkupa, Koncedent će Koncesionaru platiti Isplatu po osnovu raskida u slučaju više sile.

### **22.4 Raskid usled Drugog slučaja više sile**

U slučaju da bilo koja od Strana raskine Ugovor shodno Tački 21.5 zbog Drugog slučaja više sile, Koncedent ili od njega imenovano lice ima pravo, ali ne i obavezu da iskoristi Opciju otkupa i to davanjem obavještenja o otkupu Koncesionaru. Ukoliko se Koncedent odluči da realizuje Opciju otkupa, Koncedent će Koncesionaru platiti Isplatu po osnovu raskida u slučaju više sile, osim u slučaju raskida po osnovu Drugog slučaja više sile koji je izazvan usled Docnje zbog stanja zemljišta u kom slučaju će Koncedent Koncesionaru platiti Isplatu po osnovu raskida usled docnje zbog stanja zemljišta.

### **22.5 Istek Opcija Otkupa**

Ukoliko jedna od Strana ne iskoristi Opciju otkupa izdavanjem Obavještenja o otkupu u roku od šezdeset (60) Dana od Dana kada je Opcija otkupa mogla da bude iskorišćena, onda se ta Strana odrekla svojih prava da iskoristi Opciju otkupa po osnovu onih činjenica i okolnosti koji su dovele do toga da Opcija otkupa bude na raspolaganju.

### **22.6 Obaveze nakon izdavanja Obavještenja o otkupu**

Bez obzira na predaju Obavještenja o otkupu, Koncesionar:

- (a) će ostati u posjedu Projektnih objekata do Dana otkupa, kako je to primjenjivo, i nastaviti da upravlja Projektnim objektima u skladu sa Savjesnom praksom proizvođača i ranijim uobičajenim postupanjem Koncesionara; i
- (b) neće preduzimati radnje koje bi mogle uticati na prava Koncedenta.

## Član 23 Viša sila

### 23.1 Definicija

“**Slučaj više sile**” označava događaj ili okolnost ili kombinaciju događaja ili okolnosti (uključujući njihova dejstva) koje su izvan razumne kontrole Strane i koji na Dan zaključenja ili nakon Dana zaključenja značajno i negativno utiču na izvršenje obaveza pogođene Strane koje su predviđene ovim Ugovorom; s tim da, pogođena Strana takve značajne i negativne uticaje nije mogla da spriječi, prevaziđe ili otkloni savjesnom ili razumnom pažnjom, s tim što se podrazumjeva i dogovoreno je da razumna pažnja uključuje radnje i aktivnosti u cilju zaštite Projektnih objekata od oštećenja ili bilo kog drugog događaja koji se razumno može očekivati, imajući u vidu mogućnost nastanka takvog događaja, posledice njegovog nastupanja i efikasnost zaštitnih mjera. “**Slučaj više sile**” prema ovom Ugovoru uključuje svaki od dolje navedenih događaja ili okolnosti (uključujući njihove posledice), ali samo u mjeri u kojoj svaki od njih zadovoljava naprijed navedene uslove:

- (a) sledeći politički događaji koji se dogode unutar ili se direktno tiču Crne Gore (svaki pojedinačno “**Politički slučaj više sile**”):
  - (i) svaki ratni događaj (proglašen ili neproglašen), invazija, oružani sukob ili akti stranog neprijatelja, blokada, embargo, revolucija, pobuna, ustanak, građanski nemiri, ili akti terorizma ili terorističke kampanje ili politička sabotaza;
  - (ii) štrajk, štrajk sa minimumom procesa rada, namjerno usporavanje, ili slične radnopravne aktivnosti koje su politički motivisane i široko rasprostranjene ili rasprostranjene širom zemlje; ili
- (b) drugi događaji koji su izvan razumne kontrole pogođene Strane (svaki pojedinačno “**Drugi slučaj više sile**”), uključujući, ali se ne ograničavajući na:
  - (i) nastupanje Docnje usled stanja zemljišta;
  - (ii) arheološke uslove;
  - (iii) munju, požar, zemljotres, cunami, poplavu, sušu, oluju, ciklon, tajfun, ili tornado;
  - (iv) požar, eksplozija, hemijska kontaminacija, radioaktivna kontaminacija, ili jonizujuće zračenje; ili
  - (v) epidemija ili zaraza.
- (c) Slučaj više sile ne uključuje sledeće okolnosti, osim ukoliko i u onom obimu u kom takvi događaji ili okolnosti nastupe kao direktna posledica Slučaja više sile:

- (i) zakasnjela dostava ili prekid u dostavi mašina, opreme, materijala, rezervnih djelova ili potrošnog materijala (uključujući gorivo);
- (ii) kašnjenje u izvršenju od strane Izvođača; ili
- (iii) normalno habanje usled redovne upotrebe ili nasumične mane u materijalima i opremi ili kvar na opremi.

## **23.2 Obaveze obavještanja**

- (a) Ukoliko je, usled Slučaja više sile, neka Strana u potpunosti ili djelimično spriječena da izvrši svoje obaveze iz ovog Ugovora, pogođena Strana će:
  - (i) obavjestiti drugu Stranu o Slučaju više sile, što je prije moguće, ali u svakom slučaju najkasnije u roku od četrdeset osam (48) sati od kada je pogođena Strana saznala za nastupanje Slučaja više sile ili šest (6) sati nakon ponovnog uspostavljanja bilo kog sredstva komunikacije između Koncesionara i Koncedenta; i
  - (ii) dati drugoj Strani drugo obavještenje, opisujući Slučaj više sile u razumnim detaljima i, u mjeri u kojoj je to moguće razumno odrediti u vrijeme drugog obavještenja, dostavljajući preliminarnu procjenu obaveza koje su pogođene Slučajem više sile, preliminarnu procjenu vremena u kome pogođena Strana neće biti u mogućnosti da izvršava svoje obaveze i druga relevantna pitanja, što je prije moguće, ali u svakom slučaju najkasnije u roku od sedam (7) Dana od kada je pogođena Strana dala prvo obavještenje o nastupanju Slučaja više sile.
- (b) Pogođena Strana će u odgovarajuće vrijeme ili kada to od nje razumno zatraži druga Strana dostaviti dalja obavještenja drugoj Strani koja detaljnije opisuju Slučaj više sile i njegov(e) uzrok(e) i navešće odnosno ažurirati informacije koje se odnose na napore pogođene Strane da izbegne i/ili umanjí njegov(a) dejstvo(a) i u obimu u kom je to moguće, procjenu vremena u kome se razumno može očekivati da pogođena Strana neće moći da ispunjava obaveze pogođene Slučajem više sile.
- (c) Pogođena Strana će obavjestiti drugu Stranu:
  - (i) u vezi sa Slučajem više sile, o prestanku Slučaja više sile; i
  - (ii) o svojoj mogućnosti da ponovo počne da ispunjava obaveze iz ovog Ugovora,

što je prije moguće, a u svakom slučaju najkasnije u roku od sedam (7) Dana od nastupanja svake od naprijed navedenih odredaba pod (i) i pod (ii).



- (d) Ukoliko pogođena Strana o Slučaju više sile ne obavjesti drugu Stranu u roku od četrdeset osam (48) sati ili u roku od šest (6) sati kako je navedeno u Tački 23.(a), to neće uticati na obavezu pogođene Strane da naknadno dostavi takvo obavještenje, s tim što, u tom slučaju pogođena Strana neće imati opravdanja navedena u Tački 23.4 za neizvršenje ili kašnjenje u izvršenju obaveza iz ili u skladu sa ovim Ugovorom sve dok takvo obavještenje ne bude dato. Ukoliko pogođena Strana da takvo obavještenje u roku od četrdeset osam (48) sati ili u roku od šest (6) sati kako je navedeno u Tački 23.2(a), pogođena Strana će imati opravdanje za propuštanje ili kašnjenje shodno Tački 23.4 koje će pokrivati period od početka određenog Slučaja više sile.

### **23.3 Dužnost umanjnja**

Pogođena Strana će u razumnoj mjeri upotrebiti sve svoje napore (i obezbjediće da Izvođač u razumnoj mjeri upotrebi sve svoje napore) da umanja dejstva Slučaja više sile, uključujući, ali se ne ograničavajući na plaćanje razumnog iznosa u ime i za račun pogođene Strane (ili tog Izvođača), a koja je razumna u cilju efikasnosti mjera za umanjnje negativnih posledica.

### **23.4 Kašnjenja izazvana Slučajem više sile**

- (a) Dokle god pogođena Strana izvršava svoje obaveze iz Tačke 23.3 nakon nastupanja Slučaja više sile i dokle god nastavlja da ih ispunjava:
- (i) pogođena Strana neće biti odgovorna za neizvršenje ili kašnjenje u ispunjenju svojih obaveza (izuzimajući obaveze plaćanja ili davanja obezbjeđenja) po ili u skladu sa ovim Ugovorom za vrijeme postojanja Slučaja više sile; i
  - (ii) svaki rok koji je pogođena Strana obavezna da ispoštuje po ovom Ugovoru biće produžen za odgovarajući period koji je razumno neophodno dati prema prirodi i dejstvima Slučaja više sile;

s tim što, oslobađanje, uključujući produženje rokova, neće biti dato pogođenoj Strani shodno ovoj Tački 23.4 u mjeri u kojoj bi se takvo neizvršenje ili kašnjenje desilo pogođenoj Strani čak i da nije nastupio Slučaj više sile. Osim ukoliko druga Strana prekrši ovaj Ugovor, ta druga Strana neće snositi bilo kakvu odgovornost za Gubitak ili trošak koji je pretrpjela pogođena Strana kao rezultat Slučaja više sile.

- (b) Bez obzira na naprijed navedeno, Koncedent neće imati pravo da traži oslobađanje i neće biti oslobođen od svojih obaveza po ovom Ugovoru zbog nastupanja Političkog slučaja više sile.

## **Član 24**

### **Rješavanje sporova**

#### **24.1 Obavještenje o Sporu**

U slučaju da između Strana nastane bilo kakav Spor, neslaganje ili potraživanje iz ili u vezi sa ovim Ugovorom, ili njegovom povredom, raskidom ili punovažnošću, Strana koja želi da se upusti u Spor dostaviće drugoj Strani pisano obavještenje identifikujući sporno pitanje u razumnim detaljima.

#### **24.2 Procedura rješavanja Sporova**

##### ***24.2.1 Neformalno rješavanje sporova***

Nakon što jedna Strana u skladu sa Tačkom 24.1 primi obavještenje o Sporu od druge Strane kojim se identifikuje Spor u razumnim detaljima, Strane će u roku od dvadeset (20) Dana od dana prijema takvog obavještenja pokušati da u dobroj vjeri riješe Spor kroz pregovore zastupnika Strana. U slučaju da Strane ne uspiju da postignu dogovor u navedenom roku od dvadeset (20) Dana, ili u nekom dužem roku ukoliko se tako dogovore, Spor će biti riješen u skladu sa formalnom procedurom rješavanja Sporova opisanom u Tački 24.2.2.

##### ***24.2.2 Formalna procedura rješavanja sporova—Odgovarajući forum***

- (a) U slučaju da Strane ne mogu da riješe Spor neformalnim pregovorima u skladu sa Tačkom 24.2.1 i ukoliko je takav Spor Tehnički spor, onda će Spor biti riješen povjeravanjem Nezavisnoj komisiji u skladu sa Tačkom 24.3, s tim što:
  - (i) Tačka 24.3 neće se primjeniti za rješavanje Spora, ukoliko Strane u roku od pet (5) Radnih dana ne mogu da se slože oko toga da li Spor potpada pod definiciju Tehničkog spora, već će u tom slučaju Spor biti riješen u skladu sa Tačkom 24.4; i
  - (ii) bez obzira na naprijed navedeno, svaka Strana može, osim ukoliko je drugačije izričito predviđeno ovim Ugovorom, zatražiti u obavještenju drugoj Strani da Tehnički spor bude riješen u skladu sa procedurom opisanom u Tački 24.4 bez upućivanja Nezavisnoj komisiji u skladu sa Tačkom 24.3.

Ukoliko neka od Strana ne prihvati preporuku Nezavisne komisije u vezi sa Tehničkim sporom, ta Strana može uputiti Spor na rješavanje u skladu sa procedurom opisanom u Tački 24.4; s tim što, ukoliko ta Strana ne uputi Spor na rješavanje po proceduri opisanom u Tački 24.4 u roku od devedeset (90) Dana od dana dostavljanja preporuke Nezavisne komisije, ta preporuka će biti obavezujuća za Strane. Ukoliko Nezavisna komisija ne dostavi svoju preporuku u roku

određenom u Tački 24.3.2.(g) onda svaka Strana može uputiti Spor na rješavanje u skladu sa procedurom opisanom u Tački 24.4.

- (b) Ukoliko Strane ne mogu da rješe Spor neformalnim pregovorima u skladu sa Tačkom 24.2.1 i ukoliko takav Spor nije Tehnički spor, onda će taj Spor biti rješen u skladu sa Tačkom 24.4.

## 24.3 Tehnički sporovi

### 24.3.1 Izbor nezavisne komisije

- (a) Koncedent i Koncesionar će izabrati nezavisnu komisiju od pet eksperata (“**Nezavisna komisija**”) u skladu sa sledećim odredbama:
  - (i) najkasnije u roku od sto dvadeset (120) Dana od Dana zaključenja Koncedent i Koncesionar će izabrati po dva eksperta sa značajnim iskustvom u projektovanju, istraživanju, inženjeringu, finansiranju, izgradnji, upravljanju, održavanju i revitalizaciji objekata sličnih Projektnim objektima, a nijedan od tih eksperata neće biti agent, zaposleni, ili izvođač, kao ni bivši agent, zaposleni ili izvođač ma koje Strane; i
  - (ii) eksperti koje izaberu Koncedent i Koncesionar shodno Tački 24.3.1.(a)(i) će zajedno izabrati petog eksperta koji ima značajno iskustvo u projektovanju, istraživanju, inženjeringu, finansiranju, izgradnji, upravljanju, održavanju i revitalizaciji objekata sličnih Projektnim objektima, a koji neće biti agent, zaposleni, ili izvođač, kao ni bivši agent, zaposleni ili izvođač ma koje Strane.
- (b) U slučaju da neki član Nezavisne komisije ne bude više u mogućnosti ili više ne želi da ispunjava svoje dužnosti, onda će:
  - (i) u slučaju da je tog člana izabrala neka od Strana shodno Tački 24.3.1.(a)(i), onda će Strana koja je izabrala tog člana izabrati njegovu zamjenu, ili
  - (ii) u slučaju da su tog člana izabrali drugi članovi shodno Tački 23.3.1.(a)(ii) onda će preostali članovi izabrati zamjenu,

u svakom slučaju u roku od devedeset (90) Dana od dana kada je član koji istupa iz Nezavisne komisije prestao sa radom.

- (c) Nezavisna komisija će se informisati o izgradnji Projektnih objekata i obilaziće Projekat u toku izgradnje Projekta najmanje jednom u sto dvadeset (120) Dana.
- (d) Strane će zajednički utvrditi standardne uslove angažovanja članova Nezavisne komisije i podjednako će snositi sve troškove Nezavisne komisije.

### **24.3.2 Procedura rješavanja Tehničkih sporova**

Svaki Tehnički spor u skladu sa ovom Tačkom 24.3 rješice se prema sledećim odredbama:

- (a) Strana koja inicira rješavanje Tehničkog spora pred Nezavisnom komisijom dostaviće drugoj Strani obavještenje u kome navodi da je podnijela Tehnički spor na rješavanje Nezavisnoj komisiji.
- (b) Nezavisna komisija će razmatrati Tehnički spor po inicijativi Strane koja traži da Tehnički spor razmotri Nezavisna komisija, a koja će u roku od deset (10) Radnih dana Nezavisnoj komisiji podnijeti obavještenje opisano u Tački 24.3.2(a) i drugoj Strani pisani materijal u kome se navodi:
  - (i) detaljni opis Tehničkog spora;
  - (ii) poziciju Strane koja pokreće postupak; i
  - (iii) kopije evidencija koje dokazuju položaj Strane koja pokreće postupak.
- (c) U roku od deset (10) Radnih dana od dana kada je Strana podnijela naprijed opisane materijale druga Strana može podnijeti Nezavisnoj komisiji i Strani koja je pokrenula postupak:
  - (i) svoj opis Tehničkog spora u razumnim detaljima;
  - (ii) izjavu o položaju Strane koja odgovara na pokrenuti postupak; i
  - (iii) kopije evidencija koje dokazuju položaj Strane koja odgovara na pokrenuti postupak.
- (d) Dodatno uz materijal koji Strana koja pokreće postupak dostavlja Nezavisnoj komisiji, Nezavisna komisija će razmotriti i sve informacije koje dostavi Strana koja odgovara na pokrenuti postupak u roku od deset (10) Radnih dana kao i, po sopstvenoj diskreciji Nezavisne komisije, dodatnu dokumentaciju koju Nezavisnoj komisiji u nekom kasnijem trenutku dostavi bilo koja Strana (sa primjerkom za drugu Stranu).
- (e) Svaka Strana će odrediti Lice koje je upoznato sa predmetom spora, a koje će biti dostupno Nezavisnoj komisiji za odgovore na pitanja kao i dostavljanje svih dodatnih informacija koje zatraži Nezavisna komisija. Izuzimajući ovo Lice, nijedna Strana neće biti obavezna, ali može, da daje usmene izjave ili prezentacije Nezavisnoj komisiji kao i da stavi na raspolaganje nekog pojedinca Nezavisnoj komisiji.
- (f) Osim kao što je predviđeno u Tački 24.3.2(h) u vezi sa plaćanjem troškova, procedura po Tački 24.3 neće imati uticaj na bilo koju Stranu i dokaze i izjave date u toku ovog procesa ne mogu biti korišćene protiv Strane u bilo kom drugom

postupku, uključujući arbitražni postupak naveden u Tački 24.4. Proces iz ove Tačke 24.3 neće se smatrati arbitražom i propisi koji se odnose na arbitražu iz Tačke 24.4 neće se primjenjivati.

- (g) Kada bude pokrenuto razmatranje Tehničkog spora od strane Nezavisne komisije, Nezavisna komisija će biti obavezna da dostavi preporuku u roku od petnaest (15) Radnih dana nakon isteka roka od deset (10) Radnih dana za dostavljanje odgovora predviđenog u Tački 24.3.2(c). Ukoliko Nezavisna komisija dostavi svoju preporuku u roku od petnaest (15) Radnih dana ili u kasnijem trenutku, a nijedna Strana nije do tada pokrenula drugi postupak u vezi sa Tehničkim sporom, Strane će razmotriti i pregovarati u dobroj vjeri o preporuci u roku od deset (10) Dana od dostavljanja preporuke prije preduzimanja bilo kakvih drugih radnji.
- (h) Svaka Strana će snositi svoje troškove koje je imala u pripremi materijala i prezentacija za Nezavisnu komisiju.

#### **24.4 Arbitraža**

- (a) Svaki Spor u skladu sa ovom Tačkom 24.4 će konačno biti riješen u skladu sa Arbitražnim pravilima Međunarodne trgovačke komore ("**Pravila MTK**").
- (b) Jezik koji će se koristiti u arbitražnom postupku je engleski.
- (c) Osim ukoliko Strane drugačije ne dogovore, u postupku će arbitrirati tri (3) arbitra, koji će se birati tako što će svaka Strana izabrati po jednog (1) u roku koji je određen kao rok za izbor arbitra u Pravilima MTK i na taj način izabrana dva (2) arbitra će u roku od trideset (30) dana od izbora drugog arbitra izabrati trećeg (3-eg) arbitra.
- (d) Nijedan arbitar izabran u skladu sa ovom Tačkom 24.4 neće imati državljanstvo zemlje iz koje potiče ma koja Strana niti će ijedan arbitar biti akcionar, direktor, zaposleni, zastupnik, ili izvođač kao ni bivši akcionar, direktor, zaposleni, zastupnik ili izvođač bilo koje Strane.
- (e) Arbitražni postupak će se voditi u Beču, Austrija.
- (f) Strane su saglasne da će prikupljanje dokaza, prethodna saslušanja i ispitivanje svjedoka i stručnjaka ovlašćenih u skladu sa Pravilima MTK-a od strane arbitražnog suda biti tumačeno kao odobrenje bilo kojoj od Strana da zahtjeva dostavljanje dokumenata ili drugih informacija za koje se razumno očekuje da će voditi utvrđivanju dokaza koji su od značaja za bilo koji zahtjev ili odbranu u vezi Spora, uključujući i na sledećim sredstvima:
  - (i) do dvadeset pet (25) pismenih ispitivanja, uključujući sve zasebne pod-djelove;
  - (ii) do dvadeset pet (25) zahtjeva za priznanje;

- (iii) zahtjeve za dostavljanje dokumenata, uključujući dostavljanje elektronski sačuvanih podataka u odgovarajućem elektronskom formatu; i
- (iv) do deset (10) usmenih izjava datih pod zakletvom, uključujući izjave koje da pod zakletvom predstavnik koga je odredilo neko lice da kao njegov zastupnika svedoči o određenim pitanjima u njegovo ime.
- (g) Svaka Strana će upotrebiti razumne napore (uključujući da isto zahtjeva u svakom ugovoru sa savjetnicima, zastupnicima i izvođačima) kako bi osigurali da njihovi savjetnici, zastupnici i izvođači budu na raspolaganju za davanje izjava pod zakletvom i za druge mehanizme utvrđivanja koji su predviđeni u Tački 24.4(f).
- (h) Svaka Strana će biti odgovorna za svoje pravne i druge povezane troškove u vezi sa arbitražom.
- (i) Odluka arbitara je konačna i obavezujuća za Strane i protiv te odluke nije dozvoljena žalba.
- (j) Svaka Strana može bilo kom nadležnom sudu podnijeti zahtjev za priznanje arbitražne odluke.
- (k) Arbitražna presuda će glasiti i biće plativa u iznosu u Eurima i biće izražena u bruto iznosu koji obuhvata Porez, osim ukoliko bi iznos koji je plativ po osnovu presude već uključivao Porez da je plaćen u redovnom toku.
- (l) Strane se odriču svojih prava na potraživanje ili naknadu i arbitri neće dosuditi bilo kakvu kaznenu, višestruku ili kakvu drugu primernu štetu, bilo po zakonu ili sudskoj praksi (osim u mjeri u kojoj je takva šteta dosuđena trećem licu i predmet je raspodjele između Strana).

## 24.5 Povezani Sporovi

- (a) Arbitražni tribunal može spojiti arbitražu koja proističe ili se odnosi na ovaj Ugovor sa svakom arbitražom koja proizilazi ili se odnosi na jedan ili više Projektnih ugovora ukoliko predmet Spora proizilazi iz ili je u vezi sa bitno istim činjenicama ili poslovima. Tako spojeni arbitražni postupak rješice arbitražni tribunal koji je izabran u arbitražnom postupku koji je prvi započet.
- (b) Osim ukoliko je drugačije predviđeno u Tački 24.2, pravo Strana da nastave sa rješavanjem Spora shodno Tački 24.2 biće nezavisno od njihovog prava, ili prava povezanih lica, da nastave sa rješavanjem Spora po bilo kom drugom Projektnom ugovoru. Bez obzira na naprijed navedeno ili bilo šta suprotno u ovom Ugovoru, konačna odluka u Sporu po i u skladu sa bilo kojim Projektnim ugovorom predstavljaće konačno i obavezujuće rješenje tog pitanja, *mutatis mutandis*, za obaveze Koncesionara ili Koncedenta iz ovog Ugovora.

## 24.6 Nastavak obaveza

U toku trajanja Spora nijedna Strana nije oslobođena dužnosti ispunjavanja obaveza iz ovog Ugovora.

## 24.7 Imunitet; Nadležnost

- (a) Koncedent je bezuslovno i neopozivo saglasan da potpisivanje i izvršenje ovog Ugovora s njegove strane, predstavlja njegove privatne i komercijalne radnje. Koncedent se ovime neopozivo i bezuslovno:
- (i) saglašava da u slučaju pokretanja bilo kakvog postupka protiv Koncedenta ili njegovih sredstava, a koja nijesu Zaštićena imovina, u bilo kojoj jurisdikciji u vezi sa ovim Ugovorom, neće biti podniet bilo kakav zahtjev za imunitetom od takvog postupka od strane ili u ime Koncedenta u odnosu na njega ili bilo koje njegovo sredstvo (izuzimajući Zaštićenu imovinu);
  - (ii) odriče prava na imunitet koji sada ima on sam ili neko od njegovih sredstava (izuzimajući Zaštićenu imovinu) ili koje može imati u budućnosti u bilo kojoj jurisdikciji u vezi sa bilo kojim takvim postupkom; i
  - (iii) saglašava sa izvršenjem svih presuda protiv njega u takvom postupku u svim jurisdikcijama, sa upotrebom svih pravnih lijekova i svih radnji u vezi takvih postupaka (uključujući davanje i izvršenje nad ili u vezi cjelokupne njihove imovine, izuzev Zaštićene imovine) bez obzira na njihovu upotrebu ili namjeravanu upotrebu.
- (b) Koncesionar se ovime neopozivo i bezuslovno:
- (i) saglašava sa nadležnošću bilo kog nadležnog suda, u vezi sa njim i bilo kojim dijelom i svim njegovim sredstvima i imovinom koju posjeduje ili koju može kasnije steći, za bilo koji zahtjev koji podnese Koncedent radi izvršenja bilo koje presude ili odluke arbitra koji je valjano izabran u skladu sa ovim Ugovorom u cilju rješavanja Spora između Strana. Koncesionar se odriče prava na prigovor koji može imati sada ili u budućnosti u pogledu mjesta preduzimanja bilo kog zahtjeva ili postupka kao što je usaglašeno u ovoj Tački 24.8(b), a naročito se odriče prigovora da je takav zahtjev ili postupak pokrenut pred neodgovarajućim forumom i saglasan je da ne odgovara i ne traži navedeno;

- (ii) saglašava da proces u svakoj takvoj radnji ili proceduri može biti sproveden na svaki način koji je dozvoljen po mjerodavnom pravu naprijed navedenog suda; i
  - (iii) odriče se bilo kog i svih prava koje može imati u izvršenju presude ili potraživanja na Zaštićenoj imovini u bilo kom nadležnom sudu.
- (c) Radi pojašnjenja, svaki Spor ili razlika između Strana oko toga da li se neka Strana ponaša u skladu sa ovom Tačkom 24.8 utvrđivaće se prema Tački 24.3 i potpada pod definiciju Tehničkog spora.

## **Član 25 Razno**

### **25.1 Obavještenja**

- (a) Sva obavještenja i ostala komunikacija koju je Strana obavezna da dostavi ili joj je dozvoljeno da dostavi (uključujući račune koje je potrebno ili dozvoljeno dostaviti po ovom Ugovoru) biće sačinjena u pisanoj formi i biće dostavljena ili lično ili preko kurirske službe ili će biti poslate faksom ili elektronskom poštom na adresu ili broj druge Strane koji je naveden u daljem tekstu:

- (i) Za Koncesionara:

Na ruke:  
Faks:  
E-mail:

sa primjerkom za:

Ne ruke:  
Faks:  
E-mail:

- (ii) Za Koncedenta:

Na ruke:  
Faks:  
E-mail:

sa primjerkom za :

Na ruke:  
Faks:  
E-mail:

s tim što, Strana može promjeniti adresu na koju se šalju obavještenja, nakon prethodnog pisanog obavještenja drugoj Strani u roku od trideset (30) Dana u skladu sa ovom Tačkom 25.1(a).



- (b) Nijedno obavještenje ni ostala komunikacija neće proizvoditi dejstvo dok ne bude primljena ili dok se ne bude smatrala primljenom od Strane kojoj je namenjena:
- (i) kada je dostavljena, u slučaju lične dostave;
  - (ii) tri (3) Radna dana od dana kada je poslata, ukoliko se šalje međunarodnom kurirskom službom;
  - (iii) nakon slanja, ukoliko je poslata faksom, u skladu sa potvrdom o neprekinutom prijemu i ukoliko je primjerak potvrde poslat najkasnije narednog Radnog dana primaocu međunarodnom kurirskom službom ili je lično dostavljena; ili
  - (iv) nakon slanja, ukoliko je poslata elektronskom poštom, ukoliko je primjerak poslat najkasnije narednog Radnog dana primaocu međunarodnom kurirskom službom ili je lično dostavljen.
- (c) Strana koja dostavlja obavještenje ili neki drugi vid komunikacije u skladu sa Tačkom 25.1(a) će u roku od jednog (1) Radnog dana od slanja takvog obavještenja ili drugog vida komunikacije dostaviti primaocu istinit i tačan prevod na crnogorski jezik. U slučaju nesaglasnosti između engleske originalne verzije obavještenja ili drugog vida komunikacije i njegovog prevoda na crnogorski jezik, mjerodavna će biti verzija na engleskom jeziku. Radi pojašnjenja, ukoliko Strana koja je to obavezna ne dostavi prevod obavještenja ili druge komunikacije u skladu sa ovom Tačkom 25.1(c), to neće imati uticaja na dejstvo takvog obavještenja ili druge komunikacije kako je ona ustanovljena shodno Tački 25.1(b).

## **25.2 Izmjene**

Izmjene ovog Ugovora proizvođiće dejstvo i obavezivaće Strane samo ukoliko budu sačinjene u pisanoj formi i ako ih budu potpisali ovlašćeni zastupnici svake Strane.

## **25.3 Produženo važenje**

Po isteku ovog Ugovora ili u slučaju ranijeg raskida ovog Ugovora, sve obaveze, izjave i garancije sadržane u ovom Ugovoru prestaju da važe i da proizvode dejstvo i Strane nemaju nikakvih daljih obaveza ili odgovornosti po osnovu ovog Ugovora, osim onih obaveza i odgovornosti koje su proistekle prije i ostale neizmjenjene do dana isteka ili raskida Ugovora.

## **25.4 Koristi trećih lica**

Ovaj Ugovor je sačinjen isključivo u korist Strana i nijedna odredba ovog Ugovora neće biti tumačena tako da u korist bilo kog Lica koje nije Strana ustanovljava neka prava, ili

dužnost prema njemu, ili nivo pažnje prema njemu ili bilo kakvu odgovornost prema njemu.

### **25.5 Nepostojanje odricanja**

Nijedna Strana neće biti oslobođena od posledica kršenja ili nepridržavanja bilo koje odredbe ovog Ugovora osim uz izričitu pisanu saglasnost druge Strane. Oslobođanje dato od bilo koje Strane za bilo koje kršenje učinjeno od bilo koje druge Strane neće biti tumačeno kao odricanje od bilo kog drugog ili daljeg kršenja sličnog ili drugačijeg karaktera.

### **25.6 Odnos između Strana**

- (a) Ovaj Ugovor se neće tumačiti niti je sačinjen u cilju osnivanja udruženja, zajedničkog ulaganja, ili ortakluka između Strana niti da nametne bilo kojoj Strani ortačku obavezu ili kakvu odgovornost.
- (b) Nijedna Strana nema pravo ni ovlašćenje da zaključi ugovor ili da preuzme obavezu, da preuzima radnje u ime druge Strane, ili da bude njen zastupnik ili predstavnik, ili da na drugi način obaveže, drugu Stranu, i nijedna Strana neće sebe predstavljati trećem licu kao da ima takvo pravo ili ovlašćenje.

### **25.7 Troškovi Strana**

Osim ukoliko je drugačije ugovoreno u Tački 8.1 (*Naknada savjetnika*) Ugovora o podršci sponzora ili kako može biti drugačije ugovoreno u bilo kom drugom Projektnom ugovoru, svi troškovi svake Strane, uključujući troškove i naknade zastupnika, predstavnika, savjetnika i revizora koje su Strane angažovale, a u vezi sa pripremom ovog Ugovora i realizacijom Projekta, snosiće ona Strana koja je bila izložena takvom trošku, a druga Strana nema nikakvih obaveza po tom osnovu.

### **25.8 Saglasnost**

Osim ukoliko je drugačije predviđeno u ovom Ugovoru, kad god je jednoj Strani potrebna saglasnost ili odobrenje druge Strane, takva saglasnost ili odobrenje neće biti bez razloga odbijena niti data sa zakašnjenjem.

### **25.9 Jezik**

Ovaj Ugovor je sačinjen na engleskom i crnogorskom jeziku pri čemu je engleska verzija preovlađujuća. Sva obavještenja, potvrde i druga dokumentacija i komunikacija (uključujući primjerke) biće sačinjena u skladu sa Tačkom 25.1(c) s tim što će takva obavještenja, potvrde i druga dokumentacija i komunikacija koju daje Državni organ u skladu sa Propisima Crne Gore biti na crnogorskom jeziku.

## 25.10 Mjerodavno pravo

Ovaj Ugovor je sačinjen u skladu i na njega se primjenjuju Propisi Crne Gore.

## 25.11 Cjelokupnost Ugovora

Ovaj Ugovor je potpuni i konačan izraz saglasnosti između Strana po pitanjima sadržanim u ovom Ugovoru. Izuzimajući ostale Projektne ugovore i sporazume i drugu komunikaciju koja je u skladu sa njima potrebna, sve pismene i usmene izjave, sporazumi, ponude, ili druga komunikacija bilo koje vrste između Strana u vezi sa ovim Projektom, a prije zaključenja ovog Ugovora su ovime derogirane i povučene.

## 25.12 Ustupanje

- (a) Koncesionar neće ovaj Ugovor ustupiti drugoj strani bez prethodne pisane saglasnosti Koncedenta, s tim što Koncesionar može ustanoviti obezbjeđenje na svojim pravima iz ovog Ugovora u korist Zajmodavca kao i u korist svake finansijske institucije ili institucija koje učestvuju u finansiranju Projekta u skladu sa Tačkom 14.1.
- (b) Koncedent neće ustupiti ovaj Ugovor bez prethodne pisane saglasnosti Koncesionara.
- (c) Ovaj Ugovor obavezuje i iz njega proističu prava u korist Strana i svakog njihovog sledbenika ili Lica na koje ustupe ovaj Ugovor, na taj način što stiču prava iz ovog Ugovora u skladu sa Tačkom 25.12(a) i Tačkom 25.12(b).
- (d) Svako ustupanje koje je suprotno ovoj Tački 25.12 biće ništavo.

## 25.13 Podugovaranje

Svaka Strana može prenijeti svoje odgovornosti po osnovu ovog Ugovora na jednog ili više Izvođača; s tim što, takav prenos ne oslobađa odgovarajuću Stranu njenih obaveza i odgovornosti koje ima po osnovu ovog Ugovora. Svi Izvođači će imati potrebne vještine i kapacitete neophodne da bi izvršili ili obezbjedili da svaki zadatak na koji su se obavezali bude izvršen blagovremeno i profesionalno, uz korišćenje valjanih inženjerskih principa, procedura vođenja projekta, procedura kontrole i generalno prihvatljive industrijske prakse.

## 25.14 Povjerljivost

- (a) Ovaj Ugovor i sve informacije koje su otkrivene u Ugovoru ili u vezi sa njim smatraće se povjerljivim i u skladu sa Tačkom 25.14(c) i nijedna Strana neće takve informacije otkriti dijelom ili u cjelini bez prethodne saglasnosti druge Strane.

- (b) Ova obaveza se ne primjenjuje na informacije koje su (kada su korišćene ili otkrivene) bile dostupne javnosti, ali ne kao rezultat kršenja ovog Ugovora, ili koje je Strana na zakonit način saznala ili je mogla saznati.
- (c) Bez obzira na odredbe Tačke 25.14(a), nijedna Strana neće biti obavezna da pribavi prethodnu saglasnost druge Strane u vezi sa otkrivanjem informacija:
  - (i) svojim direktorima i zaposlenima i Povezanim licima te Strane, s tim da će ta Strana upotrebiti razumne napore kako bi obezbjedila da ta Povezana lica otkrivenu informaciju čuvaju kao povjerljivu pod istim uslovima predviđenim u ovoj Tački 25.14;
  - (ii) Licima koja je ta Strana profesionalno angažovala ili koja su angažovana u ime te Strane, s tim što će ta Strana zahtjevati od tih Lica da preuzmu obavezu da takve informacije čuvaju kao povjerljive i ta Strana će upotrebiti razumne napore kako bi osigurala da ta Lica ispoštuju ovu obavezu;
  - (iii) državnoj službi ili bilo kojoj državnoj ili regulatornoj agenciji u onoj jurisdikciji pod koju potpada ta Strana ali samo u onoj mjeri u kojoj je prema zakonu postoji obaveza otkrivanja informacije;
  - (iv) bilo kojoj kreditnoj ili drugoj finansijskoj instituciji u vezi sa finansiranjem poslovanja te Strane; ili
  - (v) bilo kom Licu koje se ponaša u dobroj vjeri a na koje Strana koja otkriva informaciju namjerava da prenese u cjelini ili dijelom svoja prava i pogodnosti po osnovu ovog Ugovora,  
  
ali (u svakom od slučajeva) samo u onoj mjeri koja je obavezna u vezi sa dobijanjem takvog finansiranja ili u vezi sa predloženim prenosom i pod uslovom da se ta institucija ili potencijalni sledbenik prethodno saglasi sa tom Stranom da preuzme obavezu čuvanja povjerljivih informacija pod bitno istim uslovima kao što oni predviđeni ovom Tačkom 25.14; ili
  - (vi) Nezavisnoj komisiji ili arbitru izabranom prema odredbama ovog Ugovora.
  - (vii) u skladu sa Propisima Crne Gore.

### **25.15 Nepostojanje odgovornosti za pregled**

Pregled ili odobrenje koje da neka Strana po pitanju nekog sporazuma, dokumenta, instrumenta, crteža, specifikacija, ili projekta koje predloži druga Strana odnosno kontrola koju vrši jedna Strana u skladu sa ovim Ugovorom ne oslobađa drugu Stranu od odgovornosti koju bi inače imala u slučaju svoje nepažnje u pripremi takvog sporazuma, dokumenta, crteža, specifikacije ili projekta ili za izvršenja tih radova ili za nepoštovanje

mjerodavnih Propisa Crne Gore u vezi sa tim, ili da izvrši obaveze druge Strane po osnovu ovog Ugovora niti će biti odgovorna drugoj Strani niti bilo kom Licu za pregled ili odobrenje sporazuma, dokumenta, instrumenta, crteža, specifikacije, ili projekta ili takvu kontrolu.

#### **25.16 Specifično ispunjenje**

Ukoliko neka odredba ovog Ugovora ne bude izvršena u skladu sa njegovim odredbama Strane će, u najvećoj mogućoj mjeri dozvoljenoj Propisima Crne Gore, imati pravo na specifično ispunjenje odredaba ovog Ugovora, kao dodatak bilo kom drugom sredstvu koje je predviđeno Tačkom 21.7, bez obaveze da dokazuju neadekvatnost novčane naknade štete.

#### **25.17 Tvrđenje**

- (a) Ni Koncesionar ni Koncedent nijesu, direktno ili preko svojih zastupnika, umješani u Praksu korupcije, Prevarnu praksu, Praksu dogovaranja, Praksu prinude ili Praksu ometanja u konkurenciji za ovaj Ugovor, tokom pregovaranja ili zaključenja bilo kog Projektnog ugovora, ili na drugi način u vezi sa ovim Projektom.
- (b) Koncesionar i Koncedent se obavezuju, svaki u svoje ime, da neće direktno ili preko svojih zastupnika, biti umješani u Praksu korupcije, Prevarnu praksu, Praksu dogovaranja, Praksu prinude ili Praksu ometanja u izvršenju bilo kog Projektnog ugovora ili na drugi način u vezi sa ovim Projektom.
- (c) Koncesionar je u pisanoj formi u cjelosti predočio Koncedentu sve provizije, naknade posrednika i ostale troškove i naknade (izuzimajući naknade koje se za pružene usluge isplaćuju zaposlenima kod Koncesionara) koje su isplaćene ili se plaćaju bilo kom Licu u ili izvan Crne Gore u vezi sa Projektom.
- (d) Koncesionar prihvata punu i objektivnu odgovornost u slučaju davanja lažnih izjava, nepotpunog otkrivanja informacija, pogrešnog predstavljanja činjenica ili preduzimanja bilo koje aktivnosti na način koji osujećuje svrhu izjava i garancija sadržanih u ovom Ugovoru i izjava koje je prema Ugovoru obavezan dati. Koncesionar je ovime saglasan da će svaki ugovor, saglasnost, odobrenje, pravo, korist, privilegija ili druga obaveza ili korist koju je stekao kako je naprijed navedeno biti rušljiva, pri tom ne dovodeći u pitanje ostala prava i sredstva koja ima Koncedent.

#### **25.18 Primjerci Ugovora**

Ovaj Ugovor je zaključen u osam (8) originalnih primjeraka, dva primjerka za Koncesionara i šest primjeraka za Koncedenta.

### **25.19 Dalja uvjeravanja**

Strane će zaključiti sve dokumente koji su u razumnoj mjeri neophodni da bi se ostvarila svrha ovog Ugovora. Nijedna Strana neće bez prethodne pisane saglasnosti druge Strane preduzeti ili propustiti da preduzme radnju za koju se razumno može očekivati da preduprijedi ili u bitnoj mjeri spriječi smetnje ili kašnjenja u realizaciji Projekta.

### **25.20 Razdvojitost**

Ukoliko sud ili drugi nadležni organ utvrdi da je neka odredba ovog Ugovora ništava, protivzakonita, neizvršiva ili protivna javnom poretku, to neće uticati ni na koji način na ostale odredbe ovog Ugovora i te ostale odredbe će ostati na snazi.

### **25.21 Djelimična nevažnost**

Nezakonitost, nevažnost ili neizvršivost bilo koje odredbe ovog Ugovora u cjelini ili jednom dijelu prema zakonu neke jurisdikcije neće uticati:

- (a) na zakonitost, validnost ili izvršivost prema zakonu druge jurisdikcije;
- (b) na zakonitost drugih odredaba Ugovora.

**KAO POTVRDU NAPRIJED NAVEDENOG**, Strane su zaključile ovaj Ugovor u Podgorici, Crna Gora, navedenog Dana.

**Koncedent**

Od strane: \_\_\_\_\_

Ime: \_\_\_\_\_

Funkcija: \_\_\_\_\_

**[Sponzor]**

Od strane: \_\_\_\_\_

Ime: \_\_\_\_\_

Funkcija: \_\_\_\_\_

## Prilog 1

### Definicije

Gdje god se u tekstu ovog Ugovora ili Priloga koriste sledeći termini sa velikim početnim slovom, imaće sledeće značenje:

“Povezano lice” – U odnosu na neko Lice, bilo koje drugo Lice koje, direktno ili indirektno, preko jednog ili više posrednika, kontroliše, je pod kontrolom, ili je pod zajedničkom kontrolom sa tim Licem. Za potrebe ove definicije, „kontrola“ (uključujući, sa povezanim značenjima, izraze „kontrolišući“, „pod zajedničkom kontrolom sa“ i „kontrolisan od strane“), kako je ovaj pojam korišćen u odnosu na bilo koju Lice, znači posjedovanje, direktno ili indirektno, moći da se usmjeri ili obezbjedi usmjerenje menadžmenta ili radnje takvog Lica, bilo putem vlasništva nad akcijama ili drugom vrstom vlasničkog učešća, putem ugovora, ili na drugi način.

“Ugovor” – ima značenje koje je dato ovom terminu u uvodnoj odredbi.

„Ugovor o upravljanju i korišćenju prenosne mreže“ – ugovor pod tim imenom se zaključuje između Koncesionara i PRENOS-a u odnosu na transfer, upravljanje i korišćenje Prenosne mreže.

“Godišnji izvještaj o sravnjenju” – Izvještaj dostavljen od strane Koncesionara Koncedentu u skladu sa Tačkom 11.2(a)(ii) Ugovora.

“Revidirani godišnji finansijski izvještaj” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 11.2(a)(i) Ugovora.

“Radni dan” – Svaki Dan osim subote, nedjelje, ili Dana na koji je poslovnim bankama u Podgorici, Crna Gora zakonski dozvoljeno da ne rade.

“Iznos naknade za otkup” – Iznosi naknade određeni Prilogom 2.

„Dan otkupa“ – Ima značenje dato ovom pojmu u Prilogu 3.

„Obavještenje o otkupu“ – Obavještenje koje izdaje Koncesionar ili Koncedent, po potrebi, kada planira da iskoristi Opciju otkupa.

“Opcija otkupa” – Pravo, odnosno obaveza, u zavisnosti od slučaja, da se:

- (a) stave van snage Koncesiona prava data u skladu sa tačkom 3.3 Ugovora;
- (b) stavi van snage pravo da se koriste Projektne lokacije i Potopljeno zemljište data u skladu sa tačkom 3.8.2(a) Ugovora, i
- (c) steknu sva prava Koncesionara, svojinska ovlašćenja i interes na Prenosivoj imovini u skladu sa odredbama Priloga 3,



koje pravo ili obaveza mogu nastati u skladu sa Tačkama 21.1, 21.2, 21.4 ili 21.5 Ugovora.

“Potvrda spremnosti za stavljanje u pogon” – Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer Koncesionaru i Koncedentu u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora kojom se potvrđuje, u odnosu na bilo koji Agregat, Hidroelektranu, HE na Morači ili Prenosnu mrežu, da su taj Agregat, Hidroelektrana, HE na Morači ili Prenosna mreža, prema stručnom mišljenju Nezavisnog inženjera, spremni za sprovođenje Testova za stavljanje u pogon.

„Potvrda o spremnosti za sinhronizaciju“ – Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer Koncesionaru i Koncedentu u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora kojom se potvrđuje, u odnosu na bilo koji Agregat, da je taj Agregat, prema stručnom mišljenju Nezavisnog inženjera, spreman za Test prethodne sinhronizacije i za Test naknadne sinhronizacije.

“Izmjena propisa” –

- (a) Usvajanje, proglašenje, stavljanje van snage, izmjena ili interpretacija bilo kog Propisa Crne Gore izvršena od strane bilo kog Državnog organa nakon [•]<sup>6</sup>;
- (b) donošenje od strane Državnog organa bilo koje dodatne bitne odredbe ili uslova u vezi sa izdavanjem, obnavljanjem, produženjem, zamjenom, ili izmjenom bilo kog Odobrenja nakon [•]<sup>7</sup>; ili
- (c) zahtjevanje od strane Državnog organa bilo kog dodatnog Odobrenja,

koje u bilo kom od slučajeva,

- (i) ustanovljava zahtjev u pogledu projektovanja, istraživanja, inženjeringa, finansiranja, izgradnje, upravljanja, održavanja ili Revitalizacije, koji se tiče učešća Koncesionara u Projektu a koji je u bitnoj mjeri strožiji od najstrožijeg zahtjeva
  - (A) koji je na snazi od [•]<sup>8</sup>,
  - (B) naveden u bilo kojoj prijavi, ili drugim dokumentima koji su podnieti u vezi sa takvim prijavama za bilo koje Odobrenje koje je podnio Koncesionar do Dana početka rada, ili
  - (C) na koji je Koncesionar pristao u bilo kom od Projektnih ugovora; ili

---

<sup>6</sup> Ovo prazno mjesto biće popunjeno do dana koji pada mjesec dana prije dana koji predstavlja rok za dostavljanje ponuda.

<sup>7</sup> Ovo prazno mjesto biće popunjeno do dana koji pada mjesec dana prije dana koji predstavlja rok za dostavljanje ponuda.

<sup>8</sup> Ovo prazno mjesto biće popunjeno do dana koji pada mjesec dana prije dana koji predstavlja rok za dostavljanje ponuda.

(ii) ima Bitno negativan uticaj.

“Praksa prinude” – Oštećenje ili povreda ili prijetnja oštećenja ili povrede, direktno ili indirektno, bilo kog Lica ili imovine bilo kog Lica sa ciljem uticaja na radnje Lica.

“Praksa dogovaranja” – Bilo kakav dogovor između dva (2) ili više Lica koji je sačinjen kako bi se postigao nepriličan cilj, uključujući i nepriličan uticaj na radnje drugog Lica.

“Dan početka rada” – Znači 00:01 časova onog Dana koji neposredno sledi nakon Dana na koji su ispunjeni svi prethodni uslovi navedeni u Tački 7.1.3(a) Ugovora.

“Stavljen u pogon” – Uspješan završetak Stavljanja u pogon radi kontinuiranog rada i dispečiranja u skladu sa Članom 7 Ugovora i Prilogom 7 i verifikacija od strane Nezavisnog inženjera Koncesionaru i Koncedentu o uspješnom okončanja Stavljanja u pogon.

“Stavljanje u pogon” – Preduzimanje Testova za stavljanje u pogon na Agregatu i/ili Hidroelektrani i/ili na HE na Morači u cjelini i/ili Prenosnoj mreži .

„Procedure za stavljanje u pogon“ – ima značenje dato u Prilogu 7.

“Testovi za stavljanje u pogon” – Odnosi se zajednički na Testove prethodne i naknadne sinhronizacije, Testove za stavljanje agregata u pogon, Testove za stavljanje hidroelektrane u pogon, Testove za stavljanje prenosne mreže u pogon i Testove za stavljanje HE na Morači u pogon – ima značenje dato u Prilogu 7.

“Društvo” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 3.1 Ugovora.

“Koncesiona naknada” – Kvartalna naknada u iznosu od [●] procenta ([●]%) od Projektnih prihoda.

“Koncesioni period” – period koji počinje na Dan početka rada i završava se na [●] godišnjicu Dana početka rada.

“Koncesiona prava” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 3.3 Ugovora.

“Koncesionar” – označava:

- (a) Sponzora prije novacije ovog Ugovora na Društvo; i
- (b) Društvo nakon novacije ovog Ugovora na Društvo.

“Isplata po osnovu raskida u slučaju kršenja od strane koncesionara” – ima značenje dato ovom pojmu u Prilogu 2.

“Kršenje od strane koncesionara” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 21.1 Ugovora.

“Saglasnost za priključenje” – saglasnost za priključenje HE na Morači na Prenosni sistem PRENOSA izdato od strane PRENOSA u skladu sa poglavljem XIII Zakona o energetici.

“Postrojenja za priključenje” – Postrojenja i oprema koja će biti projektovana, izgrađena i/ili instalirana od strane ili za račun Društva radi povezivanja HE na Morači na Prenosnu mrežu, uključujući bilo koju telemetrijsku opremu, releje i opremu za uključenje, telekomunikacione uređaje, interfejs za podatke i telemetriju koji je neophodan za SCADA sistem, zaštitne uređaje i bezbjednosnu opremu.

“Radovi na priključenju” – radovi i aktivnosti opisani u Ugovoru o priključenju na prenosni sistemi Ugovoru o upravljanju i korišćenju prenosne mreže koji trebaju da budu preduzeti od strane ili u ime Društva radi projektovanja, inženjeringa i izgradnje Postrojenja za priključenje.

“Odobrenja” – znači sva odobrenja, saglasnosti, ovlašćenja, obavještenja, potvrde, licence, dozvole, odluke ili slični akti koji moraju da budu pribavljeni od bilo kog Državnog organa u skladu sa bilo koji Propisom Crne Gore, od strane Koncesionara, EPC Izvođača, EPC Izvođača revitalizacije, Izvođača radova na putevima ili bilo kog od njihovih podizvođača, sve kako bi Koncesionar i Sponzor ispunili svoje obaveze iz ovog Ugovora i drugih Projektnih ugovora, uključujući i Licencu za proizvodnju i Saglasnost za priključenje.

“Osnivački akti” – U odnosu na bilo koje Lice:

- (a) sva organizaciona i upravljačka dokumenta, uključujući sve dokumente usvojene ili registrovane u vezi sa formiranjem, osnivanjem ili organizovanjem takvog Lica;
- (b) svi akcionarski ugovori, sporazumi o glasanju, sporazumi o povjeravanju prava na glasanje, ugovori o osnivanju privrednog društva, ugovori o zajedničkom ulaganju, ugovori o upisu prava, ili drugi ugovori ili dokumenti koji se odnose na organizovanje, upravljanje, ili rad bilo kog Lica ili koji se odnose na prava, dužnosti i obaveze imaoaca bilo kog vlasničkog udjela u bilo kom Licu; i
- (c) bilo koja izmjena ili dopuna bilo čega od prethodno navedenog.

“Izvještaj o izgradnji” – Izvještaj koji treba da bude dostavljen od strane Koncesionara u skladu sa Tačkom 6.6.1 Ugovora, a koji će obraditi teme određene u, i biti u formi predviđenoj u Prilogu 7.

„Garancija izgradnje“ – Ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o podršci sponzora

“Dan otpočinjanja građenja” – Dan izdavanja obavještenja o otpočinjanju od strane Koncesionara EPC Izvođaču po ispunjenju svih drugih prethodnih uslova za obavezu EPC Izvođača da otpočne sa izgradnjom Projektnih objekata.

“Ugovorni kapacitet” – znači:

- a. u odnosu na pojedini Agregat, kapacitet tog Agregata označen kao Ugovorni kapacitet u Prilogu 8;
- b. u odnosu na Hidroelektranu, kapacitet Hidroelektrane označen kao Ugovorni kapacitet u Prilogu 8;
- c. u odnosu na Prenosnu mrežu, kapacitet Prenosne mreže označen kao Ugovorni kapacitet u Prilogu 8; i
- d. U odnosu na HE na Morači, kapacitet HE na Morači, izmjeren kao neto proizvedena električna energija u HE na Morači na mjestu priključenja između Prenosne mreže i Prenosnog sistema PRENOSA, označen kao Ugovorni kapacitet u Prilogu 8.

“Ugovoreni operativni parametri” – ima značenje dato ovom pojmu u Prilogu 8.

“Izvođač” – EPC Izvođač, EPC Izvođač revitalizacije, Izvođač upravljanja i održavanja i bilo koji drugi direktni izvođač Koncesionara, Izvođač radova na putevima i bilo koji njihov direktni podizvođač koji je suštinski uključen u Projekat.

“Praksa korupcije” – Nuđenje, davanje, primanje, ili traženje, direktno ili indirektno, bilo koje vrijednosti radi nepriličnog uticaja na radnje drugog Lica.

“Carina” – Uprava carina Crne Gore.

“Carinske obaveze” – Svi Porezi (osim poreza na dodatu vrijednost) određeni od strane bilo kog Državnog organa na ili u vezi sa uvozom dobara u ili izvozom dobara iz Crne Gore.

“Dan” – period od dvadeset četiri (24) sata, koji počinje u 00:00 svakog Dana, pri čemu će termin “Dnevno” biti shodno tumačen.

“Zapisnik o primopredaji” – bilo koji pisani zapisnik potpisan od strane Koncedenta i Koncesionara kojim se potvrđuje datum i vrijeme primopredaje, od Koncedenta Koncesionaru, određenih katastarskih parcela koje čine dio Projektnih lokacija, Pomoćnog zemljišta ili Potopljenog zemljišta, u zavisnosti od slučaja, u mirnu državinu i bez ikakvih Tereta.

“Spor” – Bilo koji spor, nesporazum ili razlika koja nastane iz ili u vezi sa ovim Ugovorom, uključujući bilo koji spor ili razliku koji se tiče postojanja, zakonitosti, punovažnosti ili izvršivosti ovog Ugovora ili bilo koje njegove odredbe ili ispunjenja bilo koje njegove odredbe od Strane.

“Smanjenje emisije” – bilo koji krediti, koristi, umanjenja, kompenzacije ili stimulacije, pod bilo kojim imenom, koji postoje na, ili nakon, Dana zaključenja, uključujući:¶

- (a) smanjenje emisije, krediti za smanjenje emisije, koristi, kompenzacije ili stimulacije koje su u vezi sa izbjegavanjem, umanjenjem, otklanjanjem, sekvestracijom, paljenjem, sklanjanjem, emisijom ili uništavanjem ugljen-dioksida (CO<sub>2</sub>) ili bilo

kog drugog gasa koji je dio efekta staklene bašte, bilo da isti postoji ili bude kreiran na osnovu ugovora, na dobrovoljnoj osnovi odnosno programu, ili u skladu sa međunarodnim pravom ili Propisima Crne Gore; i

- (b) bilo koja druga korist koja se može pripisati ili je u vezi sa proizvodnjom obnovljive energije ili emisijom, izbjegavanjem ili sklanjanjem.

“Teret” – Bilo koja hipoteka, zaloga, kamatno obezbjeđenje, pravo zadržavanja, namet, naknada, zahtjev, uslov, izbor, pravo prolaza, susjedsko pravo, pravo stanovanja, pravo građenja na tuđem zemljištu, službenost, ograničenje, pravo preče kupovine, pravo prvog odbijanja, ili drugi tereti ili ograničenja bilo koje vrste ili bilo koji uslovni ugovor o prodaji, zadržavanje prava svojine ili drugi ugovor koji ima efekat kao bilo šta od gore navedenog.

“Zakon o energetici” – znači Zakon o energetici (Službeni list Crne Gore, br. 28/10) sa svim izmjenama i dopunama istog.

“Narušavanje stanja životne sredine” – bilo koje stanje, okolnost ili druga činjenica koja se odnosi na ili utiče na životnu sredinu a koja narušava Standarde životne sredine, uključujući tu i bilo koji prirodni resurs (uključujući floru i faunu), zemljište, površinske vode, podzemne vode, bilo koji trenutni ili potencijalni izvor vodosnabdevanja, podzemni sloj ili vazduh. Narušavanje stanja životne sredine uključuje:

- (a) stanje, okolnosti ili druge činjenice koje se odnose na ili su rezultat prisustva, korišćenja, rukovanja, skladištenja, tretiranja, reciklaže, proizvodnje, prenosa, oslobađanja, prolivanja, curenja, pumpanja, ubrizgavanja, oslobađanja, odlaganja (uključujući odbacivanje ili odlaganje pepela, buradi, kontejnera, i drugih zatvorenih posuda koje sadrže bilo koju Opasnu materiju), bacanje ili prijeteće oslobađanje Opasne materije; i
- (b) stanje, okolnosti ili druge činjenice koje za posledicu imaju izlaganje bilo kog Lica Opasnim materijama kao rezultat ili usled radnji, akata, propusta ili drugog postupanja.

“Procjena uticaja na životnu sredinu” – procjena sprovedena od strane Koncesionara u skladu sa Standardima zaštite životne sredine.

“Plan upravljanja životnom sredinom” – bilo koji plan upravljanja životnom sredinom sadržan u Procjeni uticaja na životnu sredinu koji se odnosi na Projekat.

“Standardi zaštite životne sredine” – zajednički,

- (a) Planovi upravljanja životnom sredinom;
- (b) zahtjevi postavljeni bilo kojim Propisom Crne Gore koji se odnosi na zaštitu i očuvanje životne sredine; i

- (c) u slučaju da Propisi Crne Gore koji se odnose na životnu sredinu i zaštitu i očuvanje iste ne predviđaju neko stanje, okolnost ili stvar koja se odnosi na životnu sredinu i njenu zaštitu i očuvanje, a takvo stanje, okolnost ili stvar je regulisana nekom mjerom, uključujući direktive, pravilnike, rješenja ili pojedinačne odluke usvojene od strane nadležne institucije Evropske Unije koja se odnosi na životnu sredinu i zaštitu i očuvanje iste, onda će se primjeniti zahtjevi sadržani u toj mjeri, nezavisno od toga da li je propis kojim se ta mjera implementira usvojen u Crnoj Gori.
- (d) Zajmodavčeve smjernice.

“EPC” – Inženjering (*Engineering*), Nabavka (*Procurement*) i Izgradnja (*Construction*).

“EPC Ugovor” – Ugovor koji je ili će biti zaključen između Koncesionara i EPC Izvođača za projektovanje, istraživanje, inženjering, nabavku i izgradnju od strane EPC Izvođača HE na Morači i Prenosne mreže, sa eventualnim izmjenama koje strane učine u bilo kom trenutku.

“EPC Izvođač” – Bilo koji izvođač radova na projektovanju, istraživanju, inženjeringu, nabavci i izgradnji i bilo koji sledbenik koga imenuje Koncesionar radi obavljanja projektovanja, istraživanja, inženjeringa, nabavke i izgradnje HE na Morači i Prenosne mreže.

“EPC radovi” – Projektovanje, istraživanje, inženjering, nabavka i izgradnja HE na Morači i Prenosne mreže, testiranje i Stavljanje u pogon HE na Morači i Prenosne mreže.

“EPCG” – Elektroprivreda Crne Gore AD Nikšić.

“EPCG tehnička dokumentacija” – Cjelokupna biblioteka tehničke dokumentacije koja je pripremljena po narudžbi EPCG prije 10. decembra 2008. radi realizacije Projekta.

“ERA” – Regulatorna agencija za energetiku Crne Gore i bilo koji sledbenik sa ovlaštenjima i nadležnošću nad sektorom električne energije u Crnoj Gori.

“Euribor” – Evropska međubankarska kamatna stopa za Euro depozite za period od tri (3) mjeseca u određenom trenutku, koja je objavljena na odgovarajućoj strani Reuters-a u ili oko 11:00 po Centralno-evropskom vremenu ili, u slučaju da Reuters ili njegov sledbenik više ne objavljuju tu informaciju, druga odgovarajuća služba dogovorena između Strana koja objavljuje ovu stopu.

“Euro” ili “€” – Jedinstvena valuta nekih članica Evropske unije.

“Dan zaključenja” – ima značenje dato ovom pojmu u uvodnoj odredbi.

“Postojeće finansiranje” – značenje je dato u Tački 11.3.2(b)(i) Ugovora

“Finansijsko zatvaranje” – Potpisivanje Finansijskih dokumenata.

“Troškovi finansiranja“ – Troškovi i izdaci (kako god bili određeni) koje snosi Koncesionar ili s njim Povezana lica shodno Finansijskim dokumentima koji su vezi sa Početnim finansiranjem ili Refinansiranjem.

“Finansijska dokumenta” – Ugovori o zajmu i svi povezani elementi, ugovori, ugovori o obezbjeđenju, garancije, ugovori ili drugi instrumenti koji pružaju obezbjeđenje Zajmodavcima (uključujući saglasnosti i potvrde o ustupanju i direktni ugovori u odnosu na dokumente ustupljene kao sredstvo obezbjeđenja za Zajmodavca) i drugi dokumenti koje zaključi Koncesionar i bilo ko od njegovih Povezanih lica u vezi sa finansiranjem Projekta ili bilo kog bitnog dijela istog (i ukoliko bilo koji dio sredstava po ugovoru o zajmu ili povezanim dokumentima koji je dio termina „Finansijski dokumenti“ pozajmljen od strane Povezanog lica Koncesionara Koncesionaru u vezi sa Projektom, uključujući i dokumente koje su zaključili zajmoprimac i Koncesionar), uz sve eventualne izmjene tih ugovora, instrumenata, garancija i dokumenata.

“Garancija finansiranja“ – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o podršci sponzora

“Slučaj više sile” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 23.1 Ugovora.

“Prevarna praksa” – Bilo koja radnja ili propust, uključujući i pogrešno prikazivanje, koje svjesno ili grubom nepažnjom dovodi u zabludu ili pokušava da dovede u zabludu Lice radi ostvarivanja finansijske ili druge koristi ili radi izbjegavanja obaveze.

“Licenca za proizvodnju” – Licenca za proizvodnju električne energije koju izdaje ERA u skladu sa Zakonom o energetici.

“Koncedent” – ima značenje dato ovom pojmu u uvodnoj odredbi.

“Isplata po osnovu raskida u slučaju kršenja od strane koncedenta” – ima značenje dato ovom pojmu u Prilogu 2.

“Kršenje od strane koncedenta” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 21.2 Ugovora.

“Kodeks mreže” – kodeks mreže sačinjen od strane PRENOS-a i odobren od strane ERA sa eventualnim izmjenama izvršenim od strane PRENOS-a uz neophodno odobrenje ERA.

“Docnja usled stanja zemljišta” – Otkriće promjena u stvarnom stanju zemljišta i potpovršinskog sloja na Lokacijama HE na Morači u odnosu na stanje određeno istražnim radovima sprovedenim od strane Koncesionara u skladu sa Tačkom 3.19 i/ili u EPC Ugovoru, koja odstupanja imaju za posledicu docnju u izgradnji i Stavljanju u pogon Projekta za devedeset (90) Dana ili više.

“Opasni materijali” – bilo koji zagađivač, kontaminant, čvrsti otpad, ugljovodonični proizvod, toksična ili opasna supstanca, bilo koji zapaljivi, eksplozivni ili radioaktivni materijal koji je regulisan ili na koji se primjenjuje određeni Standard zaštite životne sredine.

“Zdravstveni i bezbjednosni standardi” – zajednički, označava zahtjeve ustanovljene:

- (a) bilo kojim Propisom Crne Gore koji se odnosi na zdravlje i bezbjednost; i
- (b) bilo koja mjera, uključujući tu direktive, pravilnike, rješenja ili pojedinačne odluke usvojene od strane nadležne institucije Evropske Unije koja se odnosi na zdravlje i bezbjednost, nezavisno od toga da li je propis kojim se ta mjera implementira usvojen u Crnoj Gori.

“Potvrda o kapacitetu hidroelektrane” – Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora a koja navodi Testirani kapacitet konkretne Hidroelektrane.

“Hidroelektrana” – Odnosi se na jednu od hidroelektrana koje sačinjavaju HE na Morači uključujući i Agregate koji čine dio hidroelektrane.

“Potvrda o stavljanju hidroelektrane u pogon” – Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora i koja navodi je konkretna Hidroelektrana uspješno prošla Testove za stavljanje hidroelektrane u pogon.

“Testovi za stavljanje hidroelektrane u pogon” – Ima značenje dato u Prilogu 7.

“Pravila MTK” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 24.4(a) Ugovora.

“Nezavisni inženjer” – firma (ili firme) konsultanata inženjera imenovana od strane Koncedenta u skladu sa Tačkom 3.17 Ugovora.

“Nezavisna komisija” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 24.3.1 Ugovora.

“Početno finansiranje” – Finansijska zaduženost Koncesionara ili s njim Povezanih lica u vezi sa Projektom ili bilo kom bitnom dijelom istog.

“Kamatna stopa” – Euribor, plus tri i po procentnih poena (3.5%).

“Potopljeno zemljište” – Zemljište koje će biti potopljeno vodom nakon izgradnje HE na Morači, uključujući pojas od [•] metara od obale određene akumulacije na maksimalnom nivou napunjenosti tog rezervoara, što je detaljnije objašnjeno u Prilogu 6.

“Istek odobrenja” – slučaj u kojem bilo koje Odobrenje:

- (a) ne bude izdato, zamjenjeno, ili u slučaju da istekne ne bude ponovo izdato ili zamjenjeno u roku od sto osamdeset (180) Dana od propisnog i blagovremenog podnošenja i praćenja prijave od strane Koncesionara kako bi to Odobrenje bilo izdato, obnovljeno, ponovo izdato, u zavisnosti od slučaja, i kao posledica toga dođe do Bitnog negativnog uticaja; ili
- (b) bude uslovljeno, prilikom obnavljanja ili na drugi način, bilo kojim odredbama ili uslovima, koji imaju Bitno negativan uticaj,



U bilo kojem od gornjih slučajeva uprkos tome što Strana poštuje primjenjive formalne i materijalne zahtjeve za izdavanje, obnavljanje odnosno ponovno izdavanje relevantnog Odobrenja koji se primjenjuju na nediskriminatornoj bazi (detaljnije objašnjeno u Tački 4.1.2 Ugovora).

“Propisi Crne Gore” – znači:

(a) zakoni Crne Gore, sporazumi, uredbe, normativi, pravilnici, naredbe, odluke, sudske odluke, obavještenja, ili drugi slični akti izdati od strane bilo kog Državnog organa i

(b) „*acquis communautaire* o energetici“ i „*acquis communautaire* o životnoj sredini“ određen Sporazumom o energetske zajednici, samo u mjeri u kojoj statuti, norme, pravilnici, naredbe, uredbe i propisi Crne Gore ne uređuju ili na drugi način regulišu bilo koje pitanje koje je uređeno ili na drugi način regulisano putem „*acquis communautaire* o energetici“ i „*acquis communautaire* o životnoj sredini“;

Uz njihove moguće izmjene, dopune, zamjene, reinterpretacije od strane Državnog organa, ili druge izmjene u nekom trenutku.

“Zajmodavčeve smjernice” – znači bilo koji zahtjev od strane:

(a) Zajmodavca, ili

(b) svih finansijskih institucija koje omogućavaju sredstva Koncedentu za sticanje Projektnih Lokacija od strane Koncedenta,

u oba slučaja zahtjevi se odnose na (i) sticanje zemljišta i prava u vezi zemljišta za potrebe Projekta,(ii) sprovođenja Procjene uticaja na životnu sredini i pripreme Plana upravljanja životnom sredinom.

“Zajmodavac” – Finansijska institucija koja je potpisnik Finansijskih dokumenata ili finansijska institucija koja naknadno postane strana u Finansijskim dokumentima, zajedno sa pravnim sledbenicima.

“Gubitak” – Bilo koji gubitak, šteta, odgovornost, plaćanje ili obaveza (isključujući bilo koji indirektni ili posledični gubitak, štetu, odgovornost, plaćanje ili obavezu) i sve troškove (uključujući razumne troškove pravnih usluga) koji su sa tim u vezi.

“Bitno negativan uticaj” –Bitan i negativan uticaj na:

(a) Koncesionara odnosno njegovu sposobnost da ispuni svoje obaveze ili ispuni svoja prava po bilo kom Projektom ugovoru u kojem je Strana,

(b) projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje, izgradnju, upravljanje, održavanje i/ili Revitalizaciju Projektnih objekata, ili

- (c) interese Sponzora ili na povraćaj Sponzorovih investicija po osnovu učešća Društva u Projektu.

“Ministarstvo ekonomije” – Ministarstvo ekonomije Koncedenta ili, u slučaju da se naziv ili djelokrug tog ministarstva promjeni, ono ministarstvo ili ministarstva kojima je u nadležnost stavljen elektroenergetski sektor.

“HE na Morači” – kaskada hidroelektrana koje će se nalaziti na rijeci Morači, uključujući brane, postrojenja za proizvodnju električne energije i povezana razvodna postrojenja (uključujući postrojenja za priključenje) koji će biti izgrađeni kao dio Projekta, što će biti detaljnije opisano u Prilogu 8.

“Lokacije HE na Morači” – Zemljište na kojem će se nalaziti HE na Morači koje se sastoje od brane, postrojenja za proizvodnju električne energije i povezanih razvodnih postrojenja, što je detaljnije objašnjeno u Prilogu 6.

“Prenosna mreža” – Dalekovodi koji će biti projektovani, izgrađeni i/ili instalirani od strane ili u ime Društva radi povezivanja razvodnih postrojenja HE na Morači sa trafo stanicama prenosnog sistema PRENOS-a a koja prenosna mreža će biti transferisana na PRENOS u skladu sa Tačkom 3.14 Ugovora.

„Trase prenosne mreže“ – Zemljište na kojem će se nalaziti Prenosna mreža koja se sastoji od dalekovoda, trafo stanica i povezanih objekata, što je detaljnije objašnjeno u Prilogu 6.

“MW” – mjera kapaciteta za proizvodnju električne energije koja je jednaka 1 megavat ili 1.000.000 Vati.

“Ugovor o novaciji” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 3.2 Ugovora.

“Upotrebna dozvola” – upotrebna dozvola predviđena članom 121 Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata (*Službeni list Crne Gore br. 51/08*);

“Ugovor o upravljanju i održavanju” – Ugovor o upravljanju i održavanju koji treba da zaključe Koncesionar i Izvođač upravljanja i održavanja a koji za predmet ima upravljanje i održavanje HE na Morači, uz eventualne naknadne izmjene i dopune koje učine strane.

“Izvođač upravljanja i održavanja” – bilo koji izvođač(i) upravljanja i održavanja i bilo koji njihov sledbenik, postavljen od strane Koncesionara.

“Praksa ometanja” – Bilo šta od sledećeg:

- (a) namjerno uništavanje, falsifikovanje, skrivanje dokaza od značaja za istragu, ili davanje lažnih iskaza istražiteljima, sa ciljem da se u značajnoj mjeri omete istraga o navodima postojanja Prakse prinude, Prakse dogovaranja, Prakse korupcije, Prevarne prakse ili Prakse ometanja;

- (b) prijetnja, maltretiranje ili zastrašivanje bilo kog Lica kako bi se spriječilo to Lice da otkrije činjenice koje su relevantne za neku istragu ili da vodi takvu istragu; ili
- (c) radnje usmjerene na to da bitno ometu izvršenje zakonskih ili ugovornih prava nekog Lica da pristupi informacijama po bilo kom Projektom ugovoru.

“Drugi slučaj više sile” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 23.1(c) Ugovora.

“Isplata po osnovu raskida u slučaju više sile” – ima značenje dato ovom pojmu u Prilogu 2.

“Vlasnički interes” – bilo koji vlasnički interes nad Društvom koji uključuje glasačka prava ili druga prava upravljanja i kontrole, i bilo koje hartije od vrednosti Društva koje su zamjenjive u takav vlasnički interes po volji njihovog imaoca.

“Strana” i “Strane” – ima značenje dato ovom pojmu u uvodnoj odredbi.

“Dozvoljena transakcija sa povezanim licem” – Sve transakcije ili ugovori o prodaji kapaciteta, neto proizvedene struje, ili pomoćnih usluga, sa Povezanim licima koje:

- (a) u ukupnom iznosu u odnosu na Društvo ne prevazilaze tri miliona Eura (€3.000.000) po godini; i
- (b) druge transakcije ili ugovori zaključeni u redovnom toku poslovanja po fer i normalnim uslovima (i) koji nijesu manje povoljni od onih koje bi imalo Društvo, da su se isti mogli pribaviti imajući u vidu postojeće okolnosti, u transakciji zaključenoj po principu „van dohvata ruke“ sa Licem (koje nije Povezano lice), ili (ii) uz prethodnu saglasnost Koncedenta koji neće biti nerazumno uskraćena ili zadržana.

“Lice” – bilo koje fizičko lice, privredno društvo, ortakluk, zajedničko ulaganje, udruženje, trust, organizacije bez svojstva privrednog društva, Državni organ ili društvo sa ograničenom odgovornošću.

“Slučaj političke više sile” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 23.1(a) Ugovora.

“PRENOS” – Crnogorski elektroprenosni sistem AD Podgorica, privredno društvo za prenos električne energije u Crnoj Gori i operator prenosnog sistema Crne Gore i bilo koje drugo Lice koje u bilo kom trenutku bude obavljalo ulogu operatora prenosnog sistema Crne Gore.

“Prenosni sistem PRENOSA” – Prenosni sistem kojim se prenosi električna energije u Crnoj Gori u vlasništvu i pod upravljanjem PRENOS-a.

“Propisana naknada za odobrenje” – u odnosu na bilo koje Odobrenje, taksu ili naknadu, ustanovljena Propisima Crne Gore.

“Test naknadne sinhronizacije” – ima značenje dato ovom pojmu u Prilogu 7.

“Test prethodne sinhronizacije“ – ima značenje dato ovom pojmu u Prilogu 7.

“Propisana forma odobrenja” – u odnosu na bilo koje Odobrenje, forma ukoliko postoji (uključujući sve informacije i detalje) predviđena Propisima Crne Gore radi prijave ili obnavljanja određenog Odobrenja.

“Projekat” – ima značenje dato ovom pojmu u preambuli.

“Projektni ugovori” – znači:

ovaj Ugovor, Ugovor o podršci sponzora, Ugovor o priključenju na prenosni sistem, Ugovor o upravljanju i korišćenju prenosne mreže, uz moguće izmjene tih ugovora; pod uslovom, međutim, da bilo koja njihova izmjena neće uticati na obaveze Koncedenta po ovom Ugovoru ili bilo kom drugom Projektnom ugovoru osim ukoliko je Koncedent strana ugovora kojim se mijenja relevantni Projektni ugovor (ili izmjenjena i dopunjena verzija relevantnog Projektnog ugovora) ili se Koncedent na drugi način saglasio sa izmjenama relevantnog Projektnog ugovora.

“Potvrda o kapacitetu HE na Morači“ – Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora a koja navodi ukupni kapacitet HE na Morači izmjeren kao neto proizvedena električna energija HE na Morači na mjestu priključenja između Prenosne mreže i prenosnog sistema PRENOSA.

“Potvrda o stavljanju HE na Morači u pogon“ - Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora a koja navodi da je HE na Morači uspješno prošao Testove za stavljanje HE na Morači u pogon.

“Testovi stavljanja HE na Morači u pogon“ - Ima značenje dato u Prilogu 7.

“Plan realizacije projekta” – Parametri za projektovanje, projektna osnova, predmet projekta i operativne karakteristike Projektnih objekata, kao što je opisano u Prilogu 8.

“Projektni objekti“ – zajednički pojam za sledeće:

(a) HE na Morači;

(b) Prenosna mreža, sve dok Koncesionar ne transferiše sva svoja prava u vezi Prenosne mreže u skladu sa Ugovorom o upravljanju i korišćenju prenosne mreže; i

(c) Projektni put, sve dok Koncesionar ne prenese sva svoja prava u vezi određenog Projektnog puta Koncedentu u skladu sa Tačkom 3.15(c),

pri čemu termin „Projektni objekat“ upućuje pojedinačno na prethodno navedeno.

“Projektni prihodi” – znači, u vezi sa bilo kojim periodom, zbir svih iznosa koji imaju karakter dohotka odnosno prihoda Koncesionara ili njegovog zavisnog društva, u skladu sa Tačkom 3.10.1, tokom tog perioda, uključujući sve iznose zarađene u vezi sa prodajom

kapaciteta, neto proizvedene električne energije, pomoćnih i sistemskih usluga HE na Morači ili prodajom Smanjenja emisije.

„Projektni put“ – Svaki put koji treba da bude izmješten u skladu sa Tačkom 3.15(a) ili izgrađen u skladu sa Tačkom 3.15(b).

„Ugovor o izgradnji projektnih puteva“ – Ugovor koji je zaključen ili treba da bude zaključen između Koncesionara i Izvođača radova na putevima u vezi izmještanja ili izgradnje Projektnih puteva, u zavisnosti od slučaja, od strane Izvođača radova na putevima, uz eventualne izmjene i dopune istog.

„Trase projektnih puteva“ – Zemljište na kom će se nalaziti Projektne putevi, što je detaljno objašnjeno u Prilogu 6.

„Projektne lokacije“ – Odnosi se na sve Lokacije HE na Morači, Trasu prenosne mreže i Trasu projektnih puteva.

„Zaštićena imovina“ – Koncedentovi vazduhoplovi i ostala imovina vezana za odbranu ili imovina zaštićena odredbama bilo kog zakonodavstva o diplomatskim i konzularnim privilegijama (ukoliko ih ima).

„Savjesna praksa proizvođača“ – Praksa, metodi i procedure usklađene sa bezbjednosnim i zakonskim zahtjevima koje se postižu ispoljavanjem onog nivoa stručnosti, pažnje, savjesnosti i predostrožnosti koja bi se razumno i uobičajeno mogla očekivati od stručnog i iskusnog proizvođača električne energije angažovanog u istom ili sličnom tipu aktivnosti pod istim ili sličnim okolnostima i uslovima kao što postoje u Crnoj Gori i uz poštovanje zdravstvenih, bezbjednosnih i Standarda životne sredine koje imaju reprezentativni međunarodni proizvođači električne energije. Savjesna praksa proizvođača nije limitirana na optimalnu praksu, metode ili radnje koja isključuje sve druge već, prije svega, podrazumjeva, čitav spektar mogućih praksi, metoda, i radnji od kojih se može očekivati postizanje traženog cilja uz razumne troškove koji odgovaraju pouzdanosti i bezbjednosti.

„Državni organ“ – bilo šta od sledećeg:

- (a) Koncedent, bilo koji njegov organ, bilo koji lokalni vladin organ sa nadležnošću nad Društvom ili Sponzorom, Projektom ili nekim dijelom;
- (b) bilo koji organ, tijelo, agencija ili pravosudni organ Koncedenta;
- (c) sudovi Crne Gore; ili
- (d) komisija ili nezavisno regulatorno tijelo koje ima nadležnost nad Društvom, Sponzorom, Projektom ili nekim dijelom.

„Refinansiranje“ - Označava svako refinansiranje dijela ili cjeline postojeće finansijske zaduženosti Koncesionara ili sa njim Povezanih lica, u tom trenutku u vezi sa Projektom.

“Izveštaj o troškovima refinansiranja” – Označava od strane Koncesionara pripremljen izvještaj u pogledu svakog Refinansiranja koji sadrži:

- (a) prosječne mjesečne isplate glavnice, kamate, naknada i troškova koje će izvršiti Koncesionar u skladu sa Refinansiranjem;
- (b) za svaki mjesec posle predviđenog Dana bilo kog Refinansiranja sve do mjeseca u kome shodno Refinansiranju nema više predviđenih isplata, razlike između prosjeka mjesečnih isplata glavnice, kamate, naknada i troškova a koje će se plaćati shodno:
  - (i) Početnom finansiranju; i
  - (ii) Refinansiranju; i
- (c) Dobiti refinansiranja.

“Dobit refinansiranja” - Iznos (ukoliko ga bude) za koji je usled Refinansiranja umanjen iznos glavnica, kamata, naknada i drugih troškova Koncesionara i sa njim Povezanih lica tokom trajanja kreditnih aranžmana učinjenih dostupnim putem relevantnih Finansijskih dokumenata.

“Revitalizacija” – revitalizacija HE na Morači u skladu sa Tačkom 9.1 Ugovora.

“EPC ugovor o revitalizaciji” – Ugovor koji je, ili će biti, zaključen između Koncesionara i EPC Izvođača revitalizacije za Revitalizaciju HE na Morači od strane EPC Izvođača revitalizacije, sa eventualnim izmjenama koje strane učine u nekom trenutku.

“EPC izvođač revitalizacije” – Bilo koji izvođač radova na projektovanju, istraživanju inženjeringu, nabavci i izgradnji i bilo koji sledbenik koga imenuje Koncesionar radi obavljanja Revitalizacije.

“Fond za revitalizaciju” – Fond za Revitalizaciju osnovan u skladu sa Tačkom 9.1(e) Ugovora u svrhu finansiranja Revitalizacije.

“Projekat revitalizacije” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 9.1(b) Ugovora.

“Inženjer projekta revitalizacije” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 9.1(b) Ugovora.

“Radovi na revitalizaciji” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 9.1(b)(i) Ugovora.

“Procjena troškova radova na revitalizaciji” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 9.1(b)(ii) Ugovora.

“Zahtjevani dan početka rada” – znači ranije od:

- (a) Dana koji nastupi sedamdeset dva (72) mjeseca nakon Dana otpočinjanja građenja; i

(b) Dana [•], kao što je određeno od strane Sponzora u njegovoj ponudi za učešće u Projektu,

S tim što ovi datumi mogu biti produženi kao posledica Slučaja više sile.

“Zahtjevani dan finansijskog zatvaranja” – Dan koji nastupi tri (3) mjeseca nakon Dana zaključenja.

“Naknada po osnovu podjele prihoda” – Kvartalna naknada u iznosu od [•] procenata ([•]%)<sup>6</sup> od Projektnih prihoda, čija je namjena podjela ekonomskih koristi Projekta i povraćaja sredstava koja je Koncedent investirao u Projekat.

“Radovi na putevima” – Projektovanje, istraživanje, inženjering, nabavka, izmještanje i/ili izgradnja Projektnih puteva.

“Izvođač radova na putevima” – Svaki Izvođač izgradnje i njegovi sledbenici imenovani od strane Koncesionara da sprovedu izmještanje ili izgradnju Projektnih puteva.

“Sponzor” – znači [•].

“Ugovor o podršci sponzora” – Ugovor o podršci sponzora koji će biti zaključen od strane Koncedenta i [Sponzora] na Dan zaključenja.

“Pomoćno zemljište” – Zemljište koje je potrebno Društvu tokom izgradnje Projektnih objekata, uključujući zemljište koje je potrebno za privremena skladišta, radionice, građevinska naselja, interne pristupne puteve i deponije, detaljnije objašnjeno u Prilogu 6.

“Porez” – bilo koji porez, namet, carina, tarifa, taksa, osnova za obračunavanje poreza (uključujući stope ili periode amortizacije sredstava za svrhe utvrđivanja poreza), fiskalni ustupci, porez na dodatu vrijednost, porez na promet, porez koji se odnosi na vodu, životnu sredinu ili energiju, uvozna ili carinska obaveza, porez po odbitku, akciza, porez na transakcije sa inostranstvom ili porez na imovinu.

“Poreski sporazumi” – jedan ili više konvencija ili sporazuma zaključenih od strane Crne Gore i drugih država u cilju izbjegavanja dvostrukog oporezivanja.

“Tehnički spor” – Spor koji se odnosi na tehničko, inženjersko ili operativno pitanje.

“Tehnički uslovi” – Obim Projekta, projektni parametri i standardi za HE na Morači, Prenosnu mrežu i Projektne puteve, detaljnije objašnjeno u Prilogu 7.

“Period” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 2.1 Ugovora.

“Obavještenje o raskidu” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 21.3 Ugovora.

“Testirani kapacitet” – označava kapacitet Agregata, Hidroelektrane, HE na Morači ili Prenosne mreže, u zavisnosti od konteksta, kao što je prikazano Testovima za stavljanje u pogon i potvrđeno od strane Nezavisnog inženjera u skladu sa Članom 7.

“Prenosiva imovina” – ima značenje dato ovom pojmu u Prilogu 3.

“Testovi za stavljanje prenosne mreže u pogon“ - Ima značenje dato u Prilogu 7.

“Potvrda o kapacitetu prenosne mreže“ – Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora a koja navodi Testirani kapacitet Prenosne mreže.

“Potvrda o stavljanju prenosne mreže u pogon“ – Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora a koja navodi da je Prenosna mreža uspješno prošla Testove stavljanja prenosne mreže u pogon.

“Ugovor o priključenju na prenosni sistem” – ugovor pod tim imenom se zaključuje između Koncesionara i PRENOS-a radi priključenja na Prenosni sistem PRENOS-a, sa eventualnim izmjenama koje strane učine u nekom trenutku.

“Nerevidirani kvartalni bilans uspjeha” – ima značenje dato ovom pojmu u Tački 11.1(b)(i) Ugovora.

“Agregat” – agregat za proizvodnju električne energije u HE na Morači.

“Potvrda o kapacitetu agregata“ – Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora a koja navodi Testirani kapacitet konkretnog Agregata.

“Potvrda o stavljanju agregata u pogon“ - Potvrda koju izdaje Nezavisni inženjer u skladu sa Tačkom 7.1.1 Ugovora a koja navodi da je konkretni Agregat uspješno prošao Testove stavljanja agregata u pogon.

“Testovi stavljanja agregata u pogon“ – Ima značenje dato u Prilogu 7.



## **Prilog 2**

### **Iznosi naknade za otkup**

#### **Član 1**

#### **Definicije**

##### **1.1 Definicije**

Sledeći izrazi imaju sledeće značenje prilikom upotrebe u ovom Prilogu i Ugovoru.

“Dan obračuna” – Dan od koga se obračunava primjenjiva cijena u slučaju raskida, koji pada devedeset (90) Dana nakon relevantnog Obavještenja o otkupu.

#### **Član 2**

#### **Obračun cijena prenosa**

##### **2.1 Obračun cijena prenosa**

“**Isplata po osnovu raskida u slučaju kršenja od strane koncesionara**” se obračunava na sledeći način:

$$UP - Reh - IP$$

“**Isplata po osnovu raskida u slučaju kršenja od strane koncedenta**” se obračunava na sledeći način:

$$UP + PC + [UE + EP - (UP - UPerD)] - IP$$

“**Isplata po osnovu raskida u slučaju više sile**“ se obračunava na sledeći način:

$$UP + PC + [UE - (UP - UPerD)] - IP$$

„**Isplatu po osnovu raskida usled docnje zbog stanja zemljišta**“ se obračunava na sledeći način:

$$UP + PC - IP$$

U svakom slučaju gdje:

- UP* ima značenje neplaćene glavnice trenutno neizmirene prema Finansijskim dokumentima;
- PC* ima značenje iznosa bilo kojih razumnih i uobičajenih završnih troškova („*wind-up costs*“), troškova zaštite od rizika („*hedge break costs*“), neplaćenih dospjelih kamatnih naknada, ili sličnih naknada plativih Zajmodavcima u skladu sa Finansijskim dokumentima predatim Koncedentu shodno Tački 3.5 Ugovora kao posljedica pretplate neplaćenih glavnica uključenih u varijablu *UP* ili prenos Projektnih objekata, kako je primjenjivo;
- Reh* ima značenje procjenjenih troškova izvršenja Revitalizacije u skladu sa Tačkom 9.1 Ugovora;
- UPerD* ima značenje neplaćenog dozvoljenog duga, koji će biti jednak ili manji od:
- (i) iznosa neizmirene glavnice po osnovu Finansijskih dokumenata; i
  - (ii) iznosa glavnice koji bi trebalo da je neizmiren na osnovu Finansijskih dokumenata koji su dostavljeni Koncedentu shodno Tački 3.5 Ugovora, u mjeri u kojoj se isti odnose na finansiranje Projektnih objekata, kako je primjenjivo i pod pretpostavkom da je Koncesionar platio sve iznose dugovane na osnovu Finansijskih dokumenata na Dan dospjeća tih iznosa;
- UE* ima značenje neotplaćenog kapitala, koji se računa na sledeći način:
- Gdje:
- EI* ima značenje iznosa kapitala (u Eurima) uplaćenog od strane Sponzora radi finansiranja izgradnje Projektnih objekata, kako je primjenjivo;
- N* ima značenje broja godina (ili djelova godina) koje su prošle od datuma koji pada tačno između prve uplate kapitala i poslednje isplate kapitala, u svakom slučaju izvršenih od strane Sponzora Društvu radi finansiranja izgradnje Projektnih objekata, kako je primjenjivo;
- Term* ima značenje broja godina Koncesionog perioda;
- EP* ima značenje iznosa (u Eurima) dividendi koje bi Društvo razumno očekivalo da plati Sponzorima na njihove akcije u Društvu u vezi sa Projektom na period od tri (3) godine po Danu obračuna, umanjenim na njihovu neto sadašnju vrijednost od Dana obračuna koristeći stopu

jednaku Euribor-u uvećanom za osam procenata (8%) po godini; pod uslovom, međutim, da ni u kom slučaju takva očekivana dividenda ne prelazi 15% vrijednosti UE tokom godine, izračunato obračunom UE na način predviđen korišćenjem središnje tačke svake od te tri godine kao Dan obračuna, umjesto Dana obračuna; i

*IP* ima značenje bilo kog prihoda od osiguranja po događaju Slučaja više sile za koji Društvo nije snosilo popravku ili otklanjanje štete prouzrokovane takvim Slučajem više sile ili iskoristilo za plaćanje neplaćene glavnice na osnovu Finansijskih dokumenata.

## **Prilog 3 Sporazumi o otkupu**

### **1 Uvod**

Ovaj Prilog 3 prikazuje procedure koje trebaju biti primjenjene u slučaju da Projektni objekti, kako je to primjenjivo, budu prenijeti shodno Članu 22 Ugovora.

### **2 Definicije**

Izrazi sa početnim velikim slovom upotrebljeni ali nedefinirani u ovom Prilogu 3 imaju značenje koje im je dato u samom Ugovoru. Gde god se sledeći izrazi pojave u ovom Prilogu 3, imaće dolje navedeno značenje.

“Računovođe” – Nezavisna firma međunarodno ovlašćenih računovođa o kojima su se Strane dogovorile. U odsustvu dogovora u roku od petnaest (15) Dana nakon datuma dostavljanja Obavještenja o otkupu, Koncedent će predložiti tri takva privredna društva, a Koncesionar će izabrati jedno privredno društvo sa liste sastavljene od strane Koncedenta.

“Otkup” - znači:

- (a) prestanak Koncesionih prava datih u skladu sa Tačkom 3.3 Ugovora;
- (b) prestanak prava na korišćenje Projektnih lokacija i Potopljenog zemljišta datih u skladu sa Tačkom 3.8.2(a) Ugovora, i
- (c) prenos svih Koncesionarovih prava, položaja i interesa u i na Prenosivu imovinu u skladu sa odredbama ovog Priloga 3,

u svakom slučaju na snazi od Dana otkupa.

“Zatvaranje otkupa” – Ima značenje dato u Tački 8.1 ovog Priloga.

“Dan otkupa” – Dan koji nastupa sto osamdeset (180) Dana nakon Dana prijema Obavještenja o otkupu, ili ukoliko takav Dan nije Radni dan, sledeći Radni dan, ili nekog ranijeg datuma ukoliko se tako dogovore Koncesionar i Koncedent.

“Otkupna cijena” – Iznos koji Koncedent treba da plati u vezi sa Otkupom potvrđen od strane Računovođa u skladu sa članom 7 Ugovora i to u iznosu:

- (a) Isplate po osnovu raskida u slučaju kršenja od strane koncesionara, ukoliko Projektni objekti, kako je to primjenjivo, budu prenijeti u skladu sa Tačkom 22.1 Ugovora;

- (b) Isplate po osnovu raskida u slučaju kršenja od strane koncedenta, ukoliko Projektni objekti, kako je primjenjivo, budu prenijeti u skladu sa Tačkama 22.2 ili 22.3 Ugovora; ili
- (c) Isplata po osnovu raskida u slučaju više sile, ukoliko Projektni objekti, kako je primjenjivo, budu prenijeti u skladu sa Tačkom 22.4 Ugovora.
- (d) Isplata po osnovu raskida usled docnje zbog stanja zemljišta, ukoliko Projektni objekti, kako je primjenjivo, budu prenijeti u skladu sa Tačkom 22.4 Ugovora u slučaju raskida po osnovu Drugog slučaja više sile koji je izazvan usled Docnje zbog stanja zemljišta.

“Teret” – Bilo koja hipoteka, zaloga, kamatno obezbjeđenje, pravo zadržavanja, namet, naknada, zahtjev, uslov, izbor, pravo prolaza, susjedsko pravo, pravo stanovanja, pravo građenja na tuđem zemljištu, službenost, ograničenje, pravo preče kupovine, pravo prvog odbijanja, ili drugi tereti ili ograničenja bilo koje vrste ili bilo koji uslovni ugovor o prodaji, zadržavanje prava svojine ili drugi ugovor koji ima efekat kao bilo šta od gore navedenog.

“Neplaćena potraživanja po osnovu osiguranja” – Potraživanja koja nijesu izmirena i plaćena na Dan otkupa i potraživanja koja je Koncesionar ovlašćen da istakne, ali nije istakao na Dan otkupa, na osnovu bilo koje polise osiguranja koja se odnosi na Projektne objekte, kako je to primjenjivo, u svim slučajevima u kojima se takvi zahtjevi odnose na fizički Gubitak ili štetu koja je sanirana prije Dana otkupa na trošak Koncesionara.

“Bitni ugovori” – Svaki od sledećih:

- (a) EPC ugovor;
- (b) EPC ugovor o revitalizaciji;
- (c) Ugovor o priključenju na prenosni sistem;
- (d) Ugovor o upravljanju i korišćenju Prenosne mreže;
- (e) Ugovor o upravljanju i održavanju;
- (f) Ugovor o izgradnji projektnih puteva; i
- (g) bilo koji drugi ugovor o kome se Koncesionar i Koncedent sporazumiju da bude Bitan ugovor.

„Prenosiva imovina“ – ima značenje dato u Tački 3(a)(iii)(C) ovog Priloga.

### **3 Predmet otkupa**

- (a) Na Dan otkupa:

- (i) Koncesiona prava data Tačkom 3.3 Ugovora će prestati;
- (ii) Prava Koncesionara na korišćenje Projektnih lokacija, kako je primjenjivo, i Potopljenog zemljišta u skladu sa Tačkom 3.8.2(a) Ugovora će isteći; i
- (iii) Koncesionar će predati, ustupiti ili prenijeti na Koncedenta ili njegovo označeno Lice bilo koje pravo, položaj i udio (ako postoje) u i na:
  - (A) Projektnim objektima;
  - (B) svim dnevnicima, spisima i drugim dokumentima koji su isključivo u vezi sa Projektnim objektima;
  - (C) bilo kom uređaju, mašini, materijalima, nepokretnostima, udjelima u nepokretnosti, intelektualnoj svojini, udjelima na intelektualnoj svojini ili drugoj imovini bilo koje vrste koju Koncesionar ima u vlasništvu, zakupljuje ili licencira ili u kojoj Koncesionar na drugi način ima pravni ili korisnički interes i koju Koncesionar koristi u vezi sa Projektom ili izvršavanjem Koncesionarovih obaveza na osnovu Bitnih ugovora; i
  - (D) Bitnim ugovorima i svim drugim ugovorima koji su u vezi sa Koncesionarovim učešćem u Projektu od i nakon Dana otkupa;
- (b) Koncesionar nije obavezan da preda ili prenese sledeće:
  - (i) novac u gotovini i u banci;
  - (ii) trgovinske i knjigovodstvene dugove i potraživanja koji pripadaju Koncesionaru pre, ali koji su neizmireni na Dan otkupa; i
  - (iii) koristi od zahtjeva iz garancija, uslova, naknada šteta i polisa osiguranja koje proističu iz bilo kog događaja ili okolnosti nastalih prije Dana otkupa, osim Neplaćenih potraživanja po osnovu osiguranja, iz garancija, uslova i naknada šteta u mjeri u kojoj se takvi zahtjevi vezuju za fizički Gubitak ili štetu ili mane na Projektnim objektima, kako je to primjenjivo, koje nastanu prije, ali ostanu nepopravljene do Dana otkupa.
- (c) Koncedent može da izabere, po svom izboru, da ne primi bilo koju imovinu navedenu u Tački 3(a) ovog Priloga, pod uslovom da takav izbor ne utiče na Iznos naknade za otkup utvrđen u skladu sa Prilogom 2 Ugovora.

## **4 Odredbe o otkupu**

### **4.1 Garancije**

Nijedna garancija (ni izričita, ni prećutna) koja se odnosi na stanje stvari i imovine navedene u Tački 3 ovog Priloga neće biti data na Dan otkupa; pri čemu, ne dovodeći u pitanje opštost Tačke 3 ovog Priloga, Koncesionar je saglasan da ustupi Koncedentu na Zatvaranju otkupa koristi od bilo kojih garancija koje su dala treća Lica u vezi sa bilo kojim stvarima ili imovinom koja treba da se prenese, a koje garancije su važeće na Dan otkupa, u mjeri u kojoj je pravno moguće da Koncesionar to učini i u mjeri u kojoj takve garancije nijesu isključene u skladu sa odredbama Tačke 3(b) ovog Priloga.

### **4.2 Raspodjela odgovornosti**

- (a) Osim ukoliko drugačije nije predviđeno u Ugovoru, Koncesionar je odgovoran za:
- (i) dugove i obaveze u vezi sa Projektnim objektima, kako je primjenjivo; i
  - (ii) izvršenje svih obaveza iz ugovora sa trećim Licima u vezi sa Projektnim objektima, kako je primjenjivo
- koje su dospjele prije Dana otkupa.
- (b) Osim ukoliko drugačije nije predviđeno u Ugovoru, Koncedent je odgovoran za:
- (i) dugove i obaveze u vezi sa radom HE na Morači; i
  - (ii) sve dugove i obaveze iz svih ugovora sa trećim Licima koji su prenijeti u skladu sa ovim Prilogom 3
- koje nastanu nakon Dana otkupa.
- (c) Nakon Dana otkupa, i Koncesionar i Koncedent će obeštetiti održavati potpuno i efektivno obeštećenom drugu Stranu za sve dugove, zahtjeve, tužbe, postupke, štete, troškove i izdatke koji nastanu kao posledica svih takvih dugova i obaveza koje su odgovornost relevantne Strane prema Tački 4.2(a) ovog Priloga i Tački 4.2(b) ovog Priloga.

### **4.3 Tereti**

Bilo koji prenos Koncedentu (ili njegovom predstavniku) Projektnih objekata, kako je to primjenjivo, će biti bez ikakvih Tereta.

#### 4.4 Načini zatvaranja

Koncesionar i Koncedent se slažu da izvrše prenos ili predaju Koncesionarevih prava, položaja i interesa u Projektnim objektima, kako je primjenjivo, i isplatu Otkupne cijene tako da umanje administrativne troškove takvog prenosa ili predaje.

#### 5 Revizija održavanja

- (a) U roku od trideset (30) Dana od raskida u skladu sa Članom 20 Ugovora, Koncesionar će na svoj sopstveni trošak i izdatak, predati Koncedentu izvještaj od strane kvalifikovanog inženjera (uključujući inženjersko konsultantsko društvo) dobre reputacije, razumno prihvatljivog za Koncedenta u kom će:
  - (i) potvrditi da su na Dan sačinjavanja izvještaja, Projektni objekti, kako je primjenjivo, u stanju popravke i održavanja predviđenih Bitnim ugovorima (uključujući odgovarajuće zalihe rezervnih djelova), zajedno sa izvještajima inspekcije, testovima i drugim podacima odgovarajućim da potkrepe zaključke koji su iznijeti u tom izvještaju, ili
  - (ii) ukoliko to nije slučaj, navešće spisak neslaganja i/ili nedostataka u tom planu stanja i sanacije i očekivanih troškova rada potrebnog za saniranje takvih neslaganja i nedostataka što je prije razumno izvodljivo i u svakom slučaju prije Dana otkupa.
- (b) Ukoliko taj izvještaj sadrži plan sanacije, Koncesionar će na svoj sopstveni izdatak i trošak u potpunosti ispraviti takva neslaganja i nedostatke u skladu sa inženjerovim planom sanacije, sadržanom u izvještaju prije Dana otkupa.
- (c) Koncesionar će u roku od trideset (30) Dana od dostavljanja inženjerovog izvještaja položiti sredstva na računu sa posebnom namjenom („*escrow račun*“) dovoljna da obezbjede potpuno izvršenje takvog plana. Sredstva koja budu na escrow računu biće oslobođena sa escrow računa isključivo radi plaćanja izvršenog rada radi izvršenja plana sanacije. Nakon završetka svih potrebnih radova opravke, kako je inženjer odobrio, sva sredstva koja ostanu na escrow računu će biti vraćena Koncesionaru.
- (d) Nakon završetka bilo kog rada zahtjevanog da bude preduzet prema izvještaju, inženjerov izvještaj biće ažuriran u roku od petnaest (15) Dana, a ova Tačka 5 će se primjeniti na tako ažurirani izvještaj.
- (e) U mjeri u kojoj Koncesionar ne završi zahtjevan rad do Dana otkupa, troškovi koji otuda nastanu (kako je navedeno u izvještaju inženjera, sa eventualnim ažuriranjima) će biti odbijeni od bilo kojih iznosa dugovanih Koncesionaru.



## 6 Revizija uticaja na životnu sredinu

- (a) U roku od trideset (30) Dana od raskida u skladu sa Članom 21 Ugovora, Koncesionar će predati Koncedentu izvještaj o inspekciji pripremljen od strane kvalifikovanog inženjera (uključujući inženjersko konsultantsko društvo) iz oblasti zaštite životne sredine sa dobrom reputacijom, koje izabere Koncesionar i koje je razumno prihvatljivo za Koncedenta u kom će:
- (i) potvrditi da na Dan izvještaja ne postoje Narušavanje stanja životne sredine na, u ili ispod HE na Morači, ili
  - (ii) ukoliko taj kvalifikovani inženjer / konsultantsko društvo nije u stanju da izda takvu potvrdu usled prisustva Narušavanja stanja životne sredine, dostaviće spisak u kom identifikuje prisutna Narušavanja stanja životne sredine i obim zagađenja u odgovarajućim detaljima i procjenjene troškove za efektivno saniranje tog zagađenja i dostaviće plan saniranja i obradiće druga pitanja od značaja za zaštitu životne sredine, na razuman zahtjev Koncedenta u pisanom obliku.
- (b) Ukoliko izvještaj kvalifikovanog inženjera / konsultantskog društva uključuje plan sanacije, Koncesionar će u roku od trideset (30) Dana od dostavljanja izvještaja konsultantskog društva ili bilo kog ažuriranja istog, položiti sredstva na račun sa posebnom namjenom („*escrow račun*“) dovoljna da obezbijede potpuno izvršenje plana. Sredstva koja budu na escrow-u biće oslobođena sa escrow računa samo radi plaćanja izvršenog rada na izvršenju plana saniranja. Nakon završetka svih potrebnih radova sanacije, potvrđenog od strane kvalifikovanog inženjera / konsultantskog društva za pitanja životne sredine, ili na Zatvaranju otkupa, sva sredstva koja ostanu na escrow računu će biti vraćena Koncesionaru.
- (c) Nakon završetka bilo koje radnje sanacije koju je potrebno preduzeti prema izvještaju kvalifikovanog inženjera / konsultantskog društva, izvještaj će biti ažuriran u roku od petnaest (15) Dana, a ovaj Član 6 će se primjeniti na ažurirani izvještaj.
- (d) U mjeri u kojoj Koncesionar ne završi potrebnu sanaciju do Dana otkupa, troškovi koji otuda nastanu (kako je navedeno u izvještaju kvalifikovanog inženjera / konsultantskog društva, uz eventualna ažuriranja) će biti odbijeni od bilo kojih dugovanih iznosa Koncesionaru.

## **7 Obračun i sravnjenje Otkupne cijene; Kompenzacija**

### **7.1 Obračun i sravnjenje Otkupne cijene**

- (a) Koncesionar će predati izjavu Računovođama u roku od trideset (30) Dana nakon dostavljanja Obavještenja o otkupu u kojoj će navesti privremeno određenje Otkupne cijene za Otkup.
- (b) Računovođe će biti odgovorne za reviziju Koncesionarovog privremenog određenja Otkupne cijene i u roku od petnaest (15) Dana od prijema takvog određenja ili u dužem roku koliko je Računovođama razumno potrebno, izdati potvrdu Koncesionaru (sa kopijom za Koncedenta) u kojoj potvrđuju:
  - (i) da je Otkupna cijena navedena u izjavi prikladno određena; ili
  - (ii) ukoliko, po njihovom mišljenju, nije prikladno određena, Otkupnu cijenu određenu od strane Računovođa.
- (c) Osim u slučaju očigledne greške, potvrda Računovođa će biti konačna i obavezujuća.
- (d) Računovođe će postupati kao stručnjaci a ne kao sudije. Razumni troškovi i izdaci Računovođa snosiće se na sledeći način:
  - (i) ukoliko se Projektni objekti, kako je to primjenjivo, prenose shodno Tački 22.1 Ugovora, od strane Koncesionara;
  - (ii) ukoliko se Projektni objekti, kako je to primjenjivo, prenose shodno Tački 22.2 ili Tački 22.3 Ugovora, od strane Koncedenta; i
  - (iii) ukoliko se Projektni objekti, kako je to primjenjivo, prenose shodno Tački 22.4 Ugovora, jednako između Strana.
- (e) Računovođe će biti ovlašćene na pristup Koncesionarevim prostorijama i Koncesionarovim dnevnicima, spisima i drugim dokumentima u svrhu sprovođenja revizije, a svaka od Strana će odmah dostaviti na zahtjev Računovođa, sve dokumente i informacije koje Računovođe zahtjevaju u svrhu obavljanja njihove uloge shodno ovom Članu 7.

### **7.2 Kompenzacija drugih iznosa dugovanih Koncedentu**

Ako Koncesionar propusti da plati bilo koju sumu, koju je obavezan da plati Koncedentu ili PRENOS-u shodno Bitnom ugovoru, takav iznos biće odbijen od odgovarajuće Otkupne cijene.

## **8 Zatvaranje otkupa**

### **8.1 Zatvaranje**

Zatvaranje prenosa Projektnih objekata, kako je to primjenjivo, shodno Obavještenju o otkupu (“**Zatvaranje otkupa**”) će se dogoditi na Dan otkupa u onom mjestu u Crnoj Gori i u ono vrijeme o kom Koncedent može obavjestiti Koncesionara, a takvo obavještenje će biti dato najkasnije do 10:00 časova petog Radnog dana prije Dana otkupa.

### **8.2 Dostavljanje**

Na Zatvaranju otkupa, Koncesionar će predati ili obezbjediti Koncedentu ili njegovom predstavniku:

- (a) dokumente o prenosu, transferu, ustupanju, novaciji, notarske isprave i druge dokumente (uredno snabdjevene pečatom ili potpisane kao isprava Koncesionara) zajedno sa povezanim dokumentima o pravima, a na razuman zahtjev Koncedenta, u cilju ispunjenja zahtjeva iz Tačke 3 ovog Priloga i prenijeti na Koncedenta sva prava na stvari i imovinu koja se u njoj navodi i omogućiti Koncedentu da preuzme i uđe u posjed Projektnih objekata, kako je to primjenjivo; i
- (b) državinu na Projektnim objektima, kako je to primjenjivo.

### **8.3 Isplata Otkupne cijene**

- (c) Po postupanju Koncesionara u skladu sa odredbama Tačke 8.2 ovog Priloga, Koncedent će platiti Otkupnu cijenu u Eurima na bankovni račun Koncesionara označenog od strane Koncesionara najmanje tri (3) Radna dana prije predloženog Dana zatvaranja otkupa.
- (d) Ukoliko je nametnut ili odbijen bilo koji Porez od uplata Koncedenta prema Koncesionaru u vezi sa prenosom HE na Morači na Koncedenta, onda će svako takvo plaćanje biti uvećano za iznos takav da će Koncesionar primiti onoliki iznos za HE na Morači kao da takvi Porezi nijesu nametnuti ili odbijeni.

## **9. Obuka zaposlenih**

- (a) Koncesionar će, o sopstvenom trošku i izdatku, obučiti Koncedentove zaposlene ili lica koja je on imenovao, za rad i održavanje Projektnih objekata, kako je to primjenjivo, tako da će Koncedentovi zaposleni (ili lica koja je on odredio) biti u potpunosti sposobni za rad i održavanje Projektnih objekata na Dan otkupa.

- (b) Koncedent će odrediti zaposlene koje će Koncesionar obučiti za rad i održavanje Projektnih objekata najkasnije četiri (4) mjeseca prije Dana otkupa. Koncesionar će započeti obuku najkasnije tri (3) mjeseca prije Dana otkupa.

## **Prilog 4**

### **Nacrt Ugovora o novaciji**

**OVAJ UGOVOR O NOVACIJI (“Ugovor”)** je zaključen Dana [•] (“**Dan zaključenja**”) između:

- (1) [Sponzor] (“**Sponzor**”), [•] osnovano u skladu sa pravom [•], sa sjedištem u [•];
- (2) [Društvo] (“**Društvo**”), osnovano u skladu sa propisima Crne Gore, sa sjedištem u [•]; i
- (3) Države Crne Gore koju predstavlja Ministarstvo Ekonomije, na osnovu odluke Skupštine [•] od [•], kao (“**Koncedent**”).

Sponzor, Društvo i Koncedent su u daljem tekstu pojedinačno označeni kao “**Strana**” a zajedno kao “**Strane**”.

### **PREAMBULA**

A. Država Crna Gora ima namjeru da uključi privatni sektor u projekat izgradnje hidroelektrana u cilju korišćenja hidroenergetskog potencijala rijeke Morače koji uključuje:

(i) projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje, izgradnju, upravljanje, održavanje i revitalizaciju hidroelektrana na rijeci Morači od strane Koncesionara i prenos tih hidroelektrana na Koncedenta nakon isteka Koncesionog perioda (kako je definisano),

(ii) projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje, izgradnju Prenosne mreže neophodne za povezivanje ovih hidroelektrana na Prenosni sistem PRENOSA, (kako što je niže definisano) od strane Koncesionara i transfer prenosne mreže na PRENOS u skladu sa Ugovorom o upravljanju i korišćenju Prenosne mreže (kako je definisano),

(iii) projektovanje, istraživanje, inženjering, finansiranje i izgradnju svih puteva koji se moraju izmjestiti ili novih puteva koji su neophodni da zamjene one puteve koji su postali neupotrebljivi izgradnjom HE na Morači (kao što je niže definisano), Prenosne mreže (kao što je niže definisano) ili poplavljenog Potopljenog zemljišta (kao što je niže definisano) od strane Koncesionara i prenos ovih puteva na Koncedenta,

(iv) eksproprijacija od strane Koncedenta svog zemljišta potrebnog u vezi sa izgradnjom HE na Morači, Prenosne mreže odnosno Projektnih puteva (kako je niže definisano) ili potrebnog u vezi sa potapanjem Potopljenog zemljišta; i

(v) sanacija kompleksa manastira Morača od strane Koncedenta.

(“Projekat”);

- B. Sponzor je Dana [●] zaključio ugovor o koncesiji („Ugovor o koncesiji“) sa Koncedentom radi realizacije Projekta;
- C. Sponzor je osnovao Društvo, privredno društvo organizovano u skladu sa Propisima Crne Gore (kao što je niže definisano) u njegovom potpunom vlasništvu u svrhu realizacije Projekta, u skladu sa odredbama Ugovora o koncesiji;
- D. U skladu sa Ugovorom o koncesiji i radi omogućavanja realizacije Projekta od strane Društva, Sponzor ima namjeru da novira Ugovor o koncesiji na Društvo, nakon čega će Društvo realizovati Projekat.

**STOGA**, Strane su saglasne o sledećem:

## **Član 1** **Definicije; Tumačenje**

### **1.1 Definicije**

U ovom Ugovoru, osim ukoliko kontekst nalaže drugačije, termini napisani velikim početnim slovom imaju značenje koje im je dodijeljeno u nastavku.

“Povezano lice” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Ugovor” – ima značenje koje je dato ovom terminu u uvodnoj odredbi.

“Radni dan” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Društvo” – ima značenje dato ovom pojmu u uvodnoj odredbi.

“Koncesioni period” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Ugovor o koncesiji” – Ugovor o koncesiji zaključen između Koncedenta i Sponzora u svojstvu Koncesionara Dana [●] u vezi sa Projektom koji će biti noviran na Društvo u skladu sa odredbama ovog Ugovora.

“Koncesionar” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji;

“Osnivački akti” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Dan” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Standardi zaštite životne sredine” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Dan zaključenja” – ima značenje dato ovom pojmu u uvodnoj odredbi.

“Koncedent” – ima značenje dato ovom pojmu u uvodnoj odredbi.

“Propisi Crne Gore” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Zajmodavac” – ima značenje dato u Ugovoru o koncesiji.

“HE na Morači” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Prenosna mreža” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Strana“ ili “Strane“ – ima značenje dato ovom pojmu u uvodnoj odredbi.

“Lice” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“PRENOS” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji .

“Projekat“ – ima značenje dato ovom pojmu u preambuli.

“Projektni ugovori“ – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Projektni putevi” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Državni organ” – ima značenje dato ovom pojmu u Ugovoru o koncesiji.

“Sponzor“ – ima značenje dato ovom pojmu u uvodnoj odredbi.

## 1.2 Tumačenje

- (a) U ovom Ugovoru, osim ukoliko je očigledna suprotna namjera:
  - (i) Jednina uključuje množinu i suprotno;
  - (ii) Upućivanje na bilo koje Lice uključuje i njegove pravne sledbenike ali, ako je to primjenjivo, samo ukoliko takvi pravni sledbenici nijesu zabranjeni ovim Ugovorom, i upućivanje na Lice u određenom svojstvu isključuje to Lice u bilo kom drugom svojstvu ili kao pojedinca;
  - (iii) Upućivanje na jedan rod uključuje i drugi rod;
  - (iv) Upućivanje na bilo koji ugovor ili dokument označava takav ugovor ili dokument sa izmjenama odnosno dopunama i na snazi u skladu sa njegovim odredbama;
  - (v) Upućivanje na bilo koji propis ili odredbu propisa uključuje upućivanje na bilo koju izmjenu ili ponovno usvajanje istog i bilo koju odredbu koja bude zamijenila takav propis ili odredbu propisa;
  - (vi) “ispod,” “ovog,” “uz ovo” i riječi sličnog značenja smatraće se upućivanjem na ovaj Ugovor kao cjelinu a ne na pojedinu Tačku, Prilog ili drugu njegovu odredbu;
  - (vii) “uključujući” (zajedno sa povezanim terminom “uključuje”) znači uključujući bez ograničavanja opštosti opisa datog prije tog termina;
  - (viii) U vezi sa određenjem bilo kog perioda vremena “od” znači “od uključujući” a “do” znači “do isključujući”; i
  - (ix) Upućivanje na dokumente ili ugovore smatraće se upućivanjem na sve anekse, dodatke, priloge, ili izmjene i dopune istog.
- (b) Sadržaj i naslovi u ovom Ugovoru su samo radi upućivanja i ne predstavljaju dio ovog Ugovora i neće biti uzeti u obzir prilikom tumačenja ovog Ugovora.
- (c) Upućivanje u tekstu Ugovora na Članove, Tačke i Priloge (i Anekse istog) je na Članove, Tačke i Priloge (i Anekse) ovog Ugovora, osim ukoliko je drugačije navedeno. Upućivanje u bilo kom Prilogu (ili Aneksu) na Članove i Tačke Ugovora je upućivanje na tekst ovog Ugovora, osim ukoliko je drugačije navedeno.



- (d) U ispunjavanju svojih obaveza i dužnosti, i u obezbeđivanju procjena po ovom Ugovoru svaka Strana će imati obavezu da postupa u dobroj vjeri.
- (e) Osim ukoliko je drugačije navedeno u ovom Ugovoru, upućivanje na vrijeme znači upućivanje na Centralno-evropsko standardno vrijeme ili Centralno-evropsko ljetnje vrijeme, koje bude primjenjivo.
- (f) Ovaj Ugovor je dogovoren između Strana koje su imale pravne zastupnike i pravila tumačenja koja inače nalažu da ovaj Ugovor bude tumačen na štetu neke od Strana neće biti primjenjiva na tumačenje ovog Ugovora.
- (g) U slučaju konflikta između odredbi ovog Ugovora i bilo kog Priloga ili Aneksa, prednost će imati odredbe ovog Ugovora.

## **Član 2**

### **Zamjena i oslobađanje**

#### **2.1 Zamjena i oslobađanje**

Od Dana potpisivanja:

- (a) Društvo zamjenjuje Sponzora u Ugovoru o koncesiji na način da je Društvo, a ne Sponzor, od početka bilo Strana u Ugovoru o koncesiji; i
- (b) Društvo je obavezano i mora ispuniti, poštovati i pridržavati se svih odredaba Originalnog ugovora o koncesiji i preuzima na sebe sve odgovornosti i obaveze identične onima koje je Sponzor imao po osnovu Originalnog ugovora o koncesiji i uživaće sva prava, koristi, i interese koje je imao Sponzor po osnovu Originalnog ugovora o koncesiji.

## **Član 3**

### **Izjave i garancije**

#### **3.1 Izjave i garancije Sponzora**

Sponzor izjavljuje i garantuje Koncedentu sledeće:

- (a) Sponzor je punovažno osnovan i postoji u skladu sa pravom [•];
- (b) Zaključenje i ispunjenje ovog Ugovora od strane Sponzora je punovažno odobreno svim odgovarajućim korporativnim radnjama;
- (c) Ovaj Ugovor je punovažno zaključen i isti predstavlja zakonsku i važeću obavezu Sponzora, koja može biti izvršena protiv njega u skladu sa njegovim odredbama, s tim što, u odnosu na izvršivost pravnih sredstava,

važe ograničenja ustanovljena Propisima Crne Gore koji regulišu oblast stečaja, insolventnosti, reorganizacije, moratorijuma ili drugih sličnih propisa koji imaju uticaj na izvršivost prava povjerilaca i opštim principima pravičnosti;

- (d) Zaključenje i ispunjenje ovog Ugovora nije u suprotnosti sa bilo kojom odredbom, niti predstavlja kršenje bilo koje zaloge, hipoteke ili drugog bitnog ugovora koji obavezuje Sponzora ili bilo koje važeće naredbe bilo kog suda, ili bilo koje regulatorne agencije ili drugog tijela kome Sponzor podliježe;
- (e) Zaključenje i ispunjenje ovog Ugovora od strane Sponzora, poštovanje njegovih odredbi i realizacija Projekta nije niti će biti u suprotnosti niti će imati za posledicu kršenje Osnivačkih akata Sponzora ili bilo koje odredbe, uslova ili norme bilo kog Propisa Crne Gore ili bilo koje dozvole, ili naredbe, podneske, privremene mjere, presude ili odluke bilo kog Državnog organa protiv Sponzora; i
- (f) Izjave sadržane u tačkama 4.14(a) zaključno da 4.14(c) ovog Ugovora su istinite i tačne.

### **3.2 Izjave i garancije Društva**

Društvo izjavljuje i garantuje Koncedentu sledeće:

- (a) Društvo je punovažno osnovano i postoji u skladu sa pravom [•];
- (b) Zaključenje i ispunjenje ovog Ugovora od strane Društva je punovažno odobreno svim odgovarajućim korporativnim radnjama;
- (c) Ovaj Ugovor je punovažno zaključen i isti predstavlja zakonsku i važeću obavezu Društva, koja može biti izvršena protiv njega u skladu sa njegovim odredbama, s tim što, u odnosu na izvršivost pravnih sredstava, važe ograničenja ustanovljena Propisima Crne Gore koji regulišu oblast stečaja, insolventnosti, reorganizacije, moratorijuma ili drugih sličnih propisa koji imaju uticaj na izvršivost prava povjerilaca i opštim principima pravičnosti;
- (d) Zaključenje ovog Ugovora nije u suprotnosti sa bilo kojom odredbom, niti predstavlja kršenje bilo koje zaloge, hipoteke ili drugog bitnog ugovora koji obavezuje Društvo ili bilo koje važeće naredbe bilo kog suda, ili bilo koje regulatorne agencije ili drugog tijela kome Društvo podliježe;
- (e) Zaključenje i ispunjenje ovog Ugovora od strane Društva, poštovanje njegovih odredbi i realizacija Projekta nije, niti će biti u suprotnosti, niti će imati za posledicu, kršenje Osnivačkih akata Društva ili bilo koje odredbe, uslova ili norme bilo kog Propisa Crne Gore ili bilo koje dozvole, naredbe,

podneske, privremene mjere, presude ili odluke bilo kog Državnog organa protiv Društva; i

- (f) Izjave sadržane u tačkama 4.14(a) zaključno da 4.14(c) ovog Ugovora su istinite i tačne.

### **3.3 Izjave i garancije Koncedenta**

Koncedent izjavljuje i garantuje Sponzoru da:

- (a) Ovaj Ugovor je punovažno zaključen od strane Koncedenta i isti predstavlja zakonsku i važeću obavezu Koncedenta, koja može biti izvršena protiv njega u skladu sa njegovim odredbama a pod ograničenjem opštih principa pravičnosti;
- (b) Zaključenje ovog Ugovora nije u suprotnosti sa bilo kojom odredbom, niti predstavlja kršenje bilo koje zaloge, hipoteke ili drugog bitnog ugovora koji obavezuje Koncedenta ili bilo koje važeće naredbe bilo kog suda, ili bilo koje regulatorne agencije ili drugog tijela kome Koncedent podliježe; i
- (c) Zaključenje i ispunjenje ovog Ugovora od strane Koncedenta, poštovanje njegovih odredbi i realizacija Projekta nije, niti će biti u suprotnosti, niti će imati za posledicu, kršenje bilo koje odredbe, uslova ili norme bilo kog Propisa Crne Gore ili bilo koje dozvole, naredbe, podneska, privremene mjere, presude ili odluke bilo kog Državnog organa protiv Koncedenta.

## **Član 4 Razno**

### **4.1 Rješavanje sporova**

Odredbe Člana 24 (*Rješavanje sporova*) Originalnog ugovora o koncesiji o rješavanju sporova su sastavni dio ovog Ugovora, *mutatis mutandis*.

### **4.2 Pravni lijekovi i odricanja**

Propust bilo koje Strane da realizuje ili docnja u realizaciji bilo kog prava ili pravnog lijeka iz ovog Ugovora neće predstavljati odricanje, niti će pojedinačno ili djelimično vršenje nekog prava ili pravnog lijeka spriječiti dalje vršenje istog ili vršenje nekog drugog prava ili pravnog lijeka. Prava i pravni lijekovi iz ovog Ugovora su kumulativni sa i ne isključuju bilo koja zakonska prava ili pravne lijekove.

#### **4.3 Izmjene**

Izmjene ovog Ugovora proizvođiće dejstvo i obavezivaće Stranu samo ukoliko budu sačinjene u pisanoj formi i ako ih budu potpisali ovlašćeni zastupnici svake Strane.

#### **4.4 Koristi trećih Lica**

Ovaj Ugovor je sačinjen isključivo u korist Strana i nijedna odredba ovog Ugovora neće biti tumačena tako da u korist bilo kog Lica koje nije Strana ustanovljava neka prava, ili dužnost prema njemu, ili nivo pažnje prema njemu ili bilo kakvu odgovornost prema njemu.

#### **4.5 Nepostojanje odricanja**

Nijedna Strana neće biti oslobođena od posledica kršenja ili nepridržavanja bilo koje odredbe ovog Ugovora osim uz izričitu pisanu saglasnost svih drugih Strana. Oslobođanje dato od bilo koje Strane za bilo koje kršenje učinjeno od bilo koje druge Strane neće biti tumačeno kao odricanje od bilo kog drugog ili daljeg kršenja sličnog ili drugačijeg karaktera.

#### **4.6 Odnos između Strana**

- (a) Ovaj Ugovor se neće tumačiti niti je sačinjen u cilju osnivanja udruženja, zajedničkog ulaganja, ili ortakluka između Strana niti da nametne bilo kojoj Strani ortačku obavezu ili kakvu odgovornost.
- (b) Nijedna Strana nema pravo ni ovlašćenje da zaključi ugovor ili da preuzme obavezu, da preuzima radnje u ime druge Strane, ili da bude njen zastupnik ili predstavnik, ili da na drugi način obaveže, druge Strane i nijedna Strana neće sebe predstavljati trećem Licu kao da ima takvo pravo ili ovlašćenje.

#### **4.7 Troškovi Strana**

Osim ukoliko je drugačije ugovoreno u bilo kom drugom Projektom ugovoru, svi troškovi svake Strane, uključujući troškove i naknade zastupnika, predstavnika, savjetnika i revizora koje su Strane angažovale a u vezi sa pripremom ovog Ugovora i realizacijom Projekta, snosiće ona Strana koja je bila izložena takvom trošku, a druga Strana nema nikakvih obaveza po tom osnovu.

#### **4.8 Saglasnost**

Osim ukoliko nije drugačije predviđeno u ovom Ugovoru, kadgod je jednoj Strani potrebna saglasnost ili odobrenje druge Strane, takva saglasnost ili odobrenje neće biti bez razloga odbijena niti data sa zakašnjenjem.

#### **4.9 Jezik**

Ovaj Ugovor je sačinjen na engleskom i crnogorskom jeziku pri čemu je engleska verzija preovlađujuća.

#### **4.10 Mjerodavno pravo**

Ovaj Ugovor je sačinjen u skladu i na njega se primjenjuju Propisi Crne Gore.

#### **4.11 Cjelokupnost Ugovora**

Ovaj Ugovor je potpuni i konačan izraz saglasnosti između Strana po pitanjima sadržanim u ovom Ugovoru. Izuzimajući ostale Projektne ugovore i sporazume i drugu komunikaciju koja je u skladu sa njima potrebna, sve pismene i usmene izjave, sporazumi, ponude, ili druga komunikacija bilo koje vrste između Strana u vezi sa ovim Projektom, a prije zaključenja ovog Ugovora je ovim derogirana i stavljena van snage.

#### **4.12 Ustupanje**

Nijedna Strana ne može ustupiti bilo koja prava ili prenijeti bilo koja svoja prava ili obaveze iz ovog Ugovora bez prethodne pisane saglasnosti drugih Strana i bilo koje ustupanje učinjeno suprotno ovoj Tački je ništavo.

#### **4.13 Povjerljivost**

Odredbe Tačke 25.14 (*Povjerljivost*) o povjerljivosti Originalnog ugovora o koncesiji su sastavni dio ovog Ugovora, *mutatis mutandis*.

#### **4.14 Tvrđenje**

- (a) Sponzor i Društvo izjavljuju i garantuju da nijesu dobili, podstakli ili uticali na dodjelu ovog Ugovora ili bilo kog ugovora, odobrenja, saglasnosti, prava, interesa, privilegije, ili druge obaveze ili koristi koja se odnosi na Ugovor ili Projekat od Koncedenta ili bilo kog Državnog organa putem bilo kakve koruptivne ili nezakonite poslovne prakse.

- (b) Sponzor i Društvo izjavljuju i garantuju da su u pisanoj formi u cjelosti predočili Koncedentu sve provizije, naknade posrednika i ostale troškove i naknade (izuzimajući naknade za pružene usluge isplaćene zaposlenima kod Sponzora ili u Društvu) koje su isplaćene ili su plative bilo kom Licu u ili izvan Crne Gore u vezi sa Projektom.
- (c) Sponzor i Društvo izjavljuju i garantuju da nijesu dali niti su se saglasili da daju i neće dati niti se saglasiti da daju bilo kom Licu iz ili van Crne Gore direktno ili indirektno preko drugog Lica, uključujući tu Povezana lica, zaposlene, zastupnike, saradnike, posrednike, konsultante, menadžere, direktore, brokere, akcionare, sponzore, ili zavisna društva (i bilo kog od njihovih zaposlenih, zastupnika, saradnika, posrednika, konsultanata, menadžera, direktora, brokera, akcionara, sponzore) bilo kakvu naknadu, nagradu, mito, honorar ili protivuslugu, bez obzira da li je ista opisana kao naknada za konsultantske usluge ili drugačije, sa ciljem dobijanja, podsticanja ili uticaja na dodjelu ovog Ugovora ili bilo kog ugovora, prava, interesa, privilegije, ili druge obaveze ili koristi koja se odnosi na ovaj Ugovor ili Projekat od Koncedenta ili bilo kog Državnog organa osim one koje je izričito prikazana u skladu sa ovim.
- (d) Sponzor i Društvo prihvataju punu odgovornost i objektivno su odgovorni u slučaju davanja lažnih izjava, ne otkrivanja informacija u potpunosti, pogrešnog predstavljanja činjenica ili preduzimanja bilo koje aktivnosti na način koji osujećuje svrhu izjava i garancija sadržanih u ovom Ugovoru i izjava koje je prema Ugovoru obavezno dati. Saglasni su da će svaki ugovor, saglasnost, odobrenje, pravo, korist, privilegiju ili drugu obavezu ili korist stečena na goreopisani način biti rušljiva i bez pravnog dejstva po izboru Koncedenta.

#### **4.15 Primjerci Ugovora**

Ovaj Ugovor može biti zaključen u deset (10) originalnih primjeraka, po dva primjerka za Sponzora i Društvo i šest primjeraka za Koncedenta.

#### **4.16 Dalja uvjeravanja**

Strane će zaključiti sve dokumente koji su u razumnoj mjeri neophodni da bi se ostvarila svrha ovog Ugovora. Nijedna Strana neće bez prethodne pisane saglasnosti svih drugih Strana preduzeti ili propustiti da preduzme radnju za koju se razumno može očekivati da može da preduprijedi ili u bitnoj mjeri spriječi, omete ili dovede do docnje u realizaciji Projekta.

#### 4.17 Razdvoživost

Ukoliko sud ili drugi nadležni organ utvrdi da je neka odredba ovog Ugovora, nevažeća, ništava, protivzakonita, neizvršiva ili protivna javnom poretku, to neće uticati ni na koji način na ostale odredbe ovog Ugovora i te ostale odredbe će ostati na snazi.

#### 4.18 Djelimična nevažnost

Nezakonitost, nevažnost ili neizvršivost bilo koje odredbe ovog Ugovora u cjelini ili jednom dijelu prema zakonu neke jurisdikcije neće uticati:

- (a) na njihovu zakonitost, validnost ili izvršivost prema zakonu druge jurisdikcije;
- (b) niti na zakonitost drugih odredaba Ugovora.

**KAO POTVRDU NAPRIJED NAVEDENOG**, Strane su zaključile ovaj Ugovor u Podgorici, Crna Gora, navedenog Dana.

**Država Crna Gora**  
preko **Ministarstva ekonomije**

Od strane: \_\_\_\_\_

Ime: \_\_\_\_\_

Funkcija: \_\_\_\_\_

**[Sponzor]**

Od strane: \_\_\_\_\_

Ime: \_\_\_\_\_

Funkcija: \_\_\_\_\_

**[Društvo]**

Od strane: \_\_\_\_\_

Ime: \_\_\_\_\_

Funkcija: \_\_\_\_\_



## Prilog 5 Osiguranje

### 1 Pokrića osiguranja

Prema svojim obavezama iz Člana 18 Ugovora, Koncesionar će održavati, ili učiniti da se u punoj snazi održavaju sledeća osiguranja:

#### (a) Sveobuhvatno ili poslovno osiguranje od opšte odgovornosti

**Pokriće:** Osiguranje će obuhvatiti pokriće za proizvode i okončane operacije, odgovornost od iznenadnog/slučajnog zagađenja, ugovornu odgovornost, uključujući pokriće koje je naročito primjenjivo na obaveze iz ovog Ugovora, povreda tjelesnog ili duševnog integriteta, kao i nezavisne izvođače.

**Suma**

**osiguranja :** Ne manje od **sto miliona Eura (€ 100,000,000)** godišnje za smrt ili tjelesnu povredu (uključujući povrede tjelesnog ili duševnog integriteta) jedne ili više osoba i **sto miliona Eura (€ 100,000,000)** godišnje za gubitak ili oštećenje imovine, kao posledica bilo koje okolnosti zajedno tokom bilo koje godine.

**Učešće u šteti:** Učešće i/ili participacija koja ide uz ovo osiguranje neće prelaziti **dvadeset pet hiljada Eura (€ 25,000)** po slučaju.

**Trajanje:** Osiguranje će biti na snazi od Dana zaključenja i tokom Perioda.

**Osiguranici:** Koncesionar, Koncesionarevi Izvođači (ako je primjenjivo), Koncesionarevi dobavljači, kao i Koncedent.

**Ostalo:** Ovakva polisa će obuhvatiti klauzule zajedničke odgovornosti i solidarnog učešća pod uslovom da u slučaju tužbe jednog osiguranika za šta drugi osiguranik, osiguran po istoj polisi, može biti odgovoran, osiguranik protiv koga je tužba podignuta je osiguran na isti način kao da su izdate odvojene polise (uz priznanje da takva odredba neće povećati granicu pokrića).

Ovakvo osiguranje biće prvenstveno u interesu Koncedenta i njegovih službenika i zaposlenih, a bilo koje drugo osiguranje koje oni održavaju predstavlja osiguranje prekoračenja, a ne osiguranje sa učešćem u šteti kod takve polise.

Iznosi osiguranja koji su potrebni prema ovoj Tački 1(a) mogu biti ostvareni kupovinom od strane Koncesionara kombinacije osnovnog i osiguranja sa učešćem u šteti, sve dok ukupan iznos osiguranja ne bude u skladu sa zahtjevima iz ove Tačke 1(a).

(b) Osiguranje od auto-odgovornosti

- Pokriće: Ovo osiguranje će obuhvatiti pokriće za sopstvene, tuđe i iznajmljene automobile kako za tjelesne povrede, tako i za oštećenje imovine, a sadržaće i odgovarajuće odredbe osiguranja od objektivne odgovornosti ili slična proširenja do mjere koja se zahtjeva po Propisima Crne Gore.
- Suma osiguranja : Pojedinačni kombinovani limit ne ispod **jednog miliona Eura (€ 1,000,000)** po nesreći u odnosu na tjelesnu povredu ili oštećenje imovine.
- Trajanje: Osiguranje će biti na snazi od Dana zaključenja i tokom Perioda.
- Osiguranici: Koncesionar, Koncesionarevi izvođači (ako je primjenjivo), kao i Koncesionarevi dobavljači.
- Ostalo: Iznosi osiguranja koji su potrebni prema ovoj Tački 1(b) mogu biti ispunjeni kupovinom od strane Koncesionara kombinacije osnovnog i osiguranja sa učešćem u šteti, sve dok ukupan iznos osiguranja ne bude u skladu sa zahtjevima iz Tačke 1(b).

(c) Pokriće odgovornosti poslodavaca

- Pokriće: Ovo osiguranje će obuhvatiti pokriće za sopstvene, tuđe i iznajmljene automobile kako za tjelesne povrede, tako i za oštećenje imovine, a sadržaće i odgovarajuće odredbe osiguranja od objektivne odgovornosti ili slična proširenja do mjere koja se zahtjeva po Propisima Crne Gore.
- Suma osiguranja : **Jedan milion Eura (€ 1,000,000)** minimalna granica po slučaju godišnje.
- Trajanje: Osiguranje će biti na snazi od Dana zaključenja i tokom Perioda.
- Osiguranici: Koncesionar.
- Ostalo: Iznosi osiguranja koji su potrebni prema ovoj Tački 1(c) mogu biti ispunjeni kupovinom od strane Koncesionara kombinacije osnovnog i osiguranja sa učešćem u šteti, sve dok ukupan iznos osiguranja ne bude u skladu sa zahtjevima iz Tačke 1(c).

(d) Naknada iz osiguranja za radnike

- Pokriće: Prema zahtjevima Propisa Crne Gore.
- Suma osigurana : Prema zahtjevima Propisa Crne Gore.

Trajanje: Prema zahtjevima Propisa Crne Gore.

Osiguranici: Prema zahtjevima Propisa Crne Gore.

(e) „Svi rizici“ Osiguranje od rizika za izvođača radova

Pokriće: Projektni objekti.

Suma osiguranja : Osnovni **puni troškovi zamjene**.

Učešće u šteti: Učešće i/ili participacija koja ide uz ovo osiguranje neće prelaziti **pet miliona Eura (€ 5,000,000)** po slučaju.

Trajanje: Bilo koji period u kom Koncesionar gradi, proširuje, mijenja ili rekonstruiše Projektnu objekte, kako je primjenjivo, u skladu sa Ugovorom.

Osiguranici: Koncesionar, Koncesionarevi izvođači (ako je primjenjivo), Koncesionarevi dobavljači, kao i Koncedent.

(f) „Svi rizici“ Osiguranje imovine i mašina od loma

Pokriće: Cjelokupni Projektni objekti. Osiguranje od fizičkog oštećenja obuhvatiće pokriće za sve rizike fizičkog gubitka ili štete, uključujući za poplave i zemljotrese, kao i vulkane, cunami, oluje, ciklone, bujice i klizišta.

Suma osiguranja : **Puni troškovi zamjene**.

Učešće u šteti: Učešće i/ili participacija koja ide uz ovo osiguranje neće prelaziti **pet miliona Eura (€ 5,000,000)** po slučaju.

Trajanje: Osiguranje će biti na snazi od Dana zaključenja i tokom Perioda.

Osiguranici: Koncesionar, Koncesionarevi izvođači (ako je primjenjivo), Koncesionarevi dobavljači, kao i Koncedent.

(g) Pomorsko kargo osiguranje

Pokriće: Pokriće za gubitak ili oštećenje materijala, mašina ili opreme svih Izvođača, kao i svih podizvođača, koji se imaju koristiti ili ugraditi u Projektnim objektima tokom tranzita.

Suma osiguranja: Ne manje od vrijednosti najvećeg pojedinačnog tovara.

Učešće u šteti: Učešće i/ili participacija koja ide uz ovo osiguranje neće prelaziti **dvadeset pet hiljada Eura (€ 25,000)** po slučaju.

Period

važenja: Sve vrijeme tokom kojeg se pomorski teret prevozi u vezi sa ovim Ugovorom.

Osiguranici: Koncesionar, Koncesionarevi izvođači (ako je primjenjivo), Koncesionarevi dobavljači, kao i Koncedent.

## 2 Opšte odredbe

- (a) U mjeri u kojoj se ostaje dosledan odredbama Tačke 18.1 Ugovora, Koncesionar će izdejstvovati „slučaj“ formu polise, prije nego „istaknut zahtjev“ formu pokrića. Ako bilo koja polisa mora biti sastavljena na osnovama „istaknut zahtjev“, a takva polisa nije obnovljena ili se retroaktivni datum iz takve polise mora promijeniti, takva polisa će sadržati najšire osnove i dodatni dopunjeni produžen period pokrića za obavještanje, ili „rep“ (tail) odgovornost koja je dostupna na tržištu osiguranja za svaku takvu polisu i Koncesionar će obezbjediti dokaz da su osnovni i dodatno produženi period pokrića za obavještanje ili „rep“ (tail), dobijeni.
- (b) U svakoj polisi koja se izdaje u skladu sa Tačkom 1 ovog Priloga 5, osiguravač će obezbjediti da Koncedent dobije od osiguravača ili posrednika trideset (30) Dana ranije obavještenje o bilo kakvom otkazu bilo koje od polisa opisanih u Tački 1 ovog Priloga 5, a takvo obavještenje biće dostavljeno putem faksa i potvrđeno u pismenoj formi preporučenom poštom, ili ako je poslato iz poslovnice van Crne Gore, putem međunarodne kurirske službe.
- (c) Ako „svi rizici“ osiguranje od rizika graditelja i „svi rizici“ osiguranje imovine i mašina od loma opisanih u Tački 1(e) i Tački 1(f) ovog Priloga 5 budu obezbjeđeni od strane različitih osiguravača, biće uključene kao dio odgovarajućih polisa u zajednički sporazum o gubicima koji raspodjeljuje gubitke između odgovarajućih osiguravača.
- (d) Odredbe, uslovi i ograničenja bilo kog osiguranja čije se obezbjeđivanje zahtjeva prema ovom Prilogu 5 kao i onih osiguranja čije se obezbjeđivanje može zahtjevati po bilo kom drugom sporazumu kom Koncesionar pristupi, mogu biti zadovoljeni kupovinom pojedinačnog programa osiguranja ili uključivanjem u globalni program osiguranja matične kompanije Društva, bez bilo kakvog udruživanja limita čije se dobijanje zahtjeva prema ovom Ugovoru sa limitima sličnih polisa koje se dobijaju po drugim ugovorima.
- (e) U svakoj polisi koja se izdaje u skladu sa Tačkom 1 ovog Priloga 5, osiguravač će se odreći svih prava subrogacije protiv Koncedenta i svih njegovih ministarstava, službenika i zaposlenih i ERA i njenih zaposlenih.

- (f) Iznos pokrića čije se obezbjeđivanje zahtjeva po Tački 1 ovog Priloga 5 biće prilagođen na petogodišnjicu Dana zaključenja i svake naredne petogodišnjice koja slijedi u skladu sa izmjenama u tada preovlađujućem [**Crnogorskom potrošačkom indeksu cena**] u vezi sa vrijednošću takvog indeksa na Dan zaključenja.
- (g) Koncesionar će biti primalac naknade u vezi postupka osiguranja.

**Prilog 6**  
**Opis Projektne lokacije, Potopljenog zemljišta, Pomoćnog**  
**zemljišta**

[biće razrađeno nakon što najpovoljniji ponuđač bude izabran, u skladu sa njegovom ponudom.]

## Prilog 7

### Tehnički uslovi

#### 1 Definicije i skraćenice

“Alternativno tehničko rješenje“ – tehničko rješenje, dato u Tehničkoj ponudi, različito od Osnovnih tehničkih rješenja I i II.

“Glavni Projekat” – ima značenje koje je dato u Tački 6.4(a).

“Idejni Projekat” – ima značenje koje je dato u Tački 6.3(e) .

“Osnovno tehničko rješenje I“ – tehničko rješenje pripremljeno od strane EPCG 1989. godine u saradnji sa Energoprojektom (Srbija) i Elektroprojektom (Slovenija) koje obuhvata sistem hidroelektrana Andrijevo, Raslovići, Milunovići i Zlatica, sa kotom gornje vode u hidroelektrani Andrijevo od 285 metara nadmorske visine, ukupnom snagom sistema od 238,4 MW i prosječnom godišnjom proizvodnjom od 693,7 GWh (odnosno 721 GWh prema Tehničkoj i ekonomskoj analizi hidroelektrana na rijeci Morači pripremljenoj od strane Econ Pöyry AB u 2009. godini).

Osnovno tehničko rješenje II: tehničko rješenje koje se sastoji iz (i) za hidroelektrane Raslovići, Milunovići i Zlatica tehničkog rješenja pripremljenog od strane EPCG 1989. godine u saradnji sa Energoprojektom (Srbija) i Elektroprojektom (Slovenija), i (ii) za hidroelektranu Andrijevo tehničkog rješenja prema Vodoprivrednoj osnovi Crne Gore. Osnovno tehničko rješenje II obuhvata sistem hidroelektrana Andrijevo, Raslovići, Milunovići i Zlatica, sa kotom gornje vode u hidroelektrani Andrijevo od 250 metara nadmorske visine, ukupnom snagom od 238,4 MW, i prosječnom godišnjom proizvodnjom od 616 GWh.

“MDE” ili „Maksimalni projektovani zemljotres“ – kako je dato u okviru ICOLD.

“PBX sistem” – ima značenje koje je dato u Tački 2.4(b).

“Plan kontrole kvaliteta” – ima značenje koje je dato u Tački 4.1(a).

“Politika zdravlja i zaštite” – ima značenje koje je dato u Tački 5(a).

“Privremeni radovi” – Onaj dio EPC radova koji imaju funkciju samo tokom projektovanja, istraživanja, inženjeringa i izgradnje HE na Morači i Prenosne mreže.

“Projektni plan” – ima značenje koje je dato u Tački 6.4(a) .

“Službenik za bezbjednost” – ima značenje koje je dato u Tački 5.

“Stalni radovi” – Onaj dio EPC radova koji ne spada u Privremene radove.

“Ugovorni zahtjevi” – Projektni zahtjevi koji su navedeni u Planu realizacije projekta.

“Zaštitni releji” – ima značenje koje je dato u Tački 2.5(a).

Ostali pojmovi korišćeni u ovom Prilogu koji počinju sa velikim početnim slovom imaju značenje dato u Prilogu 1.

## **2 Opšti Tehnički uslovi**

### **2.1 Opšti uslovi**

- (a) HE na Morači, Prenosna mreža i Projektni putevi projektovaće se na optimalan način tako da se njima može bezbjedno, pouzdano i ekonomično upravljati i da odgovaraju njihovoj namjeni. Projekti objekata će biti takvi da omogućavaju njihovo brzo i lako održavanje, bezbjednost i sposobnost za stalan rad uz minimalnu pažnju i održavanje.
- (b) HE na Morači i Prenosna mreža projektovaće se za lokalno i daljinsko upravljanje.
- (c) Svi privremeni i stalni putevi će biti projektovani i izvedeni u skladu sa Propisima Crne Gore.
- (d) Stalni pristupni putevi će omogućiti neophodan transport, tokom cijele godine, za vrijeme izgradnje, rada i održavanja EPC radova.
- (e) Sistemi prenosa vode omogućiće da neophodna ispuštanja budu bezbjedna i pouzdana pod određenim glavnim uslovima. Svi kapaciteti za ispuštanje će imati sposobnosti za ispunjavanje funkcionalnih zahtjeva.
- (f) Omogućiće se redovna inspekcija i održavanje cjelokupne opreme i izvedenih radova tokom radnog veka HE na Morači. Za te operacije omogućiće se lak pristup i osiguraće se bezbjednost.
- (g) Spoljašnjost brana, mašinskih sala i ostalih zgrada uklopiće se u prirodno okruženje, a arhitektonski izgled će biti u skladu sa njihovom funkcijom i ambijentom, kao i sa dobrom projektantskom praksom.

### **2.2 Građevinski radovi**

- (a) Koncesionar će projektovati i uraditi sve građevinske radove i Radove na putevima kao što je dato u Prilogu 8 Ugovora o koncesiji.
- (b) Koncesionar će prezentovati i dati opis glavnih karakteristika kao i projekte građevinskih radova u okviru Idejnog projekta. Koncedent će izvršiti reviziju i dati saglasnost. Dokumentacija će minimalno sadržati informacije o sledećem:
  - (i) Brane, mašinske sale, razvodna postrojenja, pomoćni objekti, pristupni putevi, kopovi, kamenolomi i deponije.



- (ii) Instalacije (elektro, vodovodne, kanalizacione, itd.).
  - (iii) Geološki i seizmički podaci.
  - (iv) Hidrologija i protoci, uključujući i ekološke protoke.
  - (v) Programi čišćenja akumulacija.
  - (vi) Programi za zdravlje i zaštitu na radu.
- (c) Koncesionar će prezentovati i dati opis detaljnih specifikacija i projekte građevinskih radova i Radova na putevima u okviru Glavnog projekta. Koncedent će izvršiti reviziju i dati saglasnost.
- (d) Koncesionar će zajedno sa Koncedentom definisati odabrane elemente konstrukcije kao i izbor izvođača građevinskih radova i Izvođača radova na putevima na osnovu čega će dobiti pisanu saglasnost Koncedenta.
- (e) Koncesionar će pripremiti plan korišćenja puteva u lokalnom transportu između objekata na gradilištu i dostaviti Koncedentu na reviziju i odobrenje.
- (f) Koncedent će izvršiti reviziju i dati saglasnost i odobrenje nad sledećim:
- (i) Programe i test protokole za materijale i građevinske konstrukcije u toku izvođenja radova.
  - (ii) Programe i protokole periodičnog testiranja i održavanja u toku eksploatacije.
  - (iii) Izvještaj o stabilnosti svih građevinskih konstrukcija obuhvaćenih projektom.
  - (iv) Izvještaj o vodootpornosti konstrukcija i akumulacija.
  - (v) Sve ostale programe i protokole u skladu sa Propisima Crne Gore.

### **2.3 Oprema hidroelektrana i nadzemnih vodova**

- (a) Koncesionar će izvršiti projektovanje, nabavku, instalaciju i puštanje u pogon cjelokupne opreme hidroelektrana i nadzemnih vodova kao što je specificirano u Prilogu 8 Ugovora o koncesiji.
- (b) Koncesionar će prezentovati i dati opis glavnih karakteristika kao i projekte opreme hidroelektrana i nadzemnih vodova u okviru Idejnog projekta. Koncedent će izvršiti reviziju i dati saglasnost. Dokumentacija će minimalno sadržati informacije o sledećem:
- (i) Turbine, generatori i transformatori.

- (ii) Visokonaponska, srednjenaponska i niskonaponska oprema razvodnih postrojenja.
  - (iii) Sistemi mjerenja i zaštite hidroelektrana.
  - (iv) Telekomunikacije i sistemi upravljanja hidroelektrana.
  - (v) Pomoćna oprema hidroelektrana.
  - (vi) 220 kV, 110 kV i 35 kV nadzemni vodovi, uključujući podatke o stubovima, provodnicima, spojnoj i ovjesnoj opremi, izolatorima, telekomunikacionim i upravljačkim sistemima, zaštitama i mjerenjima.
- (c) Koncesionar će prezentovati i dati opis glavnih karakteristika sa detaljnim specifikacijama i izvođačkim crtežima, kao i projekte za svu opremu hidroelektrana i nadzemnih vodova u okviru Glavnog projekta. Koncedent će izvršiti reviziju i dati saglasnost.
- (d) Koncedent će izvršiti reviziju i dati saglasnost za izbor opreme, proizvođača kao i izvođača radova na instalaciji, testiranju i puštanju u rad.
- (e) Koncedent će izvršiti reviziju i dati saglasnost za plan transporta opreme od fabrike do gradilišta.
- (f) Koncesionar će podnijeti Koncedentu na reviziju i saglasnost sledeće:
- (i) Programe i procedure fabričkih ispitivanja i pribavljanja atesta.
  - (ii) Instrukcije proizvođača za montažu i testiranje opreme, upravljanje i održavanje.
  - (iii) Programe i protokole za predsinhronizaciju, postsinhronizaciju, ispitivanje i puštanje u rad, i testove pouzdanosti rada.
  - (iv) Programe i protokole za periodična testiranja i održavanja u toku upravljanja i održavanja u skladu da instrukcijama proizvođača opreme.
  - (v) Sve ostale programe i protokole u skladu sa Propisima Crne Gore.

## **2.4 Telekomunikacioni sistemi**

- (a) Koncesionar će obezbediti i instalirati kompletan telekomunikacioni sistem u svakoj od hidroelektrana, trafostanicama Prenosne mreže i Nacionalnom dispečerskom centru. Telekomunikacioni sistem će obezbediti govornu komunikaciju i razmjenu podataka za potrebe osoblja hidroelektrana i za potrebe prenosa podataka unutar hidroelektrana, kao i za potrebe osoblja u trafostanicama Prenosne mreže i Nacionalnom dispečerskom centru .

- (b) Telekomunikacioni sistem će se nadovezivati na postojeći sistem kućnih telefonskih centrala („**PBX sistem**“) u okviru kontrolnih soba trafostanica Prenosne mreže i Nacionalnog dispečerskog centra da bi se omogućila govorna komunikacija između hidroelektrana, trafostanica Prenosne mreže i Nacionalnog dispečerskog centra. Koncesionar će ustanoviti stanje postojećeg sistema kućnih telefonskih centrala, obezbjediti cjelokupnu komutacionu opremu i programirati je tako da se integriše sa postojećim sistemom. Veze između sistema postojećih kućnih telefonskih centrala i kućnih telefonskih centrala hidroelektrana biće usklađene sa lokalnim telefonskim provajderom.
- (c) Na svakoj od hidroelektrana biće obezbjeđene analogne linije za povezivanje faks mašina.
- (d) Telekomunikacioni sistem će obuhvatati komutacionu opremu, multipleksere, razvod kablova, uređaje za prenaponsku zaštitu, telefonske utičnice, telefonske aparate i sve konvertorske module koji su neophodni za interfejs sa telemetrijskim sistemima i sistemima daljinske zaštite.
- (e) Kontrolni kablovi unutar hidroelektrana i telekomunikacione veze izvan hidroelektrana biti izvedene mrežom optičkih kablova.
- (f) Biće obezbjeđena mogućnost za proširenje telekomunikacionog sistema za 15%.

## **2.5 Zaštitni uređaji**

- (a) Koncesionar će instalirati Zaštitne releje na svakoj od hidroelektrana i trafostanica Prenosne mreže za zaštitu generatora i druge opreme od oštećenja izazvanih kvarom ili neregularnim uslovima tokom rada HE na Morači u elektroenergetskom sistemu. Zaštitni releji će štiti sisteme niskog i srednjeg napona, generatore i pomoćnu opremu za generatore, kao i Prenosnu mrežu i za nju vezanu opremu.
- (b) Koncesionar će biti odgovoran za sva setovanja zaštita u okviru hidroelektrana sve do granice na nivou Prenosne mreže koja će biti definisana Ugovorom o priključenju na prenosni sistem između Koncesionara i PRENOS-a.
- (c) Svi Zaštitni releji će biti multifunkcionalni mikroprocesorski uređaji sa mogućnošću međusobne komunikacije. U cilju obezbjeđivanja pouzdanog rada, u slučaju kvara jednog od uređaja, biće obezbjeđeni redundantni Zaštitni releji za generatore radi pouzdanosti u slučaju da se jedan uređaj pokvari. Zaštita će uključivati prekostrujnu, zemljospojnu, diferencijalnu, zaštitu od nesimetričnog opterećenja, od gubitka pobude, pod i nadfrekventnu zaštitu, ali neće biti ograničena ovim spiskom.
- (d) Koncesionar će uraditi studiju proračuna kratkih spojeva i setovanja zaštitnih uređaja (Zaštitnih releja). Podešavanja će obezbjediti selektivnost zaštitnih uređaja u zavisnosti od mjesta kvara. Zaštita postrojenja će takođe biti u

koordinaciji sa zaštitom u Prenosnoj mreži kako bi se obezbjedilo da zaštita hidroelektrana izoluje svaki kvar prije no što odreaguje zaštita Prenosne mreže.

- (e) Na svakoj od hidroelektrana na Morači će se obezbjediti GPS sat za uspostavljanje zajedničke vremenske osnove za dijagnostiku rada zaštitnih uređaja.
- (f) Uz adekvatno tehničko obrazloženje, Koncedent ili PRENOS mogu zahtjevati od Koncesionara proširenje tehničkih zahtjeva u pogledu Zaštitnih releja. Zahtjevana proširenja će biti odrađena u razumnom vremenskom roku u skladu sa aktuelnim uslovima. Koncedent, odnosno PRENOS imaju pravo da vrše nadzor u djelu svih radova vezanih za Zaštitne releje.

### **3 Planiranje i projektovanje EPC radova i Radova na putevima**

#### **3.1 Seizmički uslovi projekta**

- (a) Svi projekti Stalnih radova uzimaće u obzir opterećenja zemljotresom, kako HE na Morači, Prenosna mreža i Projektni putevi ne bi bili ugroženi u slučaju pojave zemljotresa koji po snazi i karakteristikama odgovara maksimalnom projektovanom zemljotresu („MDE“).

#### **3.2 Tolerancije**

- (a) Koncesionar će predložiti tolerancije koje će se koristiti za EPC radove i Radove na putevima, koje će biti predmet odobrenja od strane Koncedenta.

#### **3.3 Obilježavanje Radova**

- (a) Koncesionar će sprovesti obilježavanje EPC radova i Radova na putevima, uključujući osnivanje svih referentnih tačaka za ispitivanja, repere, i kontrolne objekte.

#### **3.4 Privremeni radovi**

- (a) Koncesionar će obezbjediti da svi Privremeni radovi budu valjano projektovani i odrađeni, uzimajući u obzir bezbjednost Lica u toku Privremenih radova. Koncesionar će biti odgovoran za sve troškove koji nastanu u vezi sa projektovanjem, izgradnjom i izvođenjem Privremenih radova.

#### **3.5 Zaštita Radova**

- (a) Svi završeni EPC radovi i Radovi na putevima biće zaštićeni od oštećenja, uključujući oštećenja koja bi mogla da nastanu usled drugih građevinskih aktivnosti.

- (b) EPC radovi i Radovi na putevima neće se izvoditi u vremenskim uslovima koji mogu negativno uticati na kvalitet EPC radova, osim u slučaju da se obezbijedi odgovarajuća zaštita, koja je prihvatljiva za Koncedenta.
- (c) Stalni radovi u izgradnji i materijali za takve Stalne radove biće zaštićeni od izlaganja vremenskim uslovima koji mogu negativno da utiču na kvalitet i performanse Stalnih radova i materijala.

## **4 Ispitivanje i Kvalitet**

### **4.1 Opšte**

- (a) Koncesionar će uspostaviti, zajedno sa Glavnim projektom HE na Morači, Prenosne mreže i Projektnih puteva programe i procedure za testiranje svih materijala, opreme i radova u skladu sa određenim standardima, pri čemu će takvi postupci ocjene i kontrole kvaliteta biti specificirani u okviru plana kontrole kvaliteta („**Plan kontrole kvaliteta**“).
- (b) Koncesionar će na osnovu preliminarnih testova opisanih u Aneksu 1 pripremiti detaljan paket programa i procedura u okviru ugovorenih testova iz Priloga 8 Ugovora o koncesiji Koncedent će revidovati sve procedure i dati saglasnost najkasnije deset (10) dana prije početka svakog pojedinog testa. Koncedent će dostaviti Koncesionaru sve komentare/primjedbe od strane Nezavisnog Inženjera ili samog Koncedenta u roku od pet (5) dana od dana prijema. Koncesionar, Koncedent i Nezavisni Inženjer će se maksimalno potruditi da finalni programi i procedure budu spremni najkasnije deset (10) dana od podnošenja komentara/primjedbi od strane Koncedenta.
- (c) Na zahtjev Koncedenta, Koncesionar će odmah obezbjediti uvjerenja i protokole o svakom takvom testiranju, uključujući sva uvjerenja i protokole o testiranju za naznačene materijale, opremu i radove.

### **4.2 Fabrički testovi**

- (a) Svi materijali i oprema koji su u vezi sa EPC radovima i Radovima na putevima ili koji su namjenjeni za ugradnju u okviru EPC radova i Radova na putevima će, dok su u procesu proizvodnje u fabričkim objektima proizvođača, Koncesionarovim objektima ili u objektima bilo kog njegovog podizvođača, u zavisnosti od slučaja, biti podložni svakom fabričkom ili radioničkom testiranju i inspekciji koji mogu biti neophodni za dokazivanje usklađenosti sa zahtjevima Tehničkih uslova i Projektnih ugovora. Preliminarna lista testova je data u okviru Aneksa 1.
- (b) Koncesionar će podnositi zahtjev za transport Koncedentu prije svakog transporta materijala i opreme od mjesta proizvodnje do gradilišta.

### 4.3 Testovi na Gradilištu

- (a) Koncesionar će na Lokacijama HE na Morači uspostaviti laboratoriju za testiranje građevinskih materijala. Osoblje, oprema i test procedure koje će se koristiti u laboratorijama će biti revidovane i odobrene od strane Koncedenta. Zadatke koji se ne mogu obaviti u laboratoriji na Lokacijama HE na Morači Koncesionar će obaviti u drugim laboratorijama koje odobri Koncedent. Preliminarna lista testova je data u okviru Aneksa 1.

### 4.4 Testovi stavljanja u pogon (Predsinhronizacija i Postsinhronizacija), testovi pouzdanosti i funkcionalna ispitivanja

- (a) Koncesionar će dostaviti hronološke planove Stavljanja u pogon (Predsinhronizacija i Postsinhronizacija), programe i procedure za testove pouzdanosti i funkcionalnih ispitivanja za Projektne objekte. Preliminarna lista tih testova je data u okviru Aneksa 1.

### 4.5 Laboratorijsko testiranje od strane Koncedenta

- (a) Koncedent i njegovo osoblje će takođe imati pravo da sprovede testiranja za vrijeme EPC radova i Radova na putevima. Koncesionar će besplatno dostaviti uzorke sa EPC radova (npr. beton, zemljište, cement, stijene, armaturu, itd.). Pored toga, Koncedent će imati pravo da besplatno koristi Koncesionarovu laboratoriju na Lokacijama HE na Morači i osoblje (ukoliko je to neophodno) za potrebe sprovođenja verifikacionih testova. Takvi verifikacioni testovi od strane Koncedenta obavljajuće se na efikasan način i blagovremeno, tako da se ne remeti Koncesionarov Plan kontrole kvaliteta.
- (b) Koncedent i njegovo osoblje će takođe imati pravo da obavljaju testiranje materijala izvan lokacija. Uzorci za takve testove će Koncedentu biti dostavljeni bez naknade. Ukoliko bilo koje testiranje ukaže na to da materijali ne ispunjavaju Ugovorni zahtjevi, troškove Koncedentovog testiranja izvan lokacije snosiće Koncesionar.

## 5 Zdravlje i zaštita

- (a) Koncesionar će se starati o zdravlju i zaštiti svojih zaposlenih, zaposlenih ili predstavnika Koncedenta, kao i drugih Lica koja su u bilo koje vrijeme direktno ili indirektno pod uticajem EPC radova ili Radova na putevima, primjenjujući odgovarajuću ili prihvatljivu politiku zdravlja i zaštite („**Politika zdravlja i zaštite**“) koja obezbjeđuje pažnju o (i) bezbjednosti radnih lokacija, (ii) bezbjednim metodama rada, (iii) podobnosti osoblja koja se obezbjeđuje obukom, valjanim raspoređivanjem osoblja na radne zadatke i odgovarajućim nadzorom.
- (b) Na svakoj lokaciji gde se rade EPC radovi i Radovi na putevima, Koncesionar će imenovati službenika za bezbjednost („**Službenik za bezbjednost**“) koji će biti odgovoran za sve osoblje angažovano na izvođenju EPC radova i Radova na

putevima na toj lokaciji, uključujući radove koje izvode Koncesionarovi podizvođači. Koncesionar će sastaviti propise o bezbjednosti koji su u skladu sa opasnom prirodom radova koji se izvode na toj lokaciji i obezbjediće usklađenost sa njima.

- (c) Koncesionar će obezbjediti odgovarajuće bunkere na odobrenim lokacijama za skladištenje svih eksploziva. Skladištenje, prevoz, rukovanje i punjenje će obavljati iskusno osoblje koristeći odobrenu opremu u skladu sa relevantnim Propisima Crne Gore. Koncesionar će pribaviti nužna odobrenja i dozvole od nadležnih institucija za prevoz, upotrebu i skladištenje eksploziva.
- (d) Koncesionar će biti odgovoran za sve mjere bezbjednosti na Lokacijama HE na Morači, Trasama prenosne mreže i Trasama projektnih puteva i obezbjediće Lokacije HE na Morači i Trase prenosne mreže i Trase projektnih puteva.

## **6 Projektna dokumentacija i dokumentacija za izgradnju**

### **6.1 Opšte**

- (a) Prijem bilo kakvih rasporeda, podataka, sertifikata ili izvještaja od strane Koncedenta neće se tumačiti kao usvajanje projekata od strane Koncedenta, ne predstavlja Koncedentovu garanciju bezbjednosti, trajnosti ili pouzdanosti Projekta, niti na drugi način oslobađa Koncesionara njegovih obaveza ili potencijalne odgovornosti prema bilo kom Projektom ugovoru ili bilo kom Finansijskom Dokumentu niti, sem u pogledu obaveza Koncedenta da održava povjerljivost dokumenata i informacija koje primi, stvara bilo kakvu obavezu ili odgovornost po Koncedenta.
- (b) Koncesionar će imati sopstveno osoblje na HE na Morači da pripremi i revidira crteže i dokumenta tokom izgradnje na način neophodan da se dokumentuje izvedeno stanje, uključujući geološke mape površine i podzemna iskopavanja koja su dio Stalnih radova.

### **6.2 Plan dostavljanja crteža**

- (a) Svi izvještaji, projektna dokumentacija, proračuni i crteži pripremaće se na engleskom jeziku ili crnogorskom jeziku. Neki od ovih dokumenata i crteža biće potrebno da budu prevedeni na crnogorski jezik u cilju dobijanja svih potrebnih dozvola, licenci i odobrenja od strane Vlade kako Propisi Crne Gore zahtjevaju.
- (b) Projektna dokumenta i sve proračune će parafirati i datumom naznačiti projektant i kontrolor projekta i na njima će jasno stajati ime Projekta, broj i naslov dokumenata i proračuna, opis/cilj proračuna, broj revizije (pri čemu se kao nulta revizija uzima prvobitno dostavljena verzija dokumenta), ključne pretpostavke, reference, kao i siže zaključaka/rezultata proračuna. Sve strane će biti numerisane. Sva dokumenta i proračuni biće dostavljeni i Koncedentu.

- (c) Svi crteži opreme i građevinski crteži će se izrađivati korišćenjem poslednje verzije AUTOCAD-a i Adobe Acrobat PDF-a. Svaki crtež će parafirati projektant i obrađivač, kao i njihovi kontrolori. Crteži će obuhvatati broj revizije (pri čemu se kao nulta revizija uzima prvobitno dostavljena verzija dokumenta), kratak opis izmjene/izmjena, a sve izmjene moraju biti jasno vidljive na crtežu. Jedan komplet fabričkih crteža za svaki dio opreme koji će biti dostavljen na gradilište, će takođe biti dostavljen i Koncedentu.
- (d) Jedinice mjere će biti sledeće:
- (i) Mjerne jedinice koje će se koristiti u Projektu biće u SI jedinicama. Uglovi će se davati u sistemu 360 stepeni.
  - (ii) Sistem koordinata koji će se koristiti za sve Stalne radove i Privremene radove biće definisan sistemom koordinatne mreže. Svaki crtež će sadržati skalu koja odražava odgovarajuću razmjernu. Topografska mreža će se definisati u skladu sa crnogorskom nacionalnom topografskom mrežom.
- (e) Koncesionar će podnijeti Koncedentu jednu (1) kopiju u elektronskom obliku i dva (2) štampana primjerka izvještaja iz naredne liste :
- (i) jednu (1) kopiju u elektronskom obliku i dva (2) primjerka rezultata, izvještaja ili preporuka bilo kakvih dodatnih geotehničkih ispitivanja ili istraživanja koje će Koncesionar sprovesti na Lokacijama HE na Morači, Trasama prenosne mreže i Trasama projektnih puteva za potrebe projektovanja i izgradnje Stalnih radova.
  - (ii) jednu (1) kopiju u elektronskom obliku i dva (2) primjerka rezultata i izvještaja seizmičkih studija korišćenih za uspostavljanje parametara seizmičkog projekta radi ispunjavanja seizmičkih projektnih zahtjeva za EPC radove i Radove na putevima.
  - (iii) jednu (1) kopiju u elektronskom obliku i dva (2) primjerka dokaza o kontroli kvaliteta, kao što su izvještaji sa konkretnih testova, kontrola povezanosti i pričvršćenja čeličnih struktura, kontrole varova (vizuelne, magnetnim česticama, rendgenske), otpuštanje pritiska, usaglašavanja opreme, testovi otpornosti opreme, provjera kontinuiteta ožičenja itd.
  - (iv) jednu (1) kopiju u elektronskom obliku i dva (2) primjerka programa i test procedura za fabrička ispitivanja i ispitivanja na gradilištu, kao i rezultata ispitivanja pojedinačne isporučene opreme.
- (f) Osim ukoliko je drugačije navedeno u ovoj Tački, jednu (1) kopiju u elektronskom obliku i dva (2) štampana primjerka svakog dodatnog crteža i dokumenta dostavljenog Koncedentu, ili kako se zahtjeva Propisima Crne Gore.



- (g) Svi predstavnici proizvođača na terenu pružiće izvještaje o terenskoj inspekciji po završetku svake posjete Lokacijama HE na Morači, Trasama prenosne mreže i Trasama projektnih puteva. Koncesionar će ove izvještaje podnijeti Koncedentu.

### 6.3 Idejni Projekat

- (a) Koncesionar će Koncesionar će pripremiti i podnijeti idejni projekat („**Idejni Projekat**“) Koncedentu na razmatranje i odobrenje u skladu sa Propisima Crne Gore.
- (b) Za Osnovno tehničko rješenje I i Osnovno tehničko rješenje II Koncesionar će prethodno revidovati, verifikovati i unaprijediti prethodna istraživanja, studije i dokumenta urađena od strane Energoprojekta i Elektroprojekta, kao i Vodoprivrednu osnovu Crne Gore.
- (c) Za Alternativno tehničko rješenje Koncesionar će revidovati ista istraživanja, studije i dokumenta, urađena od strane Energoprojekta i Elektroprojekta kao i Vodoprivrednu osnovu Crne Gore i preduzeti sve dodatne studije i terenska ispitivanja za formiranje konačnog Idejnog Projekta u skladu sa Propisima Crne Gore.
- (d) Za sva tehnička rješenja biće predviđena najmanje sledeća istraživanja, studije i ispitivanja tokom razvoja Idejnog projekta za HE na Morači, Prenosnu mrežu i Projektne puteve:
  - (i) dodatne hidrološke studije koje uključuju važeće podatke;
  - (ii) dodatne studije o uticaju na životnu sredinu tokom izgradnje (privremenih objekata, kao što su kampovi, lokacije za odlaganje otpada , itd.) tako da odgovaraju važećim Propisima Crne Gore;
  - (iii) dodatne geološke i geotehničke studije i istraživanja po potrebi;
  - (iv) dodatna topografska ispitivanja po potrebi; i
  - (v) dodatne studije o seizmičkim opasnostima koje podrazumevaju važeći MDE standardiulazni podaci za pripremu finalnog EIA od strane Koncesionara.
- (e) Idejni projekat će kao minimum obuhvatati sledeće:
  - (i) rezultate izvedenih istražnih radova;
  - (ii) opis kako će se ispuniti projektni zahtjevi, uključujući opis projektnih proračuna, projektnih ulaznih podataka (inputs) i njihovih izvora,

predložene projektne metode, tehnike i softver, kao i listu svih referenci koje će se koristiti za projektovanje svih Stalnih radova;

- (iii) opis kako će se ostvariti Ugovorni kapacitet;
  - (iv) glavne nacрте (planovi, profili, presjeci) prikaza projekta i svih struktura sa glavnim podacima o mjerenjima, nivoima vode, itd., kao i glavne crteže, šematske crteže, itd. za sve mehničke i električne sisteme;
  - (v) proračune tokova snaga, kratkih spojeva, tranzijentne stabilnosti i tranzijentnih prenapona;
  - (vi) siže svih testova i istraživanja čije se sprovođenje planira u vezi sa Glavnim projektom;
  - (vii) osnovni nacrt priručnika za rukovanje i održavanje;
  - (viii) Plan kontrole kvaliteta; i
  - (ix) Dodatne zahtjeve Idejnog projekta koji su sadržani drugde u okviru Tehničkih uslova.
- (f) Idejni Projekat će obuhvatiti proračune i analize neophodne za dokazivanje valjanosti predloženog projekta. Crteži će biti priloženi uz Idejni projekat.
- (g) Idejni projekat će biti urađen u skladu sa Propisima Crne Gore.

#### **6.4 Glavni projekat**

- (a) Devedeset (90) dana od datuma otpočinjanja EPC ugovora i Ugovora o izgradnji projektnih puteva, Koncesionar će podnijeti Koncedentu „**Projektni plan**“ koji prikazuje redosled i postupak prema kojem Koncesionar predlaže izvođenje projekta i inženjeringa HE na Morači, Prenosne mreže, i Projektnih puteva uključujući raspored za podnošenje projektnih dokumenata i crteža za završetak EPC radova i Radova na putevima u roku predviđenom za završetak. Takav Projektni plan će biti predmet pregleda i revizije od strane Koncedenta u konsultaciji sa Nezavisnim inženjerom u cilju ostvarenja završetka EPC radova i Radova na putevima do Zahtjevanog dana početka rada.
- (b) Koncesionar će Koncedentu pripremati i podnositi mjesečne izvještaje o toku gradnje u periodu gradnje, uključujući, ali se ne ograničavajući samo na status gradnje, količine, raspored aktivnosti gradnje, prikupljanje atesta, zdravlje i bezbjednost na radu, fotografije.
- (c) Koncesionar će pripremiti i podnijeti Glavni Projekat („**Glavni Projekat**“) Koncedentu na razmatranje i odobrenje. Takav Glavni Projekat će biti u skladu sa važećim Propisima Crne Gore. On će kao minimum obuhvatati sledeće:

- (i) rezultate izvedenih istražnih radova;
  - (ii) opis svake strukture;
  - (iii) pretpostavke, ciljeve projekta i usvojene metode;
  - (iv) projektne kriterijume, parametre opterećenja koji su korišćeni;
  - (v) primjenlive kodekse, standarde i reference koje su korišćene;
  - (vi) kratak opis svakog metoda analize koji je korišćen, uključujući identifikaciju svakog kompjuterskog programa koji je korišćen;
  - (vii) proračune i rezultate analiza Glavnog projekta za svaku strukturu ili karakteristiku;
  - (viii) zahtjeve i kriterijume za testiranje; uključujući fabrička testiranja kao i testove na gradilištu
  - (ix) detaljne crteže i specifikacije izvođačkih projekata
  - (x) dodatne zahtjeve Glavnih projekata koji su sadržani drugde u okviru Tehničkih uslova.
- (d) Koncesionar će pripremiti i podnijeti projekat izvedenog stanja Koncedentu na razmatranje i odobrenje. Projekat izvedenog stanja će biti u skladu sa Propisima Crne Gore.

## **6.5 Plan punjenja akumulacija**

Koncesionar će pripremiti planove za punjenje akumulacija i monitoring.

## **6.6 Licenca za izradu tehničke dokumentacije**

- (a) Koncesionar će pripremiti sve dokumente neophodne za pribavljanje licenci za izradu tehničke dokumentacije u skladu sa važećim Propisima Crne Gore. Licence će obuhvatiti minimalno:

- (i) Projektovanje HE na Morači, Prenosne mreže i Projektnih puteva;
- (ii) Projektovanje monitoringa brana i drugih građevinskih objekata;
- (iii) Projektovanje sistema uzbune i akcionih planova u slučaju proloma brana;
- (iv) Projektovanje zaštite životne sredine (mjere i monitoring);
- (v) Ostala dokumenta u skladu sa važećim Propisima Crne Gore.

## **6.7 Projekat revitalizacije**

- (a) Koncesionar će pripremiti Projekat revitalizacije u skladu sa Članom 9 Koncesionog Ugovora. Projekat revitalizacije će minimalno sadržati:
  - (i) Detaljan izvještaj o postojećem stanju
  - (ii) Program dodatnih istraživanja i testiranja opreme i građevinskih objekata
  - (iii) Projektni kriterijumi proračuna, programa i protokola za testiranja opreme i građevinskih objekata u pogledu zahtjevanih revitalizacionih programa, u skladu za Propisima Crne Gore;
  - (iv) Glavni projekat i projekat izvedenog stanja revitalizacije svake hidroelektrane;
  - (v) Ostala dokumenta u skladu sa Propisima Crne Gore.

## **6.8 Dokumentacija za transfer**

- (a) Koncesionar će pripremiti paket dokumentacije neophodne za transfer HE na Morači, Prenosne mreže i Projektnih puteva. Ovaj paket će sadržati minimalno:
  - (i) Projekte izvedenog stanja i crteže za svaki Projektni objekat kako su originalno projektovani i izvedeni, uključujući i modifikacije i izmjene nastale tokom izgradnje;
  - (ii) Dokumentaciju vezano za upravljanje i održavanje;
  - (iii) Istorijske podatke o hidrologiji i proizvedenoj energiji;
  - (iv) Istorijske podatke o nivoima akumulacija i kompenzacionih bazena;
  - (v) Monitoring uticaja na životnu sredinu i izvještaj o minimizaciji uticaja na istu, uključujući minimalne ispuste vode;
  - (vi) Izvještaje o zaštiti i zdravlju na radu;
  - (vii) Ostale dokumente u skladu sa Propisima Crne Gore.

## Aneks 1

### Testiranje

U tekstu koji sledi data je preliminarna lista testova koji će biti odrađeni u različitim fazama proizvodnje i instalacije opreme, izvođenja radova, upravljanja i održavanja, revitalizacije i transfera. Testovi će biti odrađeni od strane Koncesionara. Konačna lista će biti data u Prilogu 8 Ugovora o koncesiji, koja će biti odobrena od strane Koncedenta.

#### 1 Fabrička ispitivanja

Test	Prihvatljiva vrijednost
CFD studije hidrauličke turbine i modelska ispitivanja u razmjeri	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje sklopa turbinskog sprovodnog aparata i funkcionalno ispitivanje	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje sklopa radnog kola turbine, dimenzionalno ispitivanje, ispitivanje hidrostatičkim pritiskom i funkcionalno ispitivanje (za radna kola Kaplan turbine)	<b>Zadovoljava</b>
Pregled sklopa sifonske obloge i dimenzija	<b>Zadovoljava</b>
Pregled dimenzija vratila i provjera dinamičkog ponašanja	<b>Zadovoljava</b>
Pregled sklopa spirale i dimenzija	<b>Zadovoljava</b>
Pregled sklopa potpornih lopatica i dimenzija	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje materijala za sve komponente	<b>Zadovoljava</b>
Vizuelna i ne-destruktivna ispitivanja odlivaka, otkivaka i varova	<b>Zadovoljava</b>
Provjere dimenzija kao potvrda geometrijske sličnosti između modela i prototipa u skladu sa zahtjevima IEC 60193	<b>Zadovoljava</b>
Pregled premaza	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje izolacije pojedinih segmenata namotaja statora	<b>Zadovoljava</b>
NDE testovi rotora, zavrtnja spojnice vratila,	<b>Zadovoljava</b>

i kućišta statora.	
Provjera magnetnog kola statora.	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja strujnih mjernih transformatora.	<b>Zadovoljava</b>
Pregled dinamičkog ponašanja vratila generatora	<b>Zadovoljava</b>
Dimenziona i dielektrična ispitivanja pojedinačnih namotaja statora.	<b>Zadovoljava</b>
Dimenziona inspekcija kućišta statora, jezgra, segmenata, rotorskih ivica, polova, vratila, gornje i donje konzole, kolektorskih prstenova i ležajeva.	<b>Zadovoljava</b>
NDE test vratila generatora, zavrtnja spojnice, kućišta statora, ležajeva radnog kola i kočnionih papuča.	<b>Zadovoljava</b>
Pregled dinamičkog ponašanja vratila, ležajeva radnog kola i kolektorskih prstenova.	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje električnog otpora namotaja statora i rotora.	<b>Zadovoljava</b>
Analiza transformatorskog ulja.	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje električne otpornosti namotaja transformatora.	<b>Zadovoljava</b>
Dielektrična ispitivanja namotaja transformatora.	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna ispitivanja zaštita transformatora, polariteta i sprege i setovanje termičkih zaštita.	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna ispitivanja sistema hlađenja transformatora i upravljanja hlađenjem.	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna ispitivanja automatskog regulatora napona transformatora.	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja nadzemnih dalekovoda, stubova, provodnika, izolatorskih lanaca, spojne i ovjesne opreme, rastavljača, strujnih, naponskih mjernih transformatora i	<b>Zadovoljava</b>

odvodnika prenapona.	
Fabričko prijemno ispitivanje (FAT) sistema regulacije sa upravljanjem i uljno-hidrauličnom jedinicom.	<b>Zadovoljava</b>
Pregled sklopa predturbinskog zatvarača i dimenzija, funkcionalno ispitivanje, ispitivanje pritiskom i ispitivanje na procurivanje	<b>Zadovoljava</b>
Fabričko prijemno ispitivanje (FAT) radnog sistema predturbinskog zatvarača sa upravljanjem i uljno-hidrauličnom jedinicom.	<b>Zadovoljava</b>
Pregled premaza	<b>Zadovoljava</b>
Provjera izvedenih dimenzija, tolerancija i mašinske obrade za svaku poziciju opreme zatvarača, gredičastih zatvarača i rešetke sa ubetoniranim djelovima	<b>Zadovoljava</b>
Provjera odgovarajućeg uklapanja i poravnatosti zasebnih djelova zatvarača, gredičastog zatvarača i ubetoniranih djelova rešetke koji su u međusobnoj vezi	<b>Zadovoljava</b>
Provjera odgovarajućeg uklapanja i poravnatosti djelova višedjelnih zatvarača, gredičastih zatvarača i rešetki koji su u međusobnoj vezi	<b>Zadovoljava</b>
Nedestruktivna ispitivanja varova	<b>Zadovoljava</b>
Provjera odgovarajućeg uklapanja zaptivača zatvarača, gredičastih zatvarača i ventila	<b>Zadovoljava</b>
Provjere vertikalnog položaja zatvarača, rešetki, gredičastih zatvarača i klješta	<b>Zadovoljava</b>
Rad klješta	<b>Zadovoljava</b>
Potpunost kontrolnih panela	<b>Zadovoljava</b>
Rad krajnjih prekidača (simulacija)	<b>Zadovoljava</b>
Rad hidrauličkih i električnih komandi hidroagregata	<b>Zadovoljava</b>

Ispitivanja pritiskom i na procurivanje hidrauličkih cilindara i ventila	<b>Zadovoljava</b>
Verifikacija nosivosti svih dizalica	<b>Zadovoljava</b>
Provjera izvedenih dimenzija, tolerancija i mašinske obrade svih djelova dizalica, čistilnih strojeva i rešetki	<b>Zadovoljava</b>
Provjera odgovarajućeg uklapanja i poravnatosti različitih djelova dizalica, čistilnih strojeva i rešetki koji su u međusobnoj vezi	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja svih pogona dizalica, čistilnih strojeva i rešetki	<b>Zadovoljava</b>
Dimenzije uške dizaličnih kuka	<b>Zadovoljava</b>
Po potrebi ostala ispitivanja za potvrdu ispravne montaže djelova	<b>Zadovoljava</b>
Rad sistema za podmazivanje	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja elektromotora, pumpi, kočnica i ostale standardne nabavne opreme za zatvarače, dizalice, čistilne strojeve, rešetke i ostale mašinske opreme neophodne za stabilan rad elektrane.	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje optornosti namotaja i kontrola sprege, transformatora sopstvene potrošnje.	<b>Zadovoljava</b>
Provjera otpornosti izolacije, elektromotornih razvoda sopstvene potrošnje elektrane.	<b>Zadovoljava</b>
Provjera faznog rasporeda i funkcionalnosti zaštite energetskih transformatora.	<b>Zadovoljava</b>
Provjera setovanja relejnih zaštita i integrisanih zaštita prekidača hidroelektrana i Prenosne mreže.	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna ispitivanja logike djelovanja preklopne automatike.	<b>Zadovoljava</b>
Provjera ispravljača, baterija (forsirano punjenje i pražnjenje, raspodjela opterećenja).	<b>Zadovoljava</b>



Dielektrična ispitivanja UPS-a.	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalno ispitivanje UPS sistema (bypass prekidača, invertorskog napajanja, baterija itd.).	<b>Zadovoljava</b>
Provjera prenosnog odnosa, polariteta, otpornosti namotaja i dielektrične čvrstoće svih (i naponskih i strujnih) mjernih transformatora.	<b>Zadovoljava</b>

## 2 Ispitivanja na lokaciji u toku instalacije opreme i izvođenja radova

<b>Test</b>	<b>Prihvatljiva vrijednost</b>
Postavljanje i ubetoniranje sifonske obloge	<b>Zadovoljava</b>
Montaža, zavarivanje, ispitivanje hidrostatičkim pritiskom i ubetoniranje spirale	<b>Zadovoljava</b>
Montaža i ubetoniranje potporne lopatice	<b>Zadovoljava</b>
Montaža i ubetoniranje donjeg prstena	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje hidrostatičkim pritiskom svih cjevovoda pod pritiskom prije ubetoniranja	<b>Zadovoljava</b>
Vizuelni i ne-destruktivni pregled odlivaka, otkivaka i varova	<b>Zadovoljava</b>
Provjeere dimenzija kao potvrda geometrijske sličnosti između modela i prototipa u skladu sa zahtjevima IEC 60193	<b>Zadovoljava</b>
Pregled premaza	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje centrisanosti i nivelisanosti turbine	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje slobodnih profila	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje zazora sprovodnih lopatica	<b>Zadovoljava</b>
Odnos hoda servomotora i otvora sprovodnih lopatica	<b>Zadovoljava</b>
Utvrđivanje otvora sprovodnih lopatica pri startu i prazanom hodu	<b>Zadovoljava</b>

Provjera izravnatosti vratila (prema zahtjevima IEEE Std 810)	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje izolacije statorskih i rotorskih namotaja generatora.	<b>Zadovoljava</b>
Mehanička provjera konstrukcije statora i rotora (položaj, oblik, rotacione performance rotora itd.)	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje vazdušnog zazora između statora i rotora.	<b>Zadovoljava</b>
Provjera ležajeva.	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje izolacije transformatora i mjerenje otpornosti namotaja.	<b>Zadovoljava</b>
Analize transformatorskog ulja.	<b>Zadovoljava</b>
Provjera uzemljenja transformatora i odvodnika prenapona.	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje otpornosti izolacije svakog faznog provodnika pojedinačno.	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje otpornosti svakog faznog provodnika pojedinačno.	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje nulte komponente impedanse.	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje struje, napona, aktivne i reaktivne snage u opterećenom i neopterećenom stanju.	<b>Zadovoljava</b>
Podešavanje i ispitni pogon sistema regulacije i sistema komprimovanog vazduha (ili akumulatora) za regulator	<b>Zadovoljava</b>
Provjera i podešavanje vremena otvaranja i zatvaranja sprovodnih lopatica i lopatica radnog kola u uslovima ispražnjene turbine	<b>Zadovoljava</b>
Provjera rada kočnica generatora	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje pritiskom sistema cjevovoda pod pritiskom	<b>Zadovoljava</b>
Provjera poravnatosti, zavarenosti zaptivača i izbrušenosti uglova, kao i čistoće	<b>Zadovoljava</b>

ubetoniranih djelova prije montaže rešetki, zatvarača i gredičastih zatvarača	
Provjera poravnatosti između zatvarača i dizalica	<b>Zadovoljava</b>
Provjera kontakta zaptivača zatvarača i gredičastih zatvarača sa ubetoniranim djelovima u suvom, korišćenjem mjernih listića-špijuna	<b>Zadovoljava</b>
Provjera zatvarača i gredičastih zatvarača na procurivanje u uslovima prisustva vode	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja rada svih zatvarača, gredičastih zatvarača i klješta u suvom i u uslovima prisustva vode i verifikacija pravilnog rada u različitim uslovima, brzine rada i funkcionisanja krajnjih prekidača i upravljanja, po potrebi	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje rada čistilnih strojeva za sva pomjeranja i komande, uključujući i ispravno čišćenje rešetki, indeksiranje i organe za odlaganje nanosa u uslovima bez opterećenja	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja rada dizalica za sve vrste kretanja i komande u uslovima nominalnog opterećenja	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja dizalica u uslovima preopterećenja od 125% kako bi se potvrdilo da je dizalica u stanju da izdrži takva opterećenja bez oštećenja i da neće doći do deformacije kuka.	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja pritiskom cevovoda	<b>Zadovoljava</b>
Ispiranje cjevovoda za ulje	<b>Zadovoljava</b>
Sterilizacija cijevi za pijaću vodu	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje izolacije visokonaponskih transformatora i transformatora sopstvene potrošnje.	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalno ispitivanje svih prekidača kao i provjera funkcionalnosti preklopne automatike.	<b>Zadovoljava</b>

Mjerenje impedanse i napona baterije svake ćelije, specifične i zapreminske težine svake ćelije i otpora između ćelija.	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje funkcionalnosti rada punjača baterija.	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalno ispitivanje UPS sistema (bypass prekidača, invertorskog napajanja, baterija itd.).	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna provjera svih instrumenata, zaštitnih releja, pomoćnih releja, prekidača, uključujući i kalibraciju svih mjerila i instrumenata.	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna provjera svih ulaza i izlaza sistema za kontrolu.	<b>Zadovoljava</b>
Provjera prenosnog odnosa, polariteta, dielektrične otpornosti i ispitivanje izolacije svih instaliranih mjernih transformatora	<b>Zadovoljava</b>
Provjera svih električnih motora (pumpe, ventilatori itd.) u smislu smjera rotacije kao i dielektričnih testova i električne otpornosti namotaja.	<b>Zadovoljava</b>
Oprema za mjerenje.	<b>Zadovoljava</b>

### 3 Testovi za stavljanje u pogon

#### 3.1 Testovi prije sinhronizacije Hidroelektrana na Prenosni sistem

<b>Test</b>	<b>Prihvatljiva vrijednost</b>
Testovi rotacije i odstupanja vratila od ose rotacije	<b>Zadovoljava</b>
Mehanička rotaciona stabilnost	<b>Zadovoljava</b>
Statička i dinamička stabilnost rotora	<b>Zadovoljava</b>
Faktor izobličenja talasnog oblika i TIF test	<b>Zadovoljava</b>
Testovi nosača i nosećih djelova	<b>Zadovoljava</b>

Mjerenje buke i vibracija	<b>Zadovoljava</b>
Testovi u režimu bez opterećenja i bez pobude	<b>Zadovoljava</b>
Podešavanje i verifikacija automatskog regulatora napona	<b>Zadovoljava</b>
Verifikacija rada turbinskog regulatora uključujući i test prekoračenja brzine obrtanja (overspeed test)	<b>Zadovoljava</b>
Testovi kratkog spoja i praznog hoda sa krivama zasićenja za generator	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje otpora namotaja	<b>Zadovoljava</b>
Dielektrična ispitivanja namotaja	<b>Zadovoljava</b>
Testovi pritiska i funkcionalni testovi za kočnice i dizalice, protivpožarne zaštite i testovi visokog pritiska ulja sistema za podmazivanje	<b>Zadovoljava</b>
Test kočenja	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanje faznih stavova	<b>Zadovoljava</b>
Ispitivanja energetskih transformatora	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna ispitivanja visokonaponskih, srednjenaponskih i niskonaponskih prekidača i rastavljača	<b>Zadovoljava</b>
Podešavanje i verifikacija mjerne, upravljačke, instrumentacione i zaštitne opreme	<b>Zadovoljava</b>
Verifikacija kola isključenja rasklopne opreme između povezanih sistema	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna ispitivanja razvoda sopstvene potrošnje naizmjeničnog napona, i motornih podrazvoda elektrane	<b>Zadovoljava</b>
Funkcionalna ispitivanja razvoda sigurnosnog napajanja jednosmjernog napona	<b>Zadovoljava</b>

### 3.2 Testovi nakon sinhronizacije Hidroelektrana na Prenosni sistem

Test	Prihvatljiva vrijednost
Test zagrijavanja	<b>Zadovoljava</b>
Testovi opterećenja	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenje pojedinačnih gubitaka	<b>Zadovoljava</b>
Test naglog rasterećenja agregata i prekoračenja brzine obrtanja	<b>Zadovoljava</b>
Test havarijskog isključenja	<b>Zadovoljava</b>
Test brzog zaustavljanja	<b>Zadovoljava</b>
Testovi pobudne opreme	<b>Zadovoljava</b>
Odnos kratkog spoja	<b>Zadovoljava</b>
Mjerenja reaktansi i vremenskih konstanti generatora	<b>Zadovoljava</b>
Test generisne aktivne snage elektrane u mrežu	Ugovoreni kapacitet jedinice, u skladu sa vrijednostima iz Priloga 8 Ugovora o koncesiji.
Test generisane reaktivne snage u mrežu	Ugovoreni kapacitet jedinice, u skladu sa vrijednostima iz Priloga 8 Ugovora o koncesiji.
Karakteristika opterećenja agregata	Agregat sinhronizovan na mrežu treba da bude sposoban da u trajanju od maksimalno 30 sec pređe iz neopterećenog režima u režim punog opterećenja, a u skladu sa vrijednostima iz Priloga 8 Ugovora o koncesiji.

### 4 Testovi pouzdanosti rada (tokom probnog rada)

Test	Prihvatljiva vrijednost
Test pouzdanosti	Najmanje trideset (30) dana kontinualnog

	besprekidnog rada svakog agregata i Prenosne mreže u skladu sa Propisima Crne Gore.
--	---

## 5 Testovi tokom rada

Test	Prihvatljiva vrijednost
Efikasnost bloka turbina-generator	U skladu sa vrijednostima iz Priloga 8 Ugovora o koncesiji.

- (a) Najmanje dvije (2) godine prije Zahtjevanog dana početka rada, Koncesionar će podnijeti Koncedentu na odobrenje detaljan plan upravljanja i održavanja, zajedno sa predlogom potrebnog stalnog i pratećeg osoblja za upravljanje i održavanje.
- (b) Koncesionar će obavljati sve potrebne programe redovnog održavanja, kao što je navedeno u uputstvima za upravljanje i održavanje datim od strane Izvođača i isporučioaca opreme. Podaci, kontrolne liste, plan i metodologija pregleda, sertifikati, rezultati testova, itd moraju biti inkorporirani u mjesečne i godišnje izvještaje održavanja. Ovi izvještaji će biti raspoloživi Koncedentu ili Nezavisnom Inženjeru prilikom svakog obilaska HE na Morači.
- (c) Najmanje jednom u svakih pet (5) godina, Koncesionar će obavljati detaljniju inspekciju svih građevinskih radova i opreme i davati svoje nalaze u posebnom izvještaju. Ovo će uključiti inspekciju na terenu i mjerenja na turbininama, generatorima, transformatorima i drugim elektro-mehaničkim ili hidro-mehaničkim komponentama hidroelektrana. Potrebne popravke na hidroelektranama prema gore navedenim uslovima će se analizirati i sprovesti u narednih šest (6) mjeseci. Jedna (1) elektronska kopija i dve (2) kopije izvještaja biće dostavljeni Koncedentu na pregled i odobrenje.
- (d) Sve aktivnosti vezane za upravljanje i održavanje, procedure testiranja, i upravljanje osobljem uključenim u ove aktivnosti, vršiće se u skladu sa Propisima Crne Gore.

## 6 Testovi vezani za Revitalizaciju prije transfera

- (a) U roku od tri (3) mjeseca nakon imenovanja Inženjera projekta revitalizacije, Koncesionar će podnijeti Koncedentu na odobrenje detaljan spisak testova revitalizacije i procedura za testiranje koje će biti urađene za sve Projektne objekte: građevinske, konstruktivne, električne, mehaničke, hidro-mehaničke i druge pomoćne komponente.

- (b) Koncesionar će, takođe, dati objašnjenja ko će obavljati ove testove i pribaviti saglasnost Koncedenta.
- (c) Inženjer revitalizacije će razmotriti rezultate tih testova sa Koncedentom i Koncesionarom i predložiti Projekat revitalizacije koji će biti dostavljen na odobrenje Koncedentu.

## **7 Standardi i pravilnici za testiranje**

- (a) Programi i procedure za izgradnju i stavljanje u pogon HE na Morači i Prenosne mreže će biti usaglašene sa Propisima Crne Gore i međunarodnim i nacionalnim standardima iz te oblasti, uključujući, ali ne ograničavajući se na:
  - (i) IEC 6004 – International Code for Field Acceptance Tests of Hydraulic Turbines;
  - (ii) IEC 60308 – International Code for Testing of Speed Governing Systems for Hydraulic Turbines;
  - (iii) IEC 60826 – International Code for Design criteria of overhead transmission lines
  - (iv) IEC 60545 – Guide for Commissioning, Operation and Maintenance of Hydraulic Turbines
  - (v) IEEE 125 – Recommended Practice for Preparation of Equipment Specifications for Speed-Governing of Hydraulic Turbines Intended to Drive Electric Generators
  - (vi) IEEE 115 – Test Procedure for Synchronous Machines;
  - (vii) IEEE 1248 – IEEE Guide for the Commissioning of Electrical Systems in Hydroelectric Power Plants;
  - (viii) IEEE 1020 – Guide for Control of Small Hydroelectric Plants;
  - (ix) IEEE C37.102 – Guide for AC Generator Protection;
  - (x) NEMA Publication – Hydraulic Turbine and Governor Field Erection Information;
  - (xi) IEC 60034-2A – Methods for Determining Losses and Efficiency of Rotating Electrical Machinery from Tests (excluding machines for traction vehicles) – First Supplement: Measurement of losses by the calorimetric method;
  - (xii) ISO 1940 – Balance Quality of Rotating Rigid Bodies, quality level 6.3;



- (xiii) IEEE 1095 – Guide for Installation of Vertical Generators and Generator/Motors for Hydroelectric Applications
  - (xiv) CMAA 70 – Top Running and Gantry Type Multiple Girder Electric Overhead Traveling Crane
  - (xv) AISC – American Institute of Steel Construction
  - (xvi) DIN – Relevant DIN Standards.
- (b) Programi i procedure za stavljanje u pogon će obuhvatiti posebne forme za svaki Agregat, koje će sadržati detaljnu listu postupaka koje treba slijediti u toku puštanja u rad i ispitivanja rada turbine i opreme generatora, kao i druge opreme koja je sastavni dio Agregata.

**Prilog 8**  
**Plan razvoja Projekta**

[biće razrađeno nakon što najpovoljniji ponuđač bude izabran, u skladu sa njegovom ponudom.]

